

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรม

การจัดบริการผู้ช่วยคนพิการ (Personal Assistances Services) เป็นแนวคิดใหม่สำหรับสังคมไทย ที่มีการระบุไว้ในพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 เพื่อเป็นการส่งเสริมให้คนพิการสามารถดำรงชีวิตอิสระ (Independent living) ได้รับโอกาสในการพัฒนาศักยภาพ ใช้ชีวิตในฐานะที่เป็น "พลัง" ของสังคม สำหรับรูปแบบและวิธีการในการดำเนินงานการจัดบริการผู้ช่วยคนพิการ ให้มีความสอดคล้องกับสังคมไทย เป็นสิ่งที่ต้องคำนึงถึงบริบททางสังคม วัฒนธรรม และกระแสนงานด้านคนพิการ รวมถึงนโยบายรัฐ ซึ่งไม่ว่าจะระยะต่อไป การจัดบริการผู้ช่วยคนพิการจะอยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยงานใด จึงจำเป็นต้องกำหนดแนวทางปฏิบัติที่เป็นมาตรฐาน สามารถนำสู่การปฏิบัติได้จริง การศึกษาทบทวนกรอบแนวคิด พัฒนาการของการจัดบริการ รูปแบบการดำเนินงาน และประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการจัดบริการผู้ช่วยคนพิการในประเทศไทยนี้ จำเป็นต้องอาศัยข้อมูลจากต่างประเทศเพื่อเทียบเคียงและทบทวน ประกอบข้อพิจารณาในแนวคิดแนวทางปฏิบัติ การจัดบริการผู้ช่วยคนพิการ ดังนั้น คณะผู้ศึกษาจึงได้รวบรวมแนวคิด วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ซึ่งประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 นิยามศัพท์ที่เกี่ยวข้อง

ส่วนที่ 2 แนวคิดที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ Independent living

ส่วนที่ 3 การจัดบริการการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ และความสัมพันธ์กับระบบบริการผู้ช่วยคนพิการในประเทศต่าง ๆ ได้แก่

1. ประเทศสหรัฐอเมริกา
2. ประเทศแคนาดา
3. ประเทศอังกฤษ และสหราชอาณาจักร
4. ประเทศสวีเดน
5. ประเทศไอร์แลนด์
6. ประเทศออสเตรเลีย
7. ประเทศญี่ปุ่น
8. ประเทศมาเลเซีย
9. ประเทศเกาหลี
10. ประเทศไทย

ส่วนที่ 4 หลักการ รูปแบบ ระบบการจัดบริการผู้ช่วยคนพิการ

ส่วนที่ 5 ระบบค่าตอบแทนผู้ช่วยคนพิการในนานาประเทศ

ส่วนที่ 1 นิยามศัพท์ที่เกี่ยวข้อง

- 1.1 คนพิการ** หมายความว่า บุคคลซึ่งมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคม เนื่องจากมีความบกพร่องทางการเห็น การได้ยิน การเคลื่อนไหว การสื่อสาร จิตใจ อารมณ์ พฤติกรรม สติปัญญา การเรียนรู้ หรือความบกพร่องอื่นใด ประกอบกับมีอุปสรรคในด้านต่างๆ และมีความจำเป็นเป็นพิเศษ ที่จะต้องได้รับความช่วยเหลือด้านหนึ่งด้านใด เพื่อให้สามารถปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวัน หรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคมได้อย่างบุคคลทั่วไป ทั้งนี้ตามประเภทและหลักเกณฑ์ที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ประกาศกำหนด¹
- 1.2 การส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิต** หมายความว่า การฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ การจัดสวัสดิการการส่งเสริมและพิทักษ์สิทธิ การสนับสนุนให้คนพิการสามารถดำรงชีวิตอิสระ มีศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์และเสมอภาคกับบุคคลทั่วไป มีส่วนร่วมทางสังคมอย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพภายใต้สภาพแวดล้อมที่คนพิการสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้²
- 1.3 ผู้ดูแลคนพิการ** หมายความว่า บิดา มารดา บุตร สามี ภรรยา ญาติ พี่น้อง หรือบุคคลอื่นใดที่รับดูแลหรืออุปการะคนพิการ³
- 1.4 ผู้ช่วยคนพิการ** หมายความว่า บุคคลซึ่งให้ความช่วยเหลือคนพิการเฉพาะบุคคลเพื่อให้สามารถปฏิบัติกิจกรรมที่สำคัญในการดำรงชีวิต ทั้งนี้ตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด⁴
- 1.5 การจัดบริการผู้ช่วยคนพิการ Personal Assistance** เป็นการให้ความช่วยเหลือคนพิการโดยคนพิการเป็นผู้กำหนดและควบคุม⁵
- 1.6 การดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ Independent living Centre** หมายถึง การที่คนพิการมีสิทธิในการแสดงออกถึงความต้องการ มีอิสระทางความคิด สามารถควบคุมสิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัว และตัดสินใจเลือกแนวทางในการดำเนินชีวิตของตนเองได้ด้วยตัวเอง โดยไม่นำเอาความพิการมาเป็นข้อจำกัดในการดำเนินชีวิต
- 1.7 การฟื้นฟูในสถาบัน Institution care / Institution services** หมายถึง การจัดบริการสถานสงเคราะห์ หรือสถาบันที่รับ อุปการะคนพิการไว้ดูแล ทั้งโดยภาครัฐและเอกชน ซึ่งส่วนใหญ่จัดบริการดูแลคนพิการจำนวนมาก โดยมีระบบบริการขั้นพื้นฐาน แต่คนพิการมีโอกาสในการตัดสินใจ เลือก วิธีการดำรงชีวิตตนเองได้น้อย หรือไม่ได้เลือก เพราะองค์กร

¹ พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.2550. ฉบับอ้างอิง (พิมพ์ครั้งที่ 2). จัดพิมพ์โดย สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. 2552, หน้า 2

² อ้างอิงซ้ำตามเอกสาร 1

³ อ้างอิงซ้ำตามเอกสาร 1

⁴ อ้างอิงซ้ำตามเอกสาร 1

⁵ Independent living Alternative : England , <http://www.ilanet.co.uk> วันที่ 25 กรกฎาคม 2553.

ติดขัดเรื่องระเบียบ และมีบริการที่กำหนดไว้แล้ว การดูแลอาจจะไม่ทั่วถึง และไม่ส่งเสริมความเข้มแข็งและการพึ่งตนเองของคนพิการ

- 1.8 **การดูแลสุขอนามัยส่วนบุคคล** Personal care หมายถึง กิจวัตรประจำวันด้านสุขอนามัยส่วนตัวของคนพิการ เช่น การแต่งตัว ใส่ถุงเท้า/รองเท้า การดูแลเท้า ตัดเล็บ โกนหนวด การทาครีมบำรุงผิว บางครั้งหากคนพิการต้องเดินทางและพักค้าง อาจจะต้องมีผู้ช่วยคนพิการยกกระเป๋า ดูแลอาหารการกินระหว่างการเดินทาง เป็นต้น⁶
- 1.9 **การทำงานบ้าน** Domestic care หมายถึง งานบ้าน หรือภารกิจสำหรับการดำรงชีวิตประจำวันในสถานที่ที่คนพิการพักอาศัย ได้แก่ ช่วยพับที่นอน ทำเตียงนอน จัดการกับเสื้อผ้า ทำความสะอาดบ้าน การช่วยหยิบ จับ จัดของในลิ้นชัก หรือตู้ การเตรียมผัก การเก็บจานออกจากเครื่องล้างจาน เข้าที่เก็บจาน การดูดูฝุ่น ทิ้งขยะ หรืออื่นๆ ในทำนองเดียวกับงานบ้านข้างต้น การซ่อมแซมเสื้อผ้า เย็บกระดุม รวมไปถึง การซักล้าง รวมไปถึง การใส่ผ้าในเครื่องซักผ้า/ตากผ้า/พับผ้า เป็นต้น⁷
- 1.10 **กิจวัตรที่สำคัญในการดำรงชีวิต** หมายความว่า การปฏิบัติภารกิจในชีวิตประจำวันหรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคมของคนพิการซึ่งมีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตประจำวันหรืออยู่ร่วมกับบุคคลทั่วไปในสังคม⁸
- 1.11. **กิจวัตรประจำวัน** หมายความว่า กิจวัตรที่เกี่ยวกับชีวิตที่จำเป็นต้องทำทุกวัน หรือทำบ่อยครั้งใน 1 สัปดาห์ เพื่อความเป็นอยู่ การดำรงชีวิต สุขอนามัย บุคลิกภาพ
- 1.12 **การดำรงชีวิตในครอบครัว** หมายความว่า การทำกิจกรรมร่วมกับบุคคลในครอบครัว ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของครอบครัว มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในกิจกรรมต่างๆ ของครอบครัว และได้รับความช่วยเหลือ สนับสนุนให้ทำกิจกรรมร่วมกับสมาชิกอื่นในครอบครัว ทั้งงานบ้าน งานอาชีพของครอบครัว หรือการพักผ่อน การใช้เวลาว่าง
- 1.13 **ทักษะการอยู่ร่วมทางสังคม** หมายความว่า การฝึกตนเองให้สามารถออกไปใช้ชีวิตนอกบ้านกับบุคคลภายนอกครอบครัว สามารถร่วมกิจกรรมต่างๆ กับคนนอกครอบครัวได้อย่างเหมาะสมกับกาลเทศะ
- 1.14 **Social Model** หมายถึง แนวคิดรูปแบบทางสังคมในงานด้านความพิการ รูปแบบทางสังคม เป็นการนำเสนอว่า มีระบบที่เป็นอุปสรรค หรือทัศนคติเชิงลบต่อคนพิการ ที่มีผลต่อการเข้าร่วมทางสังคม ประกอบด้วยหลายปัจจัยที่ทำให้คนพิการไม่สามารถเข้าร่วมทางสังคมได้ เช่น ด้านร่างกายและระบบประสาทสัมผัส สติปัญญา หรือภาวะเป็ยงเบนทางจิตใจ ซึ่ง

⁶ อ้างอิงซ้ำตามเอกสาร 2

⁷ อ้างอิงซ้ำตามเอกสาร 2

⁸ เอกสารรายงานการประชุมคณะกรรมการจัดทำระบบผู้ช่วยคนพิการ ครั้งที่ 1/2553. วันที่ 9 เม.ย. 53 ณ ห้องประชุมศูนย์พัฒนาและฝึกอบรมคนพิการแห่งเอเชียและแปซิฟิก. เรื่อง "ระเบียบคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการปรับสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยให้แก่คนพิการ การมีผู้ช่วยคนพิการ การช่วยเหลือคนพิการที่ไม่มีผู้ดูแล และสิทธิของผู้ดูแลคนพิการ พ.ศ. 2552".

ทำให้คนพิการนั้นเกิดความบกพร่อง นำไปสู่ความพิการ ตลอดจนความล้มเหลวอันเกิดจากไม่ยอมรับความแตกต่างของแต่ละบุคคลในสังคม

รูปแบบทางสังคมไม่ปฏิเสธความแตกต่างของบุคคล ความจำกัด หรือความบกพร่องอันเป็นสาเหตุของการถูกแยกจากสังคม แต่มองว่าสังคมทำให้คนพิการเสียโอกาสในการดำรงชีวิตเพราะมีข้อจำกัดด้านร่างกาย ซึ่งแนวคิดนี้เริ่มต้นเมื่อมีการประกาศสิทธิมนุษยชน ในปี 2506 และประกาศสิทธิคนพิการในปี 2534 โดยเริ่มต้นในประเทศอังกฤษ และมีการพัฒนามาเป็นลำดับ แนวคิดรูปแบบทางสังคมให้ความสำคัญกับความเท่าเทียม การเคลื่อนไหวเพื่อต่อสู้ของคนพิการเช่นเดียวกับชนกลุ่มน้อยอื่นๆ ในประวัติศาสตร์ของการเคลื่อนไหวเพื่อความเท่าเทียม ด้วยความเชื่อว่าการต่อสู้เพื่อให้คนพิการ "สามารถ" เลือกตัดสินใจ จะนำไปสู่การดำเนินชีวิตด้วยตนเอง แนวคิดรูปแบบทางสังคม สำหรับคนพิการ เน้นให้สังคมเปลี่ยนแปลงบางอย่างเพื่อให้เอื้อต่อคนพิการ ได้แก่

- ทักษะคติ เช่น เปลี่ยนให้เป็นทักษะคติเชิงบวกต่อความบกพร่องของสภาพร่างกาย หรือพฤติกรรม หรือการดูถูกว่าคนพิการมีศักยภาพในชีวิตน้อยเพราะมีความบกพร่อง
- เปลี่ยนรูปแบบการสนับสนุนทางสังคม โดยต้องช่วยจัดอุปสรรคในการใช้สิ่งอำนวยความสะดวก การใช้ทรัพยากรสาธารณะ ตลอดจนความช่วยเหลือใดๆ หรือ การขจัด การเลือกปฏิบัติต่อคนพิการ
- การเปลี่ยนแปลงวิธีการ ช่องทางการให้ข้อมูลข่าวสารแก่คนพิการให้คนพิการสามารถเข้าถึงได้ เช่น ใช้ภาษาง่ายชัดเจน ใช้อักษรเบรลล์ สำหรับคนตาบอด หรือ ตัวอักษรขนาดใหญ่สำหรับคนสายตาเลือนราง
- เปลี่ยนกายภาพบางอย่าง สถานที่สาธารณะต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ เช่น ทางลาด

แนวคิดรูปแบบทางสังคม หมายรวมถึง ความพยายามที่จะเปลี่ยนเรื่องทักษะว่าความพิการคือความเจ็บป่วย ที่ต้องแยกไปเพื่อรักษา หรือต้องได้รับการปฏิบัติแบบผู้ป่วย ซึ่งเป็นทักษะทางการแพทย์ที่มองคนแยกส่วนกับโรค ความคิดเช่นนี้จะทำลายความรู้สึกเชื่อมั่นตนเองของคนพิการ รวมถึงการอยู่ร่วมในสังคม โดยมักจะถูกอธิบายว่าการช่วยคนพิการเป็นเรื่องของการทำความดี ความเมตตา เสียสละ ที่จะช่วยเหลือคนพิการ

แนวคิดรูปแบบทางสังคมยังสัมพันธ์กับเรื่องของเศรษฐกิจ ซึ่งมองว่าคนพิการไม่ได้รับทรัพยากรตามความต้องการ และมองว่าคนพิการไม่สามารถเป็นกำลังการผลิตสำหรับสังคมได้ สามารถสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจได้น้อย แต่ก็ควรได้รับสิทธิ ได้รับความสะดวก และโอกาสเช่นเดียวกับคนทั่วไป⁹

⁹ <http://www.wikipedia.org> : วันที่ 25 กรกฎาคม 2553.

ส่วนที่ 2 แนวคิดที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ Independent living

2.1. แนวคิดการดำรงชีวิตอิสระ (Independent living) นิยามและความหมาย

เป็นแนวความคิดพัฒนาศักยภาพคนพิการที่สำคัญ และสะท้อนให้เห็นถึงความพยายามในการที่จะทำให้สังคมยอมรับ เคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ตามหลักสิทธิมนุษยชน ซึ่งการดำเนินงานเพื่อให้คนพิการสามารถพึ่งพาตนเองได้ บุคคลสำคัญที่จะช่วยให้คนพิการสามารถทำกิจกรรมประจำวันต่างๆ ได้ และเข้าสู่สังคม หรือดำรงชีวิตด้วยวิธีการทำงาน การใช้ชีวิต การมีบทบาททางสังคม คือผู้ช่วยคนพิการ จึงต้องทำความเข้าใจถึงความเป็นมาของแนวคิดการดำรงชีวิตอิสระ (Independent living) เพื่อทำความเข้าใจการทำงานของ ผู้ช่วยคนพิการ (Personal Assistant) ซึ่งทั่วโลกมีการให้คำนิยามของการดำรงชีวิตอิสระไว้ ทั้งความหมายแบบแคบ และความหมายแบบกว้าง การให้ความหมาย หรือคำนิยามที่แตกต่างนี้ ส่งผลต่อนโยบาย แนวทางการจัดบริการ และความเข้าใจของสังคมประเทศนั้นที่มีต่อการจัดบริการการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ และระบบบริการผู้ช่วยคนพิการ

ในช่วงปี พ.ศ. 2538 ผลจากการศึกษาของ Berman-Bieler, R. ซึ่งได้ทำการศึกษาเชิงสำรวจ เรื่อง “IDEAS 2000: Latin American Independent living Survey WID/RI IDEAS2000 Fellowship” นำออกเผยแพร่ในช่วงปี พ.ศ.2538 – 2541 และในเวทีการประชุม Annually International Summit Conference on Independent living ที่ Washington, DC เมื่อ 21-25 กันยายน พ.ศ.2542¹⁰ โดยทำการสำรวจ 500 ตัวอย่าง จาก 54 ประเทศทั่วโลก ได้รับการตอบกลับ 171 ตัวอย่าง และสรุปการให้คำนิยามคำว่า “การดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ หรือ Independent living” ซึ่งได้อธิบายไว้ว่า ความเป็นไปได้ที่การให้คำนิยาม ของแต่ละประเทศ จะมีความคลาดเคลื่อน แตกต่างกันไปบ้าง เมื่อถูกอธิบายในภาษาต่างๆ ย่อมมีความคลาดเคลื่อน ไปตามภาษาของประเทศนั้น และความเข้าใจของ ขบวนการการดำรงชีวิตอิสระในแต่ละประเทศ และสภาพทางสังคมเศรษฐกิจ บริบททางวัฒนธรรมของ แต่ละประเทศที่ได้ทำการศึกษา ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

ประเทศสหรัฐอเมริกา

การดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ Independent living หมายถึง การควบคุมชีวิตของบุคคลหนึ่งโดยให้โอกาสในการเลือก และยอมรับความช่วยเหลือจากคนอื่นน้อยที่สุดที่จะดำรงชีวิตประจำวัน ซึ่งหมายรวมถึงชีวิตส่วนตัว และการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมในแต่ละวันของชีวิต การเติมเต็มบทบาทหน้าที่ทางสังคม การตัดสินใจ การกำหนดชีวิตตนเอง และพึ่งพาคนอื่นทางด้านร่างกาย จิตใจ ให้น้อยที่สุดของบุคคลนั้น

ขบวนการการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ Independent living Movement หมายถึง กระบวนการพัฒนาทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติของแนวคิดการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ ด้วยการ

¹⁰ <http://www.hcm.edu/ilru/html/projects/international/23-definitions.htm> : Frieden, Richards, Cole & Bailey, 1979:วันที่ 25 กรกฎาคม 2553.

จัดบริการสนับสนุนที่เหมาะสม มีสิ่งแวดล้อมที่คนพิการสามารถเข้าถึงได้ ได้รับข้อมูลข่าวสาร ได้ การฝึกทักษะที่จะช่วยให้ทำกิจกรรมต่างๆ และใช้ชีวิตประจำวันได้ ร่วมกิจกรรมทางสังคมได้ แม้คนพิการระดับรุนแรงก็สามารถที่จะมีส่วนร่วมในทุกมิติของสังคมนั้นได้

บริการการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ Independent living Program หมายถึง โปรแกรมการจัดบริการในชุมชนที่กลุ่มเป้าหมายมีส่วนร่วม ในการจัดบริการทั้งโดยตรงและโดยอ้อมที่จำเป็นสำหรับคนพิการรุนแรง เพื่อพัฒนาศักยภาพ การตัดสินใจของคนพิการนั้น โดยพึ่งพาคนอื่นให้น้อยที่สุด

ประเทศสวีเดน

การดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ หมายถึง ความต้องการในการควบคุมชีวิตของตนเองในแต่ละวัน เหมือนๆ กับพี่น้อง เพื่อนบ้าน เพื่อนฝูง ความต้องการเติบโตอยู่ในครอบครัวเช่นเดียวกับสมาชิกคนอื่นๆ ในครอบครัว ไปโรงเรียนเดียวกับเพื่อนบ้าน ขึ้นรถประจำทางคันเดียวกับเพื่อนทำงานในสายที่สำเร็จการศึกษา และตรงกับความสามารถของ เริ่มต้นชีวิตครอบครัวของตัวเอง เหมือนที่คนอื่นๆ เป็น ต้องการรับผิดชอบชีวิตของเรา พูด และคิดเพื่อตัวเอง ของคนพิการ¹¹

ประเทศในเขตเอเชีย

การดำรงชีวิตอิสระของคนพิการเหมือนกับชีวิตของคนอื่นๆ มีโอกาสในการตัดสินใจสิ่งที่จะมีผลต่อชีวิตตนเอง สามารถเลือกที่จะทำกิจกรรมใดๆ ด้วยตนเอง ถ้าจะมีข้อจำกัดก็เป็นข้อจำกัดเดียวกับที่คนอื่นๆ ทั่วไป ได้พบเจอ การดำรงชีวิตอิสระของคนพิการไม่ได้หมายถึงการแยกไปอยู่ตามลำพังเพื่อจะได้ตัดสินใจได้ด้วยตนเอง แต่หมายถึงสิทธิที่จะได้รับโอกาสในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ประสบความสำเร็จได้ และเรียนรู้จากความล้มเหลวนั้น เหมือนที่คนอื่นๆ ต้องเรียนรู้ ไม่ใช่เฉพาะแต่คนพิการเท่านั้น¹²

จากผลการศึกษาดังกล่าว ได้อธิบายถึงความแตกต่างของการให้คำนิยาม การดำรงชีวิตอิสระของคนพิการไว้ว่า ซึ่งมีกรอบคิด 4 เรื่องที่มีอิทธิพลต่อการให้คำนิยามของคำว่าดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ ซึ่งสอดคล้องกับการให้คำนิยามของบางประเทศ ได้แก่

1. การกำหนดชีวิตตนเอง และสามารถตัดสินใจด้วยตนเองได้ Self-direction

กลุ่มประเทศเหล่านี้ให้ความสำคัญกับเรื่องของสิทธิในการตัดสินใจด้วยตนเอง หรือ ควบคุมชีวิตของตนเองและมักอธิบายครอบคลุมสิทธิความเป็นพลเมือง สิทธิมนุษยชนร่วมกับหลักการตัดสินใจด้วยตนเอง ประเทศที่ให้ความสำคัญกับเรื่องของการกำหนดชีวิตตนเอง ได้แก่

¹¹ <http://www.independentliving.org/>, Adolf Ratzka : วันที่ 30 กรกฎาคม 2553.

¹² Manual of Self-Help Organizations, United Nations Economic and Social Commission for Asia and the Pacific, Bangkok, 1991:13.

ประเทศฮ่องกง

Karen Ngai จาก the Rehabilitation Alliances in Hong Kong กล่าวว่า “การดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ เป็นองค์การของคนพิการ ที่ทำงานข้ามความพิการ เพื่อนำไปสู่โอกาสที่จะได้รับความเท่าเทียมกัน โดยมีโอกาสเลือกด้วยตนเอง”¹³

ประเทศญี่ปุ่น

หมายถึง การตัดสินใจด้วยตนเอง และการควบคุมตนเอง¹⁴

ประเทศเนเธอร์แลนด์

หมายถึง “การมีอิสระที่จะเลือกได้ด้วยตนเอง”

ประเทศบราซิล

หมายถึง “สิทธิของคนพิการในฐานะปัจเจก สามารถตัดสินใจชีวิตของตนเอง แม้ว่าจำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือจากคนอื่นช่วยเหลือในการทำกิจวัตรประจำวันก็ตาม”¹⁵

ประเทศซิมบับเว

ให้คำนิยามของการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ ไว้ว่า “สิทธิของคนหนึ่งที่ตัดสินใจ เกี่ยวกับชีวิตและร่างกายตัวเอง” (Lynita Conradeis, 1997:9)

ประเทศเยอรมัน

หมายถึง “การมีโอกาสเลือก ตัดสินใจในการดำรงชีวิตด้วยตนเอง ไม่ใช่เพียงแค่ การดำรงชีวิตอย่างอิสระด้วยตนเอง เพื่อไม่เข้าใจคลาดเคลื่อนว่าหมายถึง การที่คนพิการ ดำรงชีวิตอยู่ตามลำพัง”¹⁶

2. การเสริมพลังคนพิการ : การดำรงอยู่ได้ด้วยการเติมเต็มศักยภาพ

กลุ่มนี้ให้ความสำคัญกับวิธีการที่หลากหลายของรูปแบบการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ โดยคำนึงถึงการพัฒนาศักยภาพของคนพิการเป็นศูนย์กลางของการดำเนินงาน กลุ่มประเทศที่ให้คำนิยามของการดำรงชีวิตอิสระในกรอบคิดนี้ ได้แก่

ประเทศเยอรมนี

นอกเหนือจากการให้ความสำคัญกับลักษณะของ การกำหนดชีวิตได้ด้วยตนเองแล้ว เยอรมนี ยังให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างให้คนพิการตระหนักในตนเอง ยอมรับตนเองและมีความพึงพอใจ ในการได้รับการตอบสนองขั้นพื้นฐานด้านเศรษฐกิจ

ประเทศอเจนตินา

นิยามของการดำรงชีวิตอิสระของประเทศอาร์เจนตินา ให้ความสำคัญกับ กระบวนการการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ ซึ่งจะสามารถกำหนด และตัดสินใจได้ด้วยตนเอง เพื่อชีวิตของตนเอง

¹³ Karen Ngai, “The Rehabilitation Alliances in Hong Kong” : Lysack,1996 :10.

¹⁴ Karen Ngai, “The Rehabilitation Alliances in Hong Kong” : Lysack,1996 :7.

¹⁵ Berman-Bieler, 1997:30.

¹⁶ Uwe Frehse, Personal Assistance Systems in Germany in Personal assistance services in Europe and North America, P21R&WID, 1993.

และรับผิดชอบในผลที่จะเกิดตามมาจากการตัดสินใจด้วยตนเอง¹⁷

ประเทศบราซิล

ประเทศบราซิล เน้นประเด็นการเสริมพลังคนพิการ เป็นวาระแห่งชาติ ซึ่งด้านกระแสวัฒนธรรม ประเพณีของบราซิล มองว่า คนพิการและความพิการเป็นเรื่องผิด ต้องเก็บไว้ หรือจัดไว้ให้อยู่ในสถาบันหรือสถานสงเคราะห์ที่มีอยู่¹⁸

3. การไม่พึ่งพาคนอื่น หากพึ่งพาคนอื่นจะไม่ใช่ "การดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ"

กลุ่มประเทศที่มีความเชื่อทำนองนี้จัดอยู่ในกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาเป็นส่วนใหญ่ โดยอธิบายความหมายของการดำรงชีวิตอิสระที่ประเด็น "ไม่พึ่งพาคนอื่น" และพัฒนาให้สามารถมีชีวิตอยู่ได้โดยขอความช่วยเหลือจากคนอื่นน้อยที่สุด ความหมายจะคล้ายกับ "การกำหนดชีวิตตนเองได้ (Self-direction)" แต่ก็มุ่งเน้นไปที่การไม่พึ่งพาคนอื่น ๆ หรือ "ไม่ต้องพึ่งพาคนอื่น" ซึ่งมีนัยสำคัญของการพัฒนาไปสู่การพึ่งตนเองได้ของคนพิการ เป็นประสบการณ์จากหลายประเทศที่ ยังมีอุปสรรคทางสังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรมอยู่มาก ได้แก่

ประเทศยูกันดา

ประเทศนี้ตอบสนองแนวคิดการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการด้วยการให้คำนิยามว่า การดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ คือ การดำรงอยู่ของชีวิตด้วยความสามารถด้านเศรษฐกิจ ทางการเมือง และสังคม โดยปราศจากการพึ่งพาคนอื่น ๆ เพื่อการสร้างความหมายแห่งการมีชีวิตของคนพิการ¹⁹

ประเทศอาร์เจนตินา

คำนิยาม การดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ ไว้ว่า "คนพิการสามารถมีชีวิตอยู่ได้ด้วยตนเอง โดยขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น น้อยที่สุด"²⁰

ประเทศเคนยา

นิยามของการดำรงชีวิตอิสระ หมายถึง "การที่บุคคลหนึ่งสามารถทำสิ่งต่างๆ ได้ด้วยตนเอง โดยขอความช่วยเหลือจากคนอื่นน้อยที่สุด หรือไม่ต้องขอความช่วยเหลือจากคนอื่นเลย"²¹

4. การดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ เป็นการพึ่งพากันและกัน ไม่ใช่เพียงการพึ่งตนเองเท่านั้น

กลุ่มนี้สร้างกระบวนทัศน์ใหม่ของแนวคิดการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ ซึ่งเป็นผลมาจากการสังเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้นในระดับปัจเจกจนถึงระดับชาติ ปรากฏอยู่ในรายงานการประชุมสัมมนาระดับนานาชาติ เป็นนวัตกรรมใหม่ของขบวนการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ ดำเนินมากว่า 30 ปี โดยได้ปรับเปลี่ยนกรอบคิดเป็นเรื่องของการ "พึ่งซึ่งกันและกัน"

¹⁷ Berman-Bieler, 1997:29.

¹⁸ Berman-Bieler, 1997:30.

¹⁹ Lysack, 1996:7.

²⁰ Berman-Bieler, 1997:29.

²¹ Lynita Conradi, 1997:9.

จากนิยามที่หลากหลายข้างต้น มาจากแหล่งข้อมูลในหลายประเทศ และเป็นข้อมูลในปีที่แตกต่างกัน ซึ่งอาจจะขัดแย้งกับความเห็นโดยรวมของสังคมหรือวัฒนธรรมของประเทศในเวลานั้น แต่สิ่งที่ได้อธิบายถึงการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการของประเทศเหล่านั้น จะส่งผลกระทบต่อมาตรการและการดำเนินการของบริการการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ การนำแนวคิดการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการสู่การปฏิบัติ ความต้องการ และปฏิริยาของสังคมนั้นๆ มีอิทธิพลต่อแนวคิดการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ ซึ่งจะมีผลโดยตรงต่อการจัดสรรงบประมาณ การกระจายทรัพยากร อันจะมีผลต่อความมั่นคงยั่งยืนในการจัดบริการการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการในประเทศนั้นๆ²²

จากกระบวนการทัศน์ ปัจจุบันของการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ “การพึ่งพากันและกันเพื่อการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ” จะก่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจต่อกลุ่มคนพิการซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสังคมใหญ่ และจะเพิ่มจำนวนคนที่เข้าใจกระบวนการทัศน์ใหม่นี้ในสังคมได้อย่างไรนั้น ต้องร่วมกันคิดร่วมกันผลักดันด้วยการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง²³

2.2 นิยามของการดำรงชีวิตอิสระในประเทศไทย

1. การดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ (IL หรือ Independent Living)

การดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ หมายถึง “การที่คนพิการมีสิทธิในการแสดงออกถึงความต้องการมีอิสระทางความคิด สามารถควบคุมสิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัว และตัดสินใจเลือกแนวทางในการดำเนินชีวิตของตนเองได้ด้วยตัวเอง โดยไม่นำเอาความพิการมาเป็นข้อจำกัดในการดำเนินชีวิต”²⁴ การดำรงชีวิตอิสระคนพิการเป็นทั้งปรัชญา (Philosophy) และการเคลื่อนไหวทางสังคม (Social Movement) ของคนพิการที่สนใจและมุ่งมั่นทำงานเพื่อการตัดสินใจด้วยตนเอง (Self-Determination) โอกาสที่เสมอภาคทางสังคม (Equal Opportunities) และการเคารพตัวเอง (Self-Respect) การดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ “ไม่ได้” หมายถึงการที่คนพิการต้องการทำอะไรทุกอย่างด้วยตัวเอง และไม่ต้องขอความช่วยเหลือจากผู้ใด หรือต้องการแยกตัวออกไปอยู่อย่างโดดเดี่ยวตามลำพัง²⁵

2. หลักการสำคัญของแนวคิดการดำรงชีวิตอิสระ

1. **การเลือกตัดสินใจด้วยตนเอง** คนพิการต้องเป็นผู้เลือก กำหนดชีวิตของตนเองตั้งแต่เรื่องของการใช้ชีวิตประจำวัน การกิน การดูแลสุขภาพอนามัย ไปจนถึงการนำพาคนพิการออกสู่สังคม หากยังไม่สามารถที่จะตัดสินใจเลือกได้ด้วยตนเอง ก็ควรจะได้รับการพัฒนาศักยภาพเพื่อให้มีความสามารถในการเลือกตัดสินใจ ถ้าตัดสินใจเกี่ยวกับชีวิตของตนเองได้ ซึ่งต้องอาศัยการให้คำปรึกษาขั้นเพื่อน ที่จะช่วยให้คนพิการกล้าตัดสินใจ กล้าเลือก และมีเวทีตรวจสอบตัวเอง แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนๆ ที่เรียกว่า กลุ่มสนับสนุน (Support Group)

²² Batvia, DeJong and McKnew, 1991.

²³ Racino, 1995; Roberts, 1985 and Simkins, 1979.

²⁴ สมาพันธ์การดำรงชีวิตอิสระของคนพิการประเทศไทย

²⁵ อุดอฟ ราชก้า: สภาการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ

2. **การพึ่งพาคนอื่นให้น้อยที่สุด** คนพิการจะพึ่งพาคนอื่นน้อยที่สุด เมื่อได้รับการฝึกทักษะ (Training skill) ในเรื่องต่างๆ ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต หรือทำกิจกรรมต่างๆ รวมถึงการพาออกนอกบ้าน หรือเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม รวมถึงการมีผู้ช่วยคนพิการ (Personal assistant) ซึ่งต้องมีความรู้ ความเข้าใจเรื่องของการทำงานกับคนพิการเพื่อช่วยให้คนพิการสามารถทำกิจกรรมประจำวันต่างๆ ได้ตามศักยภาพ และทำงานตามความต้องการของคนพิการ ไม่ใช่การทำให้ในสิ่งที่คิดว่าคนพิการควรได้รับ
3. **การเติมเต็มศักยภาพ และเสริมความเข้มแข็งคนพิการ** คนพิการต้องเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่จะนำพาคนพิการไปสู่การคิด ตัดสินใจ เลือกด้วยตนเอง บนพื้นฐานของสิทธิความเป็นพลเมืองของประเทศ เคารพกฎระเบียบของสังคม และการได้รับ "แต้มต่อ" ได้แก่ ความช่วยเหลือที่จำเป็น รวมไปถึงสิ่งอำนวยความสะดวก เท่าที่จะสามารถจัดหาได้
4. **ขบวนการดำรงชีวิตอิสระ** ขบวนการการดำรงชีวิตอิสระ อยู่ในรูปขององค์กรของคนพิการ อาจจะเป็นศูนย์การดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ หรือ การรวมเป็นเครือข่ายการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการหรือสภาการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ ซึ่งจะมีผลต่อการขับเคลื่อนในระดับนโยบาย และความเข้าใจของสังคม ส่งผลต่อการสนับสนุน การจัดบริการที่ตอบสนองแนวคิดการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ ตามแต่บริบททางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรมของประเทศนั้นๆ

แม้ว่าแนวคิดการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการจะเริ่มต้นจากกลุ่มคนพิการ แต่ในทางปฏิบัติจำเป็นต้องมีระบบบริการรองรับ เพื่อให้คนพิการสามารถพัฒนาขีดความสามารถจากการพึ่งพาสถาบัน หรือระบบบริการแบบ "รัฐจัดให้" มาสู่ระบบบริการ "เสริมพลัง" สู่อำนาจพึ่งตนเองของคนพิการ ระบบบริการสวัสดิการสำหรับคนพิการ เพื่อนำสู่การดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ จึงมีความแตกต่างกันไปตามศักยภาพ และความเข้าใจต่อแนวคิดการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ

ส่วนที่ 3 การจัดการบริการการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการและระบบบริการผู้ช่วยคนพิการ ในประเทศต่างๆ

ประเทศที่มีบริการการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ มีความเป็นมาของการรับแนวคิดการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการจากประเทศต้นแบบคือ สหรัฐอเมริกา แต่พบว่าการพัฒนาระบบจัดสวัสดิการเพื่อคนพิการเพื่อนำสู่การดำรงชีวิตอิสระจะมีความแตกต่างกันไป ทั้งในมิติของรูปแบบการจัดบริการ และกฎ ระเบียบต่างๆ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบริบททางวัฒนธรรม สภาพทางเศรษฐกิจ และความเข้มแข็งของศูนย์การดำรงชีวิตอิสระของประเทศนั้น ในการศึกษาครั้งนี้ คณะผู้ศึกษาได้ทบทวนรูปแบบแนวทางการจัดการบริการการดำรงชีวิตอิสระของประเทศต่างๆ บางประเทศที่มีการพัฒนาไปคล้ายกันบ้าง หรือต่างกันบ้าง และนำเสนอรายละเอียดแต่ละประเทศ สรุปได้ดังนี้

3.1 การจัดบริการการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการและการจัดบริการผู้ช่วยคนพิการ ประเทศสหรัฐอเมริกา

1. ประวัติความเป็นมาและแนวคิด Independent Living Movement

สหรัฐอเมริกาในช่วงปี พ.ศ.2503 เป็นช่วงที่มีการเคลื่อนไหวทางด้านสิทธิของชาวแอฟริกันอเมริกัน (นิโกร) ในฐานะที่เป็นคนกลุ่มน้อยของสังคม เหตุการณ์นี้กระตุ้นให้คนพิการเกิดการเคลื่อนไหวทางด้านสิทธิของตนเอง

ประมาณ ปีพ.ศ.2515 เอ็ด โรเบิร์ต (Ed Robert) เป็นคนพิการโพลิโอที่ใช้รถวีลแชร์และเครื่องช่วยหายใจ สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย ในขณะที่เขาเป็นนักศึกษา เขาได้ใช้การบริการของมหาวิทยาลัย เช่น การจัดหาที่พักอาศัย บริการซ่อมรถวีลแชร์ และการให้คำปรึกษาฉันเพื่อน อย่างไรก็ตามบริการเหล่านี้ก็หมดไปเมื่อเขาสำเร็จการศึกษา ดังนั้น เขาจึงได้จัดตั้งศูนย์การดำรงชีวิตอิสระขึ้น (ILC) ในชุมชนให้ความช่วยเหลือครอบครัวและเพื่อนๆของเขา ซึ่งนับว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการเคลื่อนไหวด้านการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ

ช่วงเวลาเดียวกันนี้ประเทศต่างๆ ในยุโรปได้มีนโยบายเพื่อคนพิการอย่างชัดเจนสวนทางกับแนวคิดอุดมคติของการดำรงชีวิตอิสระโดยสิ้นเชิง ยกตัวอย่างเช่น รัฐบาลประเทศเนเธอร์แลนด์ได้พัฒนานโยบายเกี่ยวกับคนพิการมาก และสร้างสถาบันขนาดใหญ่ให้กับคนพิการชื่อว่า Head Dorf ในขณะที่ประเทศอังกฤษ รัฐบาลได้ทำการสนับสนุนนโยบายเกี่ยวกับการรวมกลุ่มของคนพิการ รวมถึงการสร้างเขตที่อยู่อาศัยของคนพิการด้วย เป็นต้น นโยบายส่งเสริมการรวมกลุ่มของคนพิการเกิดขึ้นในหลายประเทศ และเน้นการสร้างที่อยู่อาศัยให้กับคนพิการอยู่รวมกันและแยกออกจากสังคมซึ่งเป็นการคิดที่ตรงข้ามกับแนวคิดการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการซึ่งได้รับการส่งเสริมที่สหรัฐอเมริกา

หลังจากการก่อตั้งศูนย์ ILC ที่ Berkeley การเคลื่อนไหวด้านการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ IL ก็แพร่กระจายไปทั่วสหรัฐอเมริกาอย่างรวดเร็ว ในปีเดียวกันกับที่มีการก่อตั้งศูนย์ ILC ที่ Berkeley คนพิการ ที่ Huston ได้ก่อตั้งศูนย์ ILC เช่นเดียวกันกับที่ Boston ซึ่งก่อตั้งในปี พ.ศ.2517 และปี พ.ศ.2521 ตามลำดับ และการรวมตัวกันของคนพิการได้ก่อให้เกิดการแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการของสหรัฐอเมริกาและจากการแก้ไขกฎหมาย คนพิการได้รับความช่วยเหลือเพิ่มขึ้นจากรัฐ ต่อมาในปี พ.ศ.2518 Gerben DeJong นักสังคมวิทยาได้ตีพิมพ์หนังสือชื่อ *The Movement for Independent Living* ซึ่งกล่าวถึงทฤษฎีและผลกระทบของแนวคิด IL เปรียบเทียบกับการฟื้นฟูสมรรถภาพ หนังสือฉบับนี้เป็นหนังสือที่เผยแพร่แนวคิด IL ไปทั่วสหรัฐอเมริกา และใช้กันทั่วโลกในเวลาต่อมา

2. แนวคิดหลัก 4 ข้อของศูนย์การดำรงชีวิตอิสระเบิร์กเลย์ (Berkeley)

1. มุ่งเน้นคนพิการอยู่ในชุมชนมากกว่าแยกออกไปอยู่ในศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพ หรือในสถาบัน
2. คนพิการไม่ได้เป็นคนไข้ที่ต้องดูแล ไม่ใช่เด็กที่ต้องการการปกป้อง หรือพระเจ้าที่ต้องสักการะ

3. คนพิการสามารถดูแลจัดการเรื่องความช่วยเหลือได้ด้วยตนเอง
4. คนพิการเป็นเหยื่อของสังคมที่มีอคติมากกว่าเหยื่อของความพิการของตนเอง

ปัจจุบัน คนพิการได้กำหนดเป้าหมายของตนเองได้เหมือนกับคนทั่วไป จากการได้รับการบำบัดฟื้นฟู เช่น จากการฝึกทักษะพวกเขาสามารถเปลี่ยนเสื้อผ้าได้ด้วยตนเองถึงแม้ว่าจะใช้เวลาถึง 2 ชั่วโมงก็ตาม ปรัชญาของ IL การได้รับความช่วยเหลือไม่ใช่เป็นสิ่งที่น่าอาย แต่เป็นการประกาศถึงการที่คนพิการสามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเอง การฟื้นฟูเป็นเพียงแค่การรักษาทางการแพทย์ที่มีช่วงเวลาที่กำหนดแต่ไม่ควรให้การฟื้นฟูสมรรถภาพนั้นอยู่กับคนพิการ และควบคุมชีวิตของคนพิการ

30 ปีที่ผ่านมา ศูนย์ ILC แสดงให้เห็นถึงความสำเร็จในสหรัฐอเมริกา การเคลื่อนไหวอย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก้ไขกฎหมายด้านการฟื้นฟูของรัฐถึง 504 ข้อ และ ILC ได้เสนอกฎหมายที่ชื่อ Americans with Disabilities Act (ADA) เพื่อขจัดความไม่เท่าเทียมของคนพิการ ซึ่งประสบความสำเร็จในปี พ.ศ.2533 ปัจจุบันกลุ่มคนพิการได้เข้ามีส่วนร่วมในการบริการจัดการของรัฐ รวมถึงเพิ่มสวัสดิการสำหรับผู้ช่วยคนพิการให้มากขึ้นด้วย

3. บริการการดำรงชีวิตอิสระและระบบบริการผู้ช่วยคนพิการในสหรัฐอเมริกา

ประเทศสหรัฐอเมริกา มีการจัดระบบบริการผู้ช่วยคนพิการที่เป็นระบบชัดเจน มีข้อมูลจำนวนผู้ช่วยคนพิการในแต่ละรัฐ อัตราค่าตอบแทนผู้ช่วยคนพิการ ขอบเขตภารกิจ และมีช่องทางสำหรับการสมัครเป็นผู้ช่วยคนพิการ หรือประกาศรับสมัครผู้ช่วยคนพิการ โดยผ่านเว็บไซต์ของศูนย์จัดบริการผู้ช่วยคนพิการ (Centre of Personal assistant) และ ศูนย์การดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ

การจัดบริการของศูนย์การจัดบริการผู้ช่วยคนพิการ ดำเนินการส่งเสริมให้มีการทำวิจัยฝึกอบรม สนับสนุนด้านเทคนิควิชาการ และรณรงค์ระบบการจัดบริการผู้ช่วยคนพิการ ศูนย์การจัดบริการผู้ช่วยคนพิการมีพันธกิจที่จะช่วยให้คนที่มีข้อจำกัดในการดูแลตนเอง สามารถได้รับข้อมูลข่าวสารซึ่งจะช่วยให้เขาสามารถดำรงชีวิตอิสระของคนพิการได้ ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจาก The National Institute of Disability and Rehabilitation Research U.S. Department of Education, Offices of Special Education and Rehabilitative Services.

เป้าหมายของศูนย์การจัดบริการผู้ช่วยคนพิการ คือการทำให้คนพิการเข้าถึง ได้รับบริการอย่างมีคุณภาพ และได้รับค่าใช้จ่ายเพื่อการจ้างผู้ช่วยคนพิการ ซึ่งจะช่วยให้คนพิการที่ยากลำบาก สามารถดำรงชีวิตอิสระได้ มีความสะดวก และมีความปลอดภัยในชุมชน มีส่วนร่วมในสังคม รวมไปถึงการได้รับการจ้างงาน

จากกฎหมาย ระบบการปกครอง และนโยบายด้านคนพิการอเมริกัน The Olmstead Decision และ ความพยายามที่จะสร้างโอกาสให้คนพิการได้รับสิทธิ การจัดบริการทั้งแบบต้องจ่ายและไม่ต้องจ่าย ทำให้คนพิการสามารถทำหน้าที่ตามระดับความสามารถ มีส่วนร่วมทางสังคมได้อย่างเต็มที่ และป้องกันการถูกส่งเข้าสถานสงเคราะห์

Centre of Personal Assistants Services (CPAS) เป็นองค์กร จัดบริการสำหรับคนพิการ และผู้ที่มีข้อจำกัดในการดำรงชีวิตอันเนื่องมาจากปัญหาสุขภาพและโรคเรื้อรัง โดยเฉพาะการดูแล สุขอนามัยส่วนบุคคล เพื่อให้ได้รับความช่วยเหลือหรืออุปกรณ์เครื่องช่วยด้านร่างกาย ประสาทสัมผัส จิตใจ การเรียนรู้ สามารถใช้ชีวิตแบบคนทั่วไป รวมถึงการส่งผู้ช่วยคนพิการไปช่วยดูแลให้สามารถทำ กิจวัตรที่สำคัญในการดำรงชีวิตประจำวันได้ ซึ่งเป็นองค์กรที่มีอยู่ในทุกรัฐ และจัดบริการผู้ช่วยคนพิการ มีสาขา หรือหน่วยบริการในสังกัดในแต่ละรัฐ สามารถขอใช้บริการจากศูนย์ที่อยู่ใกล้ และผ่านเว็บไซต์

บริการผู้ช่วยคนพิการ จัดให้แก่คนพิการทุกวัยที่ต้องการความช่วยเหลือ ในการดำรงชีวิต ประจำวัน เช่น การรับประทานอาหาร การอาบน้ำ การแต่งตัว การเข้าห้องน้ำ หรือการใช้เครื่องมือใน การทำกิจวัตรประจำวัน การให้ยา การซื้อของ การจัดบริการการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ ประกอบด้วย 2 ประเภท ได้แก่

- การจัดบริการแบบไม่ต้องจ่าย ซึ่งให้บริการโดยสมาชิกในครอบครัว เพื่อนและเพื่อนบ้าน
- การจัดบริการแบบเป็นทางการที่ต้องจ่ายค่าตอบแทน โดยผู้ว่าจ้าง (คนพิการ) หรือภาครัฐเป็นผู้จ่าย หรือบริษัทประกันเอกชน หรือหน่วยบริการอื่นๆ

ภายใต้โครงการการจัดบริการผู้ช่วยคนพิการ ครอบคลุมถึงความหมายทั้งการทำงานแบบ ทางการและไม่เป็นทางการ ที่จะให้ความช่วยเหลือ สนับสนุน ฝึกอบรม และการทำงานที่แทนผู้ดูแล หรือการนำเทคโนโลยีเครื่องช่วยเพื่อคนพิการ ซึ่งอาจหมายรวมถึง ภาษามือ ลาม สื่อกึ่งการอ่าน และ เขียนสำหรับผู้บกพร่องทางการมองเห็น การนำทางด้วยสัตว์ การเดินทางโดยขนส่งสาธารณะ หรือ บริการอื่นๆ ที่จะช่วยให้คนพิการสามารถใช้ชีวิตในบ้านตนเองได้ การหางาน การไปโรงเรียน การเข้า ร่วมกิจกรรมทางสังคม และชุมชน แบบเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนและสังคม

4. แนวทางการใช้บริการผู้ช่วยคนพิการ

จากข้อมูลของ Center of Personal Assistant Services (CPAS) มีการให้ความรู้เกี่ยวกับ ผู้ช่วยคนพิการ ไว้ดังนี้

- **ความหมายผู้ช่วยเหลือคนพิการของ Personal Assistant**
 - ผู้ช่วยคนพิการ Personal Assistant คือ บุคคลผู้ให้ความช่วยเหลือ คนพิการ หรือ ผู้ป่วยโรคเรื้อรัง โดยมีคำเรียกหลายคำ เช่น
 - Attendant
 - Personal assistant
 - Personal care attendant or assistant
 - Home-care worker or aids

● **หลักการสำคัญผู้ช่วยเหลือคนพิการของ Center of Personal Assistant Services (CPAS)**
หลักการสำคัญของผู้ช่วยคนพิการ คือ จะต้องปฏิบัติงานภายใต้การกำกับดูแลของคนพิการที่ เรียกว่า “ผู้ว่าจ้าง” ช่วยอำนวยความสะดวกในด้านต่างๆ เพื่อให้ผู้ว่าจ้างสามารถทำในสิ่งที่ต้องการได้

○ สิทธิและความรับผิดชอบของผู้ว่าจ้าง

■ สิทธิผู้ว่าจ้าง

- 1) คัดเลือก ฝึกอบรม นิเทศงานผู้ช่วยคนพิการโดยผู้ว่าจ้าง
- 2) พิจารณาเลือกงานที่ต้องการผู้ช่วยคนพิการ
- 3) กำหนดงานบ้านที่จะให้ผู้ช่วยคนพิการทำ
- 4) ผู้ว่าจ้างต้องได้รับความนับถือ และเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์
- 5) ผู้ว่าจ้างต้องได้รับการดูแลความปลอดภัย ได้รับอาหาร ห้างพักส่วนตัว ได้รับสวัสดิการรักษายาบาลที่จำเป็น

■ หน้าที่ ความรับผิดชอบของผู้ว่าจ้าง

- 1) สัมภาษณ์ผู้ช่วยคนพิการเพื่อทำความเข้าใจภารกิจที่ได้รับมอบหมายและการทำงานร่วมกัน
- 2) รู้ข้อมูลและภูมิหลังของผู้ช่วยคนพิการ รวมถึงหลักฐานที่เกี่ยวข้อง เช่น ใบขับขี่ หากต้องการให้ผู้ช่วยคนพิการขับรถ ก็ต้องตรวจสอบประวัติการขับขี่ยานพาหนะ ธรรมเนียมประกันชีวิต
- 3) จ้างงานด้วยความเต็มใจ
- 4) ปฏิบัติต่อผู้ช่วยคนพิการด้วยความยอมรับนับถือ
- 5) จ่ายค่าตอบแทนตรงเวลา
- 6) บอกสิ่งที่ต้องการให้ละเอียดชัดเจน
- 7) บอกวิธีการทำงาน
- 8) ดูแลความปลอดภัยในการทำงานผู้ช่วยคนพิการ
- 9) ไม่ใช้ผู้ช่วยคนพิการทำในสิ่งที่ไม่เหมาะสมจากภารกิจที่ตกลงกัน โดยไม่จ่ายค่าตอบแทน
- 10) ไม่ใช้ผู้ช่วยคนพิการทำในสิ่งที่ผิดกฎหมาย

■ สิทธิผู้ช่วยคนพิการ

- 1) ได้รับมอบภารกิจที่กำหนดระยะเวลาชัดเจน
- 2) ได้รับแจ้งล่วงหน้าหากมีภารกิจที่นอกเหนือจากที่แจ้งไว้แล้ว
- 3) ได้รับการแนะนำขั้นตอนการปฏิบัติงานอย่างละเอียด
- 4) ได้รับภารกิจที่ตรงกับความสามารถและระยะเวลาการปฏิบัติงาน
- 5) ได้รับคำสั่งหรือการสื่อสารอย่างชัดเจน ถูกต้องด้วยท่าทีที่สุภาพ
- 6) มีการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็น และเพียงพอต่อการปฏิบัติงาน
- 7) จัดสภาพแวดล้อมการทำงานที่สะอาดถูกสุขลักษณะ ปลอดภัย เหมาะสมกับพื้นที่และบุคคล

- 8) มีสิทธิปฏิเสธงานที่นอกเหนือจากที่ได้รับมอบหมายหรือไม่ได้แจ้งล่วงหน้า
- 9) รักษาความลับ เคารพความเป็นส่วนตัว ความคิด ค่านิยม ความเชื่อ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ กิจวัตรส่วนตัวในส่วนของผู้ว่าจ้างที่ผู้ช่วยคนพิการต้องเข้าไปเกี่ยวข้อง

○ ข้อพึงปฏิบัติของผู้ช่วยคนพิการ

- 1) ทำให้ผู้ว่าจ้างมั่นใจ สบายใจที่จะต้องทำงานด้วยกัน และมั่นใจว่าผู้ช่วยคนพิการจะทำงานได้สำเร็จ
- 2) รู้ข้อจำกัดและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้ว่าจ้างเพื่อหาแนวทางแก้ไข
- 3) ตรงเวลา พร้อมปฏิบัติงาน
- 4) แจ้งล่วงหน้าหากจำเป็นต้องมาสาย หรือไม่สามารถมาปฏิบัติงานได้
- 5) ต้องแจ้งล่วงหน้าก่อนลาออกอย่างน้อย 2 สัปดาห์ ยกเว้นเหตุสุดวิสัยที่อาจเป็นอันตรายต่อผู้ช่วยคนพิการ
- 6) ไม่ทำงานอื่นขณะปฏิบัติหน้าที่ผู้ช่วยคนพิการ
- 7) ปฏิบัติงานด้วยความตั้งใจ เต็มความสามารถที่ได้รับมอบหมาย
- 8) เคารพในศักดิ์ศรีและรักษาความลับของผู้ว่าจ้างและครอบครัว
- 9) ต้องรายงานหากพบการกระทำรุนแรงต่อคนพิการ หรือผู้สูงอายุ
- 10) ให้ความเคารพด้วยการไม่พาเพื่อน หรือญาติมาทำงานด้วย ไม่ใช่ทรัพย์สินของผู้ว่าจ้างโดยไม่ได้รับอนุญาต และไม่เรียกร้องค่าตอบแทนเกินกว่าที่ตกลงกันได้

● ความสำคัญของการจัดบัญชีรายการภารกิจตามบทบาทหน้าที่ผู้ช่วยคนพิการ CPAS

สำหรับผู้ว่าจ้าง การกำหนดบทบาทหน้าที่ที่จะช่วยให้ผู้ช่วยคนพิการเข้าใจบทบาทหน้าที่ภารกิจที่ต้องทำ และใช้ในการกำหนดคุณสมบัติผู้ช่วยคนพิการที่ต้องการ ซึ่งอาจจะกำหนดจากประสบการณ์ที่ทำงานกับผู้ช่วยคนพิการ หรือจากเพื่อนๆ คนพิการอื่น เพื่อให้ได้ผู้ช่วยคนพิการที่ตนพึงพอใจ

ผู้ว่าจ้างกำหนดกรอบการสัมภาษณ์เพื่อคัดเลือกผู้ช่วยคนพิการ แม้ว่าคนพิการอาจจะไม่สามารถหาผู้ช่วยคนพิการตามอุดมการณ์ได้ แต่สามารถที่จะจัดฝึกอบรม มอบหมายภารกิจที่สอดคล้องกับความสามารถ ความถนัด และใช้การพูดคุยเพื่อปรับให้สอดคล้องกับสถานการณ์เป็นระยะๆ แต่ไม่ใช่วิธีการจำสิ่งที่จะต้องบอกผู้ช่วยคนพิการ เพราะจะจำไม่ได้ และไม่สามารถประเมินได้ว่าผู้ช่วยคนพิการได้ทำภารกิจเขาสำเร็จหรือไม่

● สิ่งที่ผู้ว่าจ้างควรเตรียมตัวเพื่อการคัดเลือกผู้ช่วยคนพิการ ได้แก่

- 1) ผู้ว่าจ้างต้องตัดสินใจให้ชัดเจนว่าจะมอบหมายภารกิจให้สอดคล้องกับระยะเวลาอย่างไร เช่น ก็ครั้งต่อวัน ต่อสัปดาห์ ต่อเดือน หรือต่อปี

- 2) แจ้งเรื่องค่าตอบแทน วันที่จะจ่ายค่าตอบแทน เพื่อให้ผู้ช่วยคนพิการสามารถคำนวณรายได้ และรายจ่ายของตนเอง
- 3) ผู้ว่าจ้างควรสร้างความประทับใจในการทำงานร่วมกัน ด้วยการแสดงถึงความสามารถในการตัดสินใจ บอกความต้องการที่ชัดเจน และการสถานการณืเป็นผู้ว่าจ้าง ที่จะต้องกำกับดูแลงานของผู้ช่วยคนพิการ
- 4) การเขียนบทบาทหน้าที่ของผู้ช่วยคนพิการ จะทำให้ง่ายต่อการที่จะอธิบายให้ผู้ที่ จะสมัครเป็นผู้ช่วยคนพิการ หรือ หน่วยบริการดูแลสุขภาพที่บ้าน และเป็น ประโยชน์ต่อการฝึกอบรมผู้ช่วยคนพิการ
- 5) ผู้ว่าจ้างและ ผู้ช่วยคนพิการจะสามารถใช้วิจารณญาณของตนเอง ในการตัดสินใจ อย่างมีเหตุผลว่า คนไหน เหมาะกับงานใด หรือควรจะทำงานกับคนพิการคนใด
- 6) ผู้สมัครเป็นผู้ช่วยคนพิการจะเห็นความสามารถในการจัดการ ความฉลาดเฉลียว เป็นที่น่าเชื่อถือของผู้ว่าจ้าง และทำให้เกิดความเชื่อมั่นว่าคนพิการคนนั้นจะ สามารถเป็นนักบริหารได้

● **การปฐมนิเทศผู้ช่วยเหลือคนพิการของ CPAS**

มีคำแนะนำให้คนพิการที่มีผู้ช่วยคนพิการ ต่อการปฐมนิเทศผู้ช่วยคนพิการ ได้แก่

1. การเตรียมการประชุมร่วมกับผู้ช่วยคนพิการ ผู้ว่าจ้างจะต้องเตรียมเรื่องที่จะชี้แจง กฎกติกาที่ผู้ช่วยคนพิการต้องทราบก่อนเริ่มปฏิบัติงาน
2. ทำรายการ จัดลำดับสิ่งที่จะต้องชี้แจงให้ชัดเจน เช่น หมายเลขโทรศัพท์ฉุกเฉิน ยา อาหารการกิน เวลารับประทานอาหาร อาหารที่ชอบ หรือไม่ชอบ พิธีกรรมทาง ศาสนาที่ต้องปฏิบัติ หรือการทำความสะอาดอุปกรณ์เครื่องใช้บางอย่าง พื้นที่ ส่วนตัว เวลาเลิกงานของผู้ว่าจ้าง วิธีการใช้เครื่องมือต่างๆ ในบ้าน รวมถึงการใช้ และยกเคลื่อนย้ายอุปกรณ์บางอย่าง
3. สิ่งที่ผู้ช่วยคนพิการควรจะขอคำแนะนำจากคนพิการ เพื่อให้ปฏิบัติงานได้ดีขึ้น
4. รายการภารกิจที่ต้องทำ
5. กฎของบ้าน
6. ข้อตกลงร่วม เช่น กำหนดเวลาจ่ายค่าตอบแทน วิธีการจ่าย วันหยุด วันลา การจ่ายค่าชดเชยกรณีเจ็บป่วย อาหารระหว่างปฏิบัติงาน ของผู้ช่วยคนพิการ
7. การฝึกอบรม การกำกับงาน และ การเข้ารับการอบรมจากหน่วยงานบาง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับงานบริการคนพิการ หรืออาจให้ผู้ช่วยคนพิการคนเก่า สานิต หรือทำให้อาใจโดยมีผู้ช่วยคนพิการคนใหม่ สังเกตการณื หรือจะให้คนใน ครอบครัวช่วยสอน อย่าลืมนำคำติชม แต่อย่าคาดหวังว่าการสอนครั้งเดียวจะ ทำให้ผู้ช่วยคนพิการจะทำได้ทุกอย่าง บางครั้งผู้ช่วยคนพิการต้องช่วยงานอื่น ก็

ควรสอบถามความสมัครใจ และอย่าเพิ่มงานบ่อยๆ ควรตรวจสอบการทำงานตามบทบาทหน้าที่กันทุกสัปดาห์ เพื่อปรับให้เหมาะสม

8. ระเบียบ และ ข้อไม่พึงพอใจ หรือข้อข้องใจ ผู้ว่าจ้างต้องระบุพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ไว้ในข้อตกลงให้ชัดเจน
9. การประเมินความเสี่ยง ผู้ว่าจ้างและผู้ช่วยคนพิการต้องพิจารณาร่วมกันว่าในบ้านมีพื้นที่เสี่ยงต่อความปลอดภัยหรือไม่ มีสิ่งกีดขวาง หรือสายไฟเปลือยหรือไม่ มีอะไรต้องทำความสะอาดเป็นพิเศษหรือไม่ อย่างไร
10. การประเมิน หลังจากผ่านไป 1 เดือน ผู้ว่าจ้างควรทบทวนภารกิจ หน้าที่ร่วมกับผู้ช่วยคนพิการ เพื่อปรับให้เหมาะสม ซึ่งอาจจะใช้วิธีเทียบจากรายการที่ชี้แจงไว้ตอนเริ่มทำงาน หรือถ้ามีการกำหนดการทดลองงาน ก็จะเป็นการประเมินผลงานเพื่อทดลองงานต่อ หรือประเมินให้ผ่าน

- **หมวดภารกิจผู้ช่วยคนพิการของ PAS**

(CPAS) จัดหมวดรายการภารกิจของผู้ช่วยคนพิการไว้ 6 หมวด ได้แก่

- หมวดที่ 1 การดูแลสุขอนามัยส่วนตัว เช่น การอาบน้ำ การสระผม การล้างหน้า ล้างตัว การดูแลสุขภาพช่องปาก การถอด-ใส่เสื้อผ้า
- หมวดที่ 2 การดูแลสุขภาพอนามัย เช่น การขับถ่าย การดูแลระบบปัสสาวะ การดูแลสายตาห้อง การดูแลสุขภาพผิว การดูแลบาดแผล การรับประทานยาทางเดินหายใจ
- หมวดที่ 3 การเคลื่อนย้ายคนพิการ เช่น การออกกกำลังกาย การจัดทำทาง การยก ย้าย การขับรถ การเตรียมการนอน
- หมวดที่ 4 อาหารและโภชนาการ ได้แก่ การเตรียมอาหาร การรับประทานอาหาร การจัดอาหารเฉพาะ การทำครัว
- หมวดที่ 5 งานบ้าน ได้แก่ การซักผ้า การซื้อของ การทำงานบ้าน การทำสวน หรืออื่น ๆ ที่ผู้ว่าจ้างต้องการให้ทำ
- หมวดที่ 6 เบ็ดเตล็ด ได้แก่ การติดต่อสื่อสาร การจัดการเรื่องการเงิน หรืออื่นๆ

5. การขอใช้บริการผู้ช่วยคนพิการ

เป็นไปในลักษณะที่ผู้ที่ต้องการผู้ช่วยคนพิการประกาศรับสมัครผู้ช่วยคนพิการ โดยผ่านศูนย์จัดบริการ หรือผ่านเว็บไซต์ หนังสือพิมพ์ และให้ทางศูนย์จัดบริการผู้ช่วยคนพิการเป็นผู้นัดหมาย โดยศูนย์ฯ จะมีเอกสารแนะนำวิธีการคัดเลือก อ่านใบสมัคร (เลือกจากใบสมัคร) สัมภาษณ์ /คำถามที่ควรถาม การกำหนดคุณสมบัติ ภารกิจของผู้ช่วยคนพิการ และการทำสัญญาระหว่างผู้ว่าจ้างกับผู้ช่วยคนพิการ ซึ่งสามารถขอคำแนะนำจากศูนย์บริการใกล้บ้าน โดยหาข้อมูลผ่านเว็บไซต์ หรือสมุดโทรศัพท์ได้ทั่วไป

3.2 การจัดบริการการดำรงชีวิตอิสระ และบริการผู้ช่วยคนพิการในประเทศแคนาดา

1. ความเป็นมา

จากกระแสการเคลื่อนไหวของศูนย์การดำรงชีวิตอิสระของคนพิการจากเมืองเบอร์กลีย์ แคลิฟอร์เนีย ของกลุ่มนักศึกษาพิการที่ต้องการใช้ชีวิตอิสระ มากกว่าอยู่ในสถาบัน หรือสถานสงเคราะห์ในช่วงปลายปี พ.ศ.2513 กระแสแนวคิดได้กระจายไปทั่วสหรัฐอเมริกา ซึ่งคนพิการในประเทศแคนาดาได้รับความรู้เกี่ยวกับแนวคิดการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการเช่นเดียวกัน และเริ่มเข้ามามีบทบาทสำคัญในประเทศแคนาดา จนกระทั่งช่วงปี พ.ศ.2523 เกิดเป็นองค์กรระดับจังหวัดของกลุ่มคนพิการ ปัจจุบันเป็นที่รู้จักกันในนาม Council of Canadians with Disabilities

ในปี พ.ศ.2534 มี 3 เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและกลายเป็นหลักของการพัฒนาแนวคิดการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ ในประเทศแคนาดา คือ 1) เกิดคำปฏิญญาสากลว่าด้วยคนพิการ 2) การตีพิมพ์รายงานปัญหาอุปสรรคของรัฐบาลแคนาดาต่อการทำงานด้านคนพิการ 3) คำประกาศปรัชญาการดำรงชีวิตอิสระของผู้นำคนพิการ Henry Enns และคณะ และจาก 3 สถานการณ์ข้างต้น ยังได้ก่อให้เกิดวาระแห่งชาติในการส่งเสริมแนวคิดการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการในส่วนของภาครัฐ องค์กรต่างๆ สถาบันการศึกษา และคนพิการในระดับปัจเจกที่ให้ความสนใจ

ต้นปี พ.ศ.2528 จากความช่วยเหลือของภาคส่วนต่างๆ เช่น the Mennonite Central Committee ทำให้เกิดศูนย์การดำรงชีวิตอิสระของคนพิการขึ้น 5 แห่ง ทั่วแคนาดา ได้แก่ Waterloo, Winnipeg, Thunder Bay, Calgary และ Toronto ในเดือนพฤษภาคม 2529 มีการจัดประชุมขึ้นที่ Ottawa ได้ก่อตั้ง ศูนย์การดำรงชีวิตอิสระระดับประเทศชื่อ Independent living Canada เป็นองค์กรหลักของขบวนการการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการอย่างเป็นทางการ และพัฒนาศูนย์ต่างๆ มาเป็นลำดับ แต่การนิยามความหมายของการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการในแคนาดา มีความแตกต่างกับในสหรัฐอเมริกาอยู่บ้าง

ในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2531 จากการดำเนินโครงการนำร่องระหว่างศูนย์การดำรงชีวิตอิสระ และ Department of National Health and Welfare ซึ่งต่อมาได้มีการประกาศการสนับสนุน และเป็นหุ้นส่วนกันโดยสนับสนุน งบประมาณ กระตุ้นการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ศูนย์บริการสำหรับคนพิการในชุมชน และบริการสวัสดิการสำหรับคนพิการชาวแคนาดา นอกจากนี้รัฐบาลกลางสนับสนุนการจัดบริการการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน และพัฒนาเป็นกรมพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของแคนาดา (the Department of Human Resources Development in Canada) เพื่อสนับสนุนแนวคิดอิสระของคนพิการและการอยู่ร่วมกันของคนพิการในสังคมแคนาดา ปัจจุบันมีศูนย์การดำรงชีวิตอิสระของคนพิการอยู่ 27 แห่งทั่วแคนาดา ทั้งในชนบท และเขตเมือง ซึ่งใช้ทั้งภาษาอังกฤษ และภาษาฝรั่งเศส โดยมีองค์กร ศูนย์การดำรงชีวิตอิสระของคนพิการเป็นองค์กรหลักในการสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์การดำรงชีวิตอิสระทั่วประเทศ รวมถึงการสนับสนุน ช่วยเหลือในกรณีต้องการจัดตั้งศูนย์การดำรงชีวิตอิสระขึ้นในแต่ละพื้นที่ ทั้งเขตเมืองและชนบท

2. บริการของศูนย์การดำรงชีวิตอิสระคนพิการประเทศแคนาดา ครอบคลุมด้านต่างๆ ดังนี้

- **Life Skills and Self Empowerment การพัฒนาทักษะและการเสริมพลัง** โดยมีเป้าหมายเพื่อเพิ่มโอกาสของคนพิการที่จะฝึกตัดสินใจด้วยตนเอง ด้วยการฝึกทักษะ เช่น ทักษะชีวิต ที่จะต้องเรียนรู้การไปธนาคารด้วยตนเอง การจับจ่ายซื้อของ ฯลฯ การให้ข้อมูลข่าวสารแก่คนพิการและครอบครัว เพื่อประกอบการตัดสินใจและพัฒนาความคิด ทักษะคิด เพื่อการตัดสินใจ และ"เลือก" เพื่อตัวเอง
- **Peer Support การสนับสนุนช่วยเหลือฉันเพื่อน** เป็นบริการสนับสนุนคนพิการโดยบุคคลซึ่งเข้าใจชีวิต และสามารถให้คำปรึกษาเพื่อสร้างความเชื่อมั่นในตนเองของคนพิการตระหนักในคุณค่าของตนเอง ซึ่งคนพิการสามารถใช้บริการนี้ได้ที่ศูนย์ข้อมูลในชุมชน และกิจกรรมต่างๆ ที่ช่วยกระตุ้นให้คนพิการได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์กับเพื่อนๆ ทั้งทางโทรศัพท์ การพบปะพูดคุยโดยมีผู้ประสานงาน โดยจะจัดบริการทั้งแบบในสำนักงานและกิจกรรมทางสังคม และกิจกรรมพิเศษต่างๆ ตลอดปี
- **Lifelong Education and Awareness of Recreation บริการด้านการศึกษาเพื่อชีวิต** เป็นการจัดบริการการศึกษาเพื่อชีวิต สร้างโอกาสในการศึกษาผ่านกิจกรรมนันทนาการ และการพัฒนาทักษะทางวิชาการ โดยมีระบบการสอนและสิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนการสอนที่เหมาะสม
- **Volunteers อาสาสมัคร** บริการนี้จะช่วยเสริมสร้างความมั่นใจในตนเอง การเห็นคุณค่าของตนเอง ฝึกทักษะต่างๆ การหางาน การเข้าร่วมสังคมกับมิตรสหาย เป็นการทำงานโดยอาศัยความสัมพันธ์ระหว่างคนพิการกับอาสาสมัคร แบบตัวต่อตัว มีเป้าหมายเพื่อเติมเต็มความสัมพันธ์ของคนพิการกับคนอื่นๆ ในสังคม เริ่มจากอาสาสมัคร ต้องเป็นบุคคลที่ผ่านการฝึกอบรมจากศูนย์การดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ โดยมีหลักสูตรแบบ 1 เดือน และแบบเข้ากลุ่มพัฒนาตนเองครึ่งเดือน ซึ่งประกอบด้วย การทำความเข้าใจกับแนวคิดปรัชญาการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ การเสริมสร้างความตระหนักในตนเองให้แก่คนพิการ (Self-awareness) และความเชื่อมั่นในตนเองให้แก่คนพิการ
- **Research and Community Development การวิจัยเพื่อการพัฒนา** การวิจัยเป็นการพัฒนาบริการสำหรับการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการในแต่ละรัฐ
- **Information and Resources ข้อมูลข่าวสารและแหล่งทรัพยากรต่างๆ** เป็นการให้บริการข้อมูลข่าวสาร และสื่อที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ หน่วยบริการต่างๆ ตั้งแต่การปรับสภาพบ้านที่อยู่อาศัย เสื้อผ้า รวมไปถึงหน่วยบริการความช่วยเหลือด้านรายได้และการครองชีพ การดูแลบ้าน เพื่อให้คนพิการสามารถเข้าถึงบริการต่างๆ และตัดสินใจเลือกด้วยตนเอง

จากบริการที่กล่าวข้างต้น บริการผู้ช่วยคนพิการของประเทศแคนาดา เรียกว่า “บริการ อาสาสมัคร” ซึ่งมีคุณสมบัติเช่นเดียวกับผู้ช่วยคนพิการในประเทศอื่นๆ

3.3 บริการการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการและ บริการผู้ช่วยคนพิการสหราชอาณาจักร

สหราชอาณาจักรมีองค์กรระดับประเทศ สนับสนุนการจัดบริการการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ แต่การจัดบริการผู้ช่วยคนพิการ มีทั้งที่จัดโดยศูนย์การดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ และองค์กรสวัสดิการทั้งภาครัฐและเอกชน ซึ่งมีรูปแบบคล้ายคลึงกัน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

1. National' Center of Independent living (NIL)

องค์กร NCIL เป็นองค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไร เป็นองค์กรสนับสนุนการจัดบริการการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการในระดับชาติ ดำเนินการโดยองค์กรคนพิการ ประกอบด้วยสมาชิกแบบรายบุคคล และแบบองค์กร ผู้บริหารควบคุม กำกับ กิจกรรมขององค์กรโดยมีทีมทำงานภายใต้องค์กร

ภารกิจหลักของ NCILs เป็นองค์กรส่งเสริมสนับสนุนบริการการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ ซึ่งหมายถึง การที่คนพิการจะได้เลือก และควบคุมชีวิตตนเอง บริการที่จัดให้ ได้แก่ การสนับสนุน ข้อมูลข่าวสาร ทั้งระบบจ่ายตรง และคนพิการเป็นผู้จ่ายค่าบริการ ซึ่งองค์กรพยายามให้คนพิการสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร โดยจดหมายข่าว หนังสือ แผ่นพับ วิดีโอ ดีวีดี ชุดคู่มือสำหรับคนพิการที่ต้องการจ้างผู้ช่วยคนพิการ ประกอบด้วยสาระเกี่ยวกับการจ้างงานโดยระบบจ่ายตรงและระบบจ่ายเอง

องค์กรจะมีการจัดประชุมเพื่อพัฒนา การจัดบริการการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ องค์กรทำงานร่วมกับ กรมสุขภาพ และ องค์กรระดับนโยบายอื่นๆ ที่จะพยายามช่วยให้คนพิการสามารถดำรงชีวิตอิสระได้ ส่วนหนึ่งของการส่งเสริมให้คนพิการสามารถดำรงชีวิตอิสระได้คือ การส่งเสริมเรื่องสิทธิคนพิการ และการส่งเสริมสิทธิความเป็นพลเมืองของคนพิการ ทำงานกับกลุ่มองค์กรคนพิการเพื่อนำเสนอปัญหาความต้องการของคนพิการสู่ระดับนโยบาย มีบริการประชุมสัมมนาในหัวข้อที่คนพิการด้วยกันมาร่วมประชุมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ โดยจัดให้กับกลุ่มที่ช่วยเหลือกันเอง ไม่จำเป็นต้องมีพื้นที่ หรือต้องการสถานที่ NCIL สามารถจัดให้ได้ และดำเนินการจัดประชุมสัมมนาให้ตามที่ต้องการ นอกจากนี้ มีการทำวิจัย จัดการฝึกอบรม ให้คำปรึกษาและรับประชาสัมพันธ์การหางานของคนพิการ

การจัดบริการผู้ช่วยคนพิการของสหราชอาณาจักร จะมีการดำเนินการ โดยองค์กร หน่วยบริการที่ตั้งขึ้นเฉพาะเพื่อจัดบริการสำหรับคนพิการ ซึ่งในที่นี่ จะกล่าวถึง 2 องค์กร ได้แก่ Origin care และ ILA DPN

1. Origin care เป็นองค์กรหนึ่งจัดบริการสำหรับผู้พิการจากการบาดเจ็บไขสันหลัง เพื่อการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ มีรายละเอียดดังนี้

ภารกิจหลักขององค์กร คือจัดบริการผู้ช่วยคนพิการ (Personal Assistant) หรือบางที่เรียกว่า Personal Care Assistant จะช่วยคนพิการบาดเจ็บไขสันหลังได้ใช้ชีวิตตามที่ตัวเองต้องการ สามารถดำรงชีวิตอิสระได้อย่างมีความสุข ไม่มีอุปสรรคกีดขวาง และตัดสินใจได้อย่างอิสระ

คนพิการสองคน แม้ว่าจะมีความพิการเหมือนกัน แต่ผู้ช่วยคนพิการสองคน อาจจะทำหน้าที่ดูแลคนพิการแตกต่างกัน เพราะภารกิจที่ได้รับมอบหมายอาจจะไม่เหมือนกัน ส่วนใหญ่ของผู้ให้บริการของ Origin Care เป็นคนพิการที่ใช้ชีวิตตามลำพัง แต่จำนวนมากก็ยังคงอยู่กับสมาชิกครอบครัว

ร้อยละ 90 ของคนพิการที่บาดเจ็บไขสันหลังเป็นผู้ชาย แต่ก็มีผู้หญิงบ้าง บทบาทของผู้ช่วยคนพิการ เป็นเรื่องน่าท้าทาย ไม่ว่าจะเป็นการปรับสิ่งแวดล้อมเพื่อคนพิการ การทำความเข้าใจกับคนพิการ และภารกิจในชีวิตประจำวันของคนพิการ ความต้องการที่หลากหลายของคนพิการแต่ละคน เพื่อจะช่วยให้คนพิการเหล่านี้สามารถทำงาน และใช้ชีวิตในสังคมได้

ผู้ช่วยคนพิการจาก Origin Care จะพักอยู่กับคนพิการครั้งละ 2-3 สัปดาห์ ช่วยกิจวัตรประจำวันของคนพิการ เช่น การพาออกจากที่นอน อาบน้ำ การขับถ่าย การซื้อข้าวของ การทำอาหาร การขับรถ และ ออกไปข้างนอกแม่ในช่วงค่ำคืน ซึ่งหมายถึงต้องไว้วางใจกัน มีสัมพันธภาพที่ดี มีความเคารพซึ่งกันและกัน เข้าใจขีดความสามารถและข้อจำกัดของคนพิการ หากมีปัญหาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างคนพิการกับผู้ช่วยคนพิการ ทั้งคนพิการและผู้ช่วยคนพิการ อาจจะสามารถจัดการความสัมพันธ์ของคนพิการกับผู้ช่วยคนพิการได้ ซึ่งอาจจะทำหน้าที่ต่อไป หรือยกเลิกการจ้างก็ได้

ภารกิจของผู้ช่วยคนพิการ แม้ว่าจะมีความแตกต่าง แต่ก็มีภารกิจหลักที่เหมือนๆ กัน ได้แก่

1) ภารกิจด้านการดูแลสุขภาพอนามัยส่วนบุคคล

ผู้ช่วยคนพิการจะทำหน้าที่ดูแลในเรื่อง การซักล้าง การอาบน้ำ การเปลี่ยนเสื้อผ้า การช่วยในการเคลื่อนย้ายบนเตียง บนรถเข็น การพาเข้าห้องน้ำ การช่วยเรื่องการขับถ่าย ปัสสาวะ อุจจาระ รวมไปถึงการดูแลสุขภาพอนามัยส่วนตัว เช่น การสระผม โกนหนวด ตัดเล็บมือ เล็บเท้า การดูแลทำความสะอาดดวงตา ฯลฯ

2) ภารกิจด้านงานบ้าน การดูแลบ้าน

ได้แก่ การซักรีดเสื้อผ้า การรีดผ้า การซื้อข้าวของ การทำอาหาร การป้อนอาหาร งานบ้านอื่นๆ เช่น การดูดฝุ่น รวมไปถึงการซ่อมวีลแชร์ หรือซ่อมแซมเล็กๆ น้อยๆ ให้กับสิ่งของเครื่องใช้ที่เสียหาย

3) ภารกิจพิเศษ

เป็นภารกิจที่ขึ้นอยู่กับวิถีชีวิตของคนพิการที่ทำงานด้วย คนพิการบางคนทำงานเต็มเวลา บางคนเรียนหนังสือ บางคนเล่นกีฬา บางคนมีกิจกรรมทางสังคมกับครอบครัวและเพื่อนๆ ซึ่งต้องจัดลำดับกิจกรรมต่างๆ เหล่านี้ เช่น การเรียนคอมพิวเตอร์ การวาดภาพระบายสี การเล่นเกมดนตรี หรือแม้แต่การเล่นหุ่น การช่วยทำกิจกรรมแบบวันต่อวัน เช่น การทำเครื่องดื่ม ช่วยโต้ตอบหนังสือ หรือชำระค่าบริการต่างๆ การเคลื่อนย้ายสิ่งของเครื่องใช้ในบ้าน การขับรถ การช่วยอุ้มออกจากรถ หรือเข้ารถ การใช้ชีวิตช่วงวันหยุด หรือการช่วยดูแลสัตว์เลี้ยง

คุณสมบัติของผู้ที่จะทำหน้าที่ผู้ช่วยคนพิการของ Origin

- มีความมุ่งมั่นที่จะช่วยเหลือคนพิการ
- รู้สึกสนุกกับการใช้ชีวิตที่มีกิจกรรมหลากหลาย
- พูดภาษาอังกฤษได้ดีในระดับมาตรฐาน
- สุขภาพดี พร้อมทั้งจะช่วยอุ้ม ยกเคลื่อนย้ายคนพิการและทำงานละเอียดอ่อนได้
- ยืดหยุ่นกิจวัตรของตนเองกับคนพิการได้ เพื่อให้คนพิการสามารถดำรงชีวิตอิสระได้โดยได้รับการช่วยเหลือที่เหมาะสม
- หากต้องอยู่ร่วมบ้านกับคนพิการ ต้องปฏิบัติตามคนพิการอย่างสุภาพ และเคารพในความเป็นส่วนตัวของคนพิการ

แม้ว่าผู้ช่วยคนพิการจะต้องทำงาน 24 ชั่วโมงในบ้านของคนพิการ แต่องค์กรจะมีทีมสนับสนุนตลอด 24 ชั่วโมง องค์กรจะจัดผู้ช่วยคนพิการให้เหมาะสมกับคนพิการแต่ละคน โดยให้ทั้งสองฝ่ายพิจารณาภารกิจที่ต้องทำ และที่ต้องการให้ทำ .

2. Independent living Alternative (ILA) ของประเทศอังกฤษ เป็นองค์กรจัดบริการหนึ่งที่จัดบริการการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการและบริการผู้ช่วยคนพิการ

● นิยามของผู้ช่วยคนพิการ

- การจัดบริการผู้ช่วยคนพิการ Personal Assistance เป็นการให้ความช่วยเหลือคนพิการโดยคนพิการเป็นผู้กำหนดและควบคุม
- ผู้ช่วยคนพิการ Personal Assistant คือบุคคลที่จะทำหน้าที่ช่วยเหลือคนพิการ เพื่อให้คนพิการสามารถดำรงชีวิตอิสระได้ด้วยตนเอง
- ผู้ใช้บริการ Personal Assistance user คือคนพิการที่มีความประสงค์ที่จะใช้บริการผู้ช่วยคนพิการ

● แนวคิดเกี่ยวกับผู้ช่วยคนพิการ ของ ILA ดังนี้

- ความสัมพันธ์ของคนพิการกับผู้ช่วยคนพิการค่อนข้างซับซ้อน และมีความเฉพาะเป็นอิสระต่อกัน แต่พื้นฐานของทั้งสองฝ่ายต้องพึ่งกันและกัน เพื่ออยู่ร่วมกัน
- ILA เป็นหน่วยงานจัดบริการผู้ช่วยคนพิการ เชื่อว่า การเป็นผู้ช่วยคนพิการ จะได้รับโอกาสที่ดีที่จะสร้างความเข้มแข็งให้แก่คนพิการ เรียนรู้วิธีการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ สร้างความชัดเจนในสังคมต่อประเด็นความพิการ

● ข้อเสนอต่อการจ้างงาน ผู้ช่วยคนพิการของ ILA

- งานบางเวลา /เต็มเวลา
- มีงานตลอดปี
- เปิดโอกาสให้เลือกงานได้หลายแบบ

- ทำงานแบบตัวต่อตัว
- ให้ประสบการณ์และทักษะใหม่ ๆ
- ได้รับการสนับสนุนแบบมืออาชีพ
- **คุณสมบัติของผู้ที่จะทำงานผู้ช่วยคนพิการของ ILA**
 - ใส่ใจเรียนรู้
 - ทักษะที่ดี เปิดใจกว้าง
 - มีไหวพริบ
 - มีเวลาอย่างน้อย 4 เดือนต่อปี
 - ไม่จำเป็นต้องมีประสบการณ์
 - มีใบขับขี่
- **การจัดบริการผู้ช่วยคนพิการของ ILA**
 - ผู้ใช้บริการแจ้งความจำนงที่จะใช้บริการผู้ช่วยคนพิการ พร้อมบอกรายละเอียดภารกิจที่ต้องการผู้ช่วยคนพิการทำ
 - จัดหาผู้ช่วยคนพิการที่สนใจงาน นัดหมายให้ผู้ใช้บริการสัมภาษณ์ หากต้องการเปิดกว้าง ผู้ใช้บริการอาจขอให้ประกาศผ่านสื่อต่างๆ เพื่อคัดเลือก ได้มากขึ้น แต่ต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่ม
 - เมื่อสัมภาษณ์ และคัดเลือกผู้ช่วยคนพิการแล้ว ILA ดำเนินการเรื่องการทำสัญญา โดยมีการตรวจสอบข้อมูลบุคคลของผู้ช่วยคนพิการ ตรวจสอบประวัติขอใบรับรองแพทย์ ใบรับรองความประพฤติจากเจ้าพนักงานตำรวจ
- **รูปแบบบริการของ ILA** ILA จัดบริการผู้ช่วยคนพิการไว้ 4 ระดับ ซึ่ง ILA จะให้บริการสนับสนุนแตกต่างกัน เพื่อเลือกอำนวยความสะดวกให้ผู้ใช้บริการพึงพอใจ²⁶
 - ระดับ 1 ผู้ช่วยคนพิการจะทำงานตามภารกิจที่ผู้ให้บริการแจ้งความประสงค์ ภายใต้การกำกับของผู้ให้บริการ
 - ระดับ 2 ILA มีบทบาทมากขึ้นในเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างผู้ให้บริการกับผู้ช่วยคนพิการ ตั้งแต่ระยะการคัดเลือก แต่ผู้ให้บริการต้องเป็นผู้รับผิดชอบเรื่องสวัสดิการ และสวัสดิภาพของผู้ช่วยคนพิการ
 - ระดับ 3 เป็นการเปิดกว้างที่จะรับสมัครผู้ช่วยคนพิการ โดย ILA จะประกาศผ่านสื่อต่างๆ ซึ่งคนพิการนั้น ต้องเต็มใจที่จะเปิดเผยข้อมูลของตนเอง
 - ระดับ 4 ILA จะรับผิดชอบการฝึกอบรม และมีการกำกับติดตามงานผู้ช่วยคนพิการอย่างใกล้ชิด

²⁶ <http://www.ilanet.co.uk> : วันที่ 8 สิงหาคม 2553.

บริการผู้ช่วยเหลือกรณีฉุกเฉิน ILA จะจัดไว้ในกรณีฉุกเฉิน เป็นชาย 1 คน หญิง 1 คน

2. Disable Parents Network (DPN) ของประเทศอังกฤษ เป็นองค์กรระดับชาติของคนพิการและพ่อแม่คนพิการ รวมถึงคนพิการที่กำลังจะเป็นพ่อแม่ ครอบครัว เพื่อนของคนพิการ และผู้สนับสนุนคนพิการในประเทศอังกฤษ จัดบริการผู้ช่วยคนพิการขึ้น

- **นิยามผู้ช่วยคนพิการ DPN**

- ผู้ช่วยคนพิการ หมายถึง บุคคลที่คนพิการต้องขอความช่วยเหลือไม่ว่าจะเป็นเรื่องกิจวัตรประจำวัน ภายในบ้าน นอกบ้าน หรือการไปโรงเรียน โดยคนพิการมีสิทธิในการขอรับบริการ แบบต้องจ่ายเงิน และสามารถกำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้ช่วยคนพิการควบคุม กำกับการทำงานของผู้ช่วยคนพิการ เพื่อให้คนพิการสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้ หรือ อาจเรียกว่า “การซื้อบริการ” แต่การซื้อบริการ หมายถึงคนพิการที่ต้องการผู้ช่วยคนพิการ ผู้ซื้อบริการ (Personal Assistant user) จะต้องรับผิดชอบจ่ายค่าตอบแทนให้แก่ผู้ช่วยคนพิการ หรือจะขอรับบริการผ่านจากหน่วยงานที่มีมาตรฐานก็ได้
- ผู้ซื้อบริการต้องรับผิดชอบการประกาศรับสมัคร การคัดเลือก การจัดการเรื่องเอกสาร ใบสมัคร ใบกำกับภาษี ฯลฯ ซึ่งต้องมีระบบการจัดเก็บที่เหมาะสม มีการบริหารจัดการ มีการทำประกันชีวิตให้แก่ผู้ช่วยคนพิการ การฝึกอบรม และการสนับสนุนการปฏิบัติงาน ตลอดจนการจัดหางานที่เหมาะสม ปลอดภัย
- ผู้ช่วยคนพิการ คือ บุคคลที่ช่วยคนพิการทำภารกิจในชีวิตประจำวัน ได้แก่ การประกอบอาหาร การใช้ชีวิตประจำวัน การอาบน้ำ การจัดหนังสือเข้าชั้น แต่ไม่ได้ทำทุกอย่างแทนผู้ใช้บริการ เป็นเสมือนแขนขาทำสิ่งที่อาจจะเป็นอันตราย หรือยากเกินไปสำหรับคนพิการ หรือต้องใช้เวลานานเมื่อเทียบกับคนทั่วไปความสัมพันธ์ระหว่างผู้ช่วยคนพิการ กับคนพิการที่เป็นผู้ใช้บริการ คือช่วยทำในสิ่งต่างๆ ที่ใกล้ตัวมากที่สุด และใช้เวลาร่วมกันมากที่สุด ซึ่งต้องรักษาความสัมพันธ์ในรูปแบบ “ผู้รับจ้าง” กับ “ผู้ว่าจ้าง”

การฝึกอบรมผู้ช่วยคนพิการ เป็นเรื่องของผู้ใช้บริการ ซึ่งต้องชี้แจงให้เข้าใจตั้งแต่ต้นให้ชัดเจนว่าต้องการให้ผู้ช่วยคนพิการทำอะไรบ้าง มีบทบาทหน้าที่อย่างไร และผู้ใช้บริการมีหน้าที่ทำอะไร ซึ่งอาจจะใช้วิธีการให้ผู้ช่วยคนพิการที่เคยทำงานมาก่อนสอนงานให้ ผู้ช่วยคนพิการต้องสอบถามให้ชัดเจนและมีการทำสัญญาต่อกันเป็นลายลักษณ์อักษร

3.4 บริการการดำรงชีวิตอิสระ และการจัดบริการผู้ช่วยคนพิการในประเทศสวีเดน

คนที่พึ่งพาคนอื่นในการทำกิจวัตรประจำวัน ต้องเผชิญกับอคติ โดยเฉพาะคนพิการด้านร่างกายที่จำเป็นต้องมีผู้ช่วยคนพิการ หรือกลุ่มที่มีความบกพร่องทางอารมณ์ กลุ่มที่บกพร่องทาง

สติปัญญา บางคนไม่สามารถแม้แต่จะสวมใส่เสื้อผ้าเหมือนกับเด็กเล็กๆ ซึ่งจะถูกปฏิบัติราวกับเด็กเล็ก อยู่เช่นนั้นเสมอ ทำให้แนวคิดการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการเป็นจริงได้ ถ้ามีผู้ช่วยคนพิการ

ผู้ช่วยคนพิการที่คนพิการสามารถใช้บริการได้ทุกวัน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการอาบน้ำ แต่งตัว การไปห้องน้ำ การทำงานบ้าน หรือกิจกรรมอื่นๆ เช่น การไปซื้อของ การเตรียมอาหาร การทำความสะอาด ผู้ช่วยคนพิการในที่ทำงาน ในการเดินทาง คนพิการที่จะช่วยสื่อสารและจัดระบบกิจกรรมประจำวัน โดยสรุป ผู้ช่วยคนพิการสามารถช่วยคนพิการโดยทำสิ่งที่คนพิการทำไม่ได้ ด้วยข้อจำกัด ด้านร่างกาย ประสาทสัมผัส สติปัญญา และบกพร่องทางอารมณ์

1. การจัดบริการผู้ช่วยคนพิการ

- เป็นบริการที่ออกแบบเพื่อคนพิการคนใดคนหนึ่ง ตามศักยภาพ และสถานะของคนพิการ
- คนพิการควรจะได้รับบริการฝึกฝนที่จะควบคุมการจัดบริการ จัดคนทำงาน จัดการภารกิจ จัดการเรื่องเวลา สถานที่ และวิธีการ
- จัดการฝึกอบรมเฉพาะ จัดทำตาราง การนิเทศงาน และถ้าจำเป็นต้องไล่ออก ก็ต้องทำ และกรณีคนพิการทางสติปัญญา และบกพร่องทางจิตที่ต้องการบุคคลที่สามทำหน้าที่แทน
- เมื่อก่อน ผู้ช่วยคนพิการไม่ได้ถูกเรียกในชื่อนี้ จนกระทั่งเมื่อบทบาทหน้าที่เปลี่ยนไป เป็นการทำงานตามความต้องการของคนพิการ และเป็นที่ยอมรับ ซึ่งสถานสงเคราะห์หรือหน่วยเคลื่อนที่กลายเป็นบริการทางเลือกและงานบริการในชุมชนโดยองค์กรปกครองท้องถิ่น หรือองค์กรการกุศล ผลจากสถานการณ์ดังกล่าวทำให้โครงสร้างของความสัมพันธ์ของผู้ดูแล และคนพิการเปลี่ยนแปลงไป ทำให้คนพิการมีโอกาสร่วมทำงานกับเจ้าหน้าที่ด้วย
- ด้วยข้อจำกัดแต่เดิมที่ผู้ช่วยคนพิการไม่ต้องการทำสัญญาจ้างงานและค่าตอบแทน ได้ทำให้เกิดความไม่แน่นอน และในขณะเดียวกันผู้ใช้บริการไม่สามารถเรียกร้องคุณภาพบริการมากขึ้นเท่านั้น แต่ยังเรียกร้องให้คนพิการเป็นผู้บริหารจัดการด้วย
- ทุกคนต่างต้องการพึ่งตนเอง หรือบางที่ต้องการความช่วยเหลือจากคนอื่นบ้าง ซึ่งการช่วยเหลือนั้นจะถือเป็นหน้าที่อย่างหนึ่งเช่นเดียวกับหน้าที่ของคนพิการที่จะต้องทำอะไรด้วยตนเองหรือควบคุมด้วยตนเอง
- ผู้ช่วยคนพิการช่วยให้คนพิการได้รับสิทธิในการเป็นสมาชิกคนหนึ่งของครอบครัว ในที่ทำงาน ในสังคม และได้รับสวัสดิการเช่นเดียวกับคนอื่นๆ แต่ด้วยข้อจำกัด คนพิการไม่ต้องการถูกรับดูแลเลยจากพ่อแม่สามี ภรรยา ที่ไม่ต้องพึ่งหน้าที่การงาน คนพิการสามารถบริหารจัดการเองได้ และมีส่วนร่วมในกิจกรรมในครอบครัว สามารถไปเรียนหนังสือได้ หรือเรียนด้วยตนเองได้ 24 ชั่วโมง เข้าสู่ระบบตลาดแรงงาน จ่ายภาษี เมื่อมีความรักก็จะสามารถใช้ชีวิตอยู่กับคนที่รักได้ และยินดีที่จะอยู่ด้วยกันตลอด 24 ชั่วโมง

2. ศูนย์บริการการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการสต็อกโฮล์ม ประเทศสวีเดน

The Stockholm Cooperative for Independent Living (STIL)²⁷

ความเป็นมา

ในปี พ.ศ. 2532 รัฐสภายุโรปใน Strasbourg คนพิการ จำนวน 80 คน ได้เข้าร่วมการสัมมนา หัวข้อ ผู้ช่วยคนพิการ และ European Network on Independent Living กลุ่มการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการระดับรากหญ้า 2 กลุ่ม ได้แก่ STIL, the Stockholm Cooperative for Independent Living, และ GIL, the Gothenburg Independent Living coop ซึ่งก่อตั้งเป็นสถาบันขึ้นในปี พ.ศ. 2536 ปัจจุบันเปลี่ยนชื่อเป็น Independent Living Institute in May 2003 โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะขยายการดำเนินงานตามปรัชญาการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการทั้งในประเทศสวีเดนและระดับนานาชาติ

พันธกิจ

สถาบันการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ เป็นนโยบายการพัฒนาที่มุ่งเน้นให้กลุ่มเป้าหมายเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา และขับเคลื่อนนโยบาย เพื่อให้คนพิการมีเสรีภาพในการเลือก ตัดสินใจ ยอมรับในศักดิ์ศรีและเห็นคุณค่าในตัวเอง เป้าหมายสูงสุดคือ การพัฒนาคนพิการเข้ามีส่วนร่วม กระบวนการทางการเมือง ด้วยการบริการข้อมูลข่าวสาร การฝึกอบรมการใช้อุปกรณ์และแนวทางการ จัดบริการตามความต้องการของคนพิการในประเทศสวีเดนและระหว่างประเทศ สถาบันการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการสวีเดนมีความเชี่ยวชาญในการออกแบบ และดำเนินการจัดบริการผู้ช่วยคนพิการ การบริการขนส่งสาธารณะสำหรับคนพิการ และเทคโนโลยีเครื่องช่วยความพิการต่าง ๆ

กิจกรรมของสถาบัน

- virtual full-text library บริการข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการทำงานกับผู้ช่วยคนพิการ การยุติความรุนแรง กฎหมายการห้ามเลือกปฏิบัติ การออกแบบอาคาร สถานที่ สิ่งอำนวยความสะดวกสาธารณะ ตลอดจนการฝึกอบรมต่างๆ รวมถึงห้องสมุดที่มีเอกสารฉบับภาษาอังกฤษ
- The Disability Ombudsman Reporting Service รายงานการบริการสำหรับคนพิการ เป็นบริการเฉพาะชาวสวีเดน ในการจัดทำรายงานให้ Disabilities Ombudsman ทราบถึงการดำเนินกิจกรรม การใช้บริการ หรือคนพิการที่ถูกเลือกปฏิบัติ
- The database Vacation Home Exchange การจัดบริการสำหรับคนพิการในการ แลกเปลี่ยนบ้านให้เป็นที่พักในช่วงวันหยุดยาว
- การจัดบริการผู้ช่วยคนพิการ ให้เหมาะสมกับผู้ต้องการใช้บริการ (คนพิการ) ในกรณีที่ต้องเดินทางไปต่างประเทศและมีผู้ช่วยคนพิการระหว่างการเดินทาง

²⁷ <http://www.independentliving> วันที่ 29 กรกฎาคม 2553.

- การจัดทำโครงการฝึกอบรมการขับรถ เพื่อให้คนพิการสามารถเป็นพนักงานขับรถได้ Training as Vehicle to Employment ซึ่งได้ดำเนินการไปเมื่อปี พ.ศ. 2549-2550 ได้รับสนับสนุนจาก EU และสภาการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการจาก 8 องค์กรทำงานร่วมรัฐบาล เพื่อฝึกอบรมคนพิการให้สามารถทำงาน และจัดทำเป็นคู่มือ Study and work for all
- โครงการ Fashion Freaks, ซึ่งดำเนินการโดยกองทุน Swedish Inheritance จัดกิจกรรมแฟชั่นเสื้อผ้าสำหรับคนพิการ
- โครงการรายการวิทยุ Radio Independent Living, ดำเนินการในปี 2547 - 2548 ซึ่งดำเนินการโดยกองทุน Swedish Inheritance จัดรายการวิทยุ ที่เกี่ยวกับการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ เช่น การลดขนาดสถานสงเคราะห์ ความพิการกับวัฒนธรรมประเพณี เพศศึกษากับการตอบคำถามทางโทรศัพท์
- การจัดทำรูปแบบ นโยบายการจัดบริการผู้ช่วยคนพิการ Model National Personal Assistance Policy โดย ILI
- การศึกษาเกี่ยวกับการเรียน และการทำงานแบบอยู่ร่วมกับคนอื่น ๆ ในชื่อ Study and Work Abroad for All
- โครงการสร้างความเท่าเทียมกันของการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ Contributing to Equality through Independent Living (CEIL), ในปี 2545-2546
- การจัดบริการแท็กซี่สาธารณะที่คนพิการเข้าถึง Taxi for All ซึ่งเริ่มดำเนินการในปี 2544-2546 โดยเริ่มในสต็อกโฮล์ม
- โครงการ Personal Assistance Network, ดำเนินการนำร่อง ในปี 2541- 2543 ศูนย์การดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ ได้ดำเนินโครงการต่างๆ ข้างต้น และสามารถทำให้เกิดการพัฒนาเพื่อให้คนพิการมีโอกาสได้ตัดสินใจด้วยตนเอง ในทุกวันของชีวิต และสามารถผลักดันให้เกิดพระราชบัญญัติ Swedish Personal Assistance Act of 1994 (LASS)

สาระสำคัญของกฎหมาย Personal Assistance Act of 1994 (LASS)

กฎหมาย Personal Assistance Act of 1994 มุ่งหวังให้คนพิการมีคุณภาพชีวิตที่ดี และเป็น การสร้างหลักประกันว่าคนพิการจะได้รับบริการผู้ช่วยคนพิการที่เหมาะสม มีสาระสำคัญดังนี้

- ระบบประกันสังคม จะจ่ายค่ารักษาพยาบาล เบี้ยยังชีพ ฯลฯ จากเงินภาษีรายได้ที่ ประชาชนจ่ายให้รัฐบาล ผู้ที่อายุ 65 ปีขึ้นไป และจำเป็นต้องมีผู้ดูแล 20 ชั่วโมง/สัปดาห์ เพื่อ ช่วยเรื่องการอาบน้ำ แต่งตัว การรับประทานอาหาร การสื่อสาร คนประมาณ 7,000 คน มีสิทธิได้รับสวัสดิการนี้ ถ้าไม่ได้รับสิทธินี้ หรือไม่จำเป็นต้องใช้ผู้ช่วยคนพิการ โดย สามารถยื่นขอรับสิทธิได้ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะได้รับสิทธิในรูปแบบตัวเงิน หรือ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อาจให้เลือกบริการอื่นแทน หรือในกรณีที่ใช้กฎหมายอื่นต้องได้รับบริการที่เหมาะสมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ด้วย

- การประเมินความต้องการผู้ช่วยคนพิการ จะดำเนินการโดยเจ้าหน้าที่ของประกันสังคม ที่ผ่านการฝึกอบรม และจะพิจารณาสถานการณ์ความจำเป็นของแต่ละบุคคลทุกด้าน รวมถึงชีวิต ในบ้าน ในที่ทำงาน และเวลาพักผ่อนหย่อนใจ ความต้องการเหล่านั้นจะเป็นตัวกำหนดชั่วโมงการทำงานของผู้ช่วยคนพิการต่อสัปดาห์ และช่วงเวลาที่จะได้รับบริการ หรือค่าใช้จ่ายเพื่อจัดซื้อบริการ เช่น จำนวนเดือนของการใช้บริการผู้ช่วยคนพิการ ที่ไม่ได้ใช้ อาจจะจ่ายคืนเป็นรูปตัวเงิน ตามระยะเวลาที่เหลือตามสิทธิ
- ค่าตอบแทนสูงสุดต่อชั่วโมงการทำงาน ขึ้นอยู่รัฐบาลกลางจะพิจารณาเป็นรายปี ซึ่งจะประมาณการจากจำนวนความต้องการของผู้ใช้บริการ หาดด้วยจำนวนชั่วโมงที่คนพิการ ต้องได้รับในแต่ละเดือน
- สิทธิประโยชน์จากประกันสังคม ไม่รวมสวัสดิการที่คำนวณโดยค่าเฉลี่ย และไม่สามารถนำไปลดหย่อนภาษีเงินได้ ดังนั้น จำนวนชั่วโมงทำงานของผู้ช่วยคนพิการ ไม่ได้ขึ้นอยู่กับรายได้ของคนพิการหรือครอบครัว หรือความร่ำรวย แต่ขึ้นอยู่กับการจำนวนชั่วโมงที่จำเป็นต้องมีผู้ช่วยคนพิการ
- การจ่ายค่าตอบแทนเป็นรายเดือนจากประกันสังคม สามารถจ่ายตรงเข้าบัญชีธนาคารในนามของคนพิการที่ได้รับบริการ หรือจ่ายให้แก่หน่วยบริการตามส่วนที่คนพิการมีสิทธิได้รับบริการในแต่ละเดือน โดยคนพิการจะส่งรายงานการใช้บริการไปที่สำนักงานประกันสังคม เพื่อคำนวณจำนวนชั่วโมงการทำงานของผู้ช่วยคนพิการ และหน่วยจัดบริการจะรายงานจำนวนชั่วโมงที่เหลือ ซึ่งจะทบทวนไปใช้ในเดือนต่อไปได้
- ค่าตอบแทนรายชั่วโมงเฉลี่ยเท่ากับค่าจ้าง ค่าชดเชยรายชั่วโมง ค่าธรรมเนียมนายจ้าง ประกัน และค่าบริหารจัดการสำหรับผู้ให้บริการ รวมถึงการประกาศรับสมัครผู้ช่วยคนพิการ ค่าใช้จ่ายเมื่อผู้ช่วยคนพิการต้องออกไปนอกบ้าน และทำกิจกรรมร่วมกับคนพิการโดยมีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น หรือค่าใช้จ่ายอื่นๆ เพื่อการอำนวยความสะดวกสำหรับการทำงานของผู้ช่วยคนพิการ

การบริการ

- ผู้ที่ต้องการใช้บริการผู้ช่วยคนพิการไม่ต้องมีคุณสมบัติเฉพาะ ยกเว้นข้อคุณสมบัติด้านอายุ ตามกฎหมายแรงงานของประเทศสวีเดน และจำนวนชั่วโมงต่อเดือนที่ได้รับสิทธิในการใช้ผู้ช่วยคนพิการ
- ต้องมีการทำสัญญาการจ้างงานตามระบบการจ้างงาน ซึ่งจะจ้างแบบเต็มเวลา หรือกึ่งเวลาก็ได้ การจ้างจะได้รับค่าจ้างเท่าๆ กัน สามารถขอรับเป็นรายเดือน หรือรายชั่วโมง

- เงินประกันสังคมสามารถใช้ในการซื้อบริการผู้ช่วยคนพิการ ได้จากหน่วยบริการในท้องถิ่น หรือภาคเอกชน หรือ กลุ่มคนพิการที่จัดบริการ ในกรณีที่มีการจ้างผู้ช่วยคนพิการ ผู้ให้บริการจะจัดหาจากบริษัท หรือ ใช้บริการจากหน่วยใดหน่วยหนึ่งก็ได้ ในฐานะนายจ้าง
- ผู้ให้บริการ สามารถใช้บริการผู้ช่วยคนพิการจากหน่วยจัดบริการที่ต้องการได้ ในศูนย์การดำรงชีวิตอิสระของสวีเดนมีการจัดบริการ ซึ่งคนพิการต้องการใช้บริการสามารถคัดเลือกจากบริการของศูนย์ฯ ได้ และจะต้องส่งผู้ช่วยคนพิการให้คนพิการตามที่ต้องการ และต้องประชาสัมพันธ์ในทุกช่องทางเพื่อหาผู้มาใช้บริการหรือลูกค้าได้ทราบ เช่น การบอกต่อ หรือการปิดป้ายโฆษณา
- ศูนย์การดำรงชีวิตอิสระของสวีเดน (STIL) เป็นต้นแบบสำหรับคนพิการในการแสดงความรับผิดชอบผู้ช่วยคนพิการ ในเรื่องของการฝึกอบรมที่สอดคล้องกับความต้องการของคนพิการ ซึ่งการอบรมแบบต่างๆ ไปไม่เพียงพอ และคาดหวังต่อการฝึกอบรม ที่ต้องใช้ประสบการณ์ของคนพิการที่เป็นนายจ้าง หรือประสบการณ์ของผู้ช่วยคนพิการอื่นๆ และสามารถรับผิดชอบการฝึกอบรมได้
- คนพิการที่ใช้บริการศูนย์การดำรงชีวิตอิสระของคนพิการประเทศสวีเดน STIL ต้องรับผิดชอบการจัดตารางการทำงาน การกำกับดูแล การสร้างแรงจูงใจในการทำงาน และการสร้างความต่อเนื่องในการทำงานกับความต้องการของคนพิการ
- คนพิการที่ใช้บริการศูนย์การดำรงชีวิตอิสระของคนพิการประเทศสวีเดน STIL สามารถที่จะเลือกและกำหนดตารางเวลาการทำงานของผู้ช่วยคนพิการ แต่ก็ขึ้นอยู่กับว่าคนพิการต้องการจะทำงานกับใคร เมื่อไร และภารกิจใด

การสนับสนุนคนพิการที่ใช้บริการผู้ช่วยคนพิการ

- LASS เป็นกฎหมายที่ทำให้คนพิการรู้ว่าตัวเองมีสิทธิที่จะได้รับค่าตอบแทน รวมถึงองค์กรคนพิการ และสมาชิกจะต้องได้รับการชี้แจงเกี่ยวสิทธิและโปรแกรมบริการ ซึ่ง STIL สามารถจัดหลักสูตรการฝึกอบรม หรือจัดทำเอกสาร แบบสอบถามให้แก่คนพิการเพื่อสัมภาษณ์ผู้ช่วยคนพิการในเวลาทำการ
- ตามกฎหมายการช่วยเหลือผู้มีรายได้น้อยของสวีเดน จะไม่ได้รับเงินช่วยเหลือเมื่อคนพิการได้รับสิทธิตามระบบประกันสังคมแล้ว เช่น ขอซ้ำจำนวนชั่วโมงการทำงานของผู้ช่วยคนพิการไม่ได้ บางองค์กรของคนพิการ ซึ่งรวมถึง STIL ต้องมีผู้บริหารที่เป็นคนพิการร่วมรับข้อร้องเรียน และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจด้วย
- ผู้ให้บริการผู้ช่วยคนพิการ ที่เป็นสมาชิก STIL จะสามารถเข้ารับการอบรมเพื่อเป็นผู้นิเทศงานผู้ช่วยคนพิการ แม้ว่าจะได้รับการศึกษาน้อย แต่สามารถจะเรียนรู้เพื่อเตรียมตัวเป็นผู้นิเทศงานผู้ช่วยคนพิการในอนาคต โดยหลักสูตรนี้สามารถเรียนในช่วงเย็น 10 ชั่วโมง

ภายใต้หัวข้อ “ทำอย่างไรจึงจะทำให้ผู้ช่วยคนพิการเข้าใจ และเข้าถึงความต้องการของ
คนพิการ” หัวข้อ การสมัครรับค่าตอบแทน หรือคัดเลือกคนพิการ การฝึกอบรม การนิเทศ
งาน การสร้างแรงจูงใจ การแทรกแซงผู้ช่วยคนพิการ รวมถึงงานเอกสาร การทำสัญญากับ
หน่วยบริการ เงื่อนไขของคนพิการที่ว่างจ้าง กฎหมายที่เกี่ยวข้อง เช่น กฎหมาย
เกี่ยวกับสวัสดิภาพและสุขภาพอนามัยในที่ทำงาน

- สมาชิก STIL จะได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ ที่มีประสบการณ์การใช้บริการผู้ช่วย
คนพิการและกลุ่ม รวมถึงการให้คำปรึกษาขั้นพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการใช้ผู้ช่วย
คนพิการ และมีระบบ “คู่มือ” ที่จะช่วยเชื่อมโยงประสบการณ์ระหว่างสมาชิกกับสมาชิก
ใหม่กับสมาชิกที่มีประสบการณ์ ที่ทำงานกับผู้ช่วยคนพิการมานาน
- ผู้ใช้บริการ STIL บางส่วนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ส่วนใหญ่ต้องมีผู้แทนตาม
กฎหมาย ส่วนมากแล้วเป็นญาติ ซึ่งจะทำหน้าที่คัดเลือก ฝึกอบรม และนิเทศผู้ช่วย
คนพิการ ในบางแห่งที่ไม่มี หรือมีน้อย STIL จะพยายามช่วยเหลือกันในระหว่างสมาชิก
โดยใช้ “ผู้ช่วยผู้นิเทศงาน” จากมติของสมาชิก ซึ่งจะเป็นสมาชิก STIL และหมุนเวียนกัน

การประเมินผล

- ตามระบบประกันสังคมองค์กรปกครองท้องถิ่น จะดูแลสวัสดิการหลังอายุ 65 ปี
ซึ่งส่วนใหญ่แล้วมีคุณภาพชีวิตที่ต่ำลง และต้องการความช่วยเหลือ 20 ชั่วโมง/สัปดาห์
สำหรับเด็กพิการ มีการเปลี่ยนแปลงเมื่อรัฐสภาให้การรับรองสิทธิที่จะให้คนพิการสามารถ
มีผู้ช่วยคนพิการในโรงเรียน และในศูนย์บริการกลางวันได้ โดยเจ้าหน้าที่ในสถาน
สงเคราะห์ หรือสถาบันไปช่วยทำหน้าที่ได้
- รูปแบบของผู้ใช้บริการของ STIL นั้น มีสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับความรู้ และ ความมุ่งมั่น
ของผู้นำคนพิการ โดยกฎหมายระบุไว้ว่าคนพิการสามารถมีผู้ช่วยคนพิการได้ทั้งหมด ถ้า
ยังไม่เพียงพอ คนทั่วไปต้องใช้เวลา และร่วมกันทุ่มเทที่จะจัดบริการให้ดี อาจจะทำให้เกิด
ความเลื่อมเสีย และยากที่จะมีคนมาทำงานเป็นผู้ช่วยคนพิการ หรือหาคนพิการที่มี
คุณสมบัติตามที่ต้องการ การให้คำปรึกษาขั้นพื้นฐานจะช่วยให้ และจะเป็นแรงกระตุ้น
อย่างดีที่จะให้สมาชิกทำงานนี้
- ผลตอบรับของผู้แทนคนพิการเป็นความรับผิดชอบของสมาชิกทุกคน เพราะการทำงาน
ร่วมเช่นนี้เป็นงานจิตอาสา หากสมาชิกไม่ทำหน้าที่ของตนเองให้เหมาะสม เช่น ปฏิบัติต่อ
ผู้ช่วยคนพิการอย่างไม่เป็นธรรม กลุ่มก็ควรจะได้รับความสะดวกและมีความสุขเรียนจาก
องค์กรคุ้มครอง หรือสหภาพของคนพิการ และมีปฏิริยาต่อต้านได้
- คู่มือที่ดี หรือผู้ช่วยผู้นิเทศงาน จะต้องทำงานหนักที่จะเป็นผู้แทนของสมาชิก 190 คน ของ
STIL ซึ่งดูเหมือนว่าระบบคู่มือจะเติบโตเร็วมาก และการให้คำปรึกษาจะบ่อยครั้งกว่า และ

สมาชิกมีความสามารถที่จะดำเนินการเองได้ และสมาชิกแต่ละคนไม่ยอมให้ใครคิดแทน
ทำแทน STIL เชื่อว่าสมาชิกทุกคนมีสิทธิที่จะดำเนินชีวิตโดยไม่มีใครมาแทรกแซง และไม่
ไปละเมิดสิทธิผู้อื่น

- ข้อจำกัดจากการใช้กฎหมายฉบับนี้คือ ประกันสังคมlobby ให้มีการพิสูจน์ และยุติการ
ดำเนินการ หาก STIL ยังกำหนดภารกิจขององค์กรไม่เสร็จ ยังไม่เห็นถึงคุณภาพของการ
ทำงานได้อย่างชัดเจน ซึ่งขึ้นอยู่กับทักษะของสมาชิก แรงจูงใจ และ ความเป็นเอกภาพของ
สมาชิกที่พิสูจน์ผลงาน

ระบบการจ่ายตรง (Direct Payments)

สถานสงเคราะห์ หรือ สถาบัน แม้ว่าจะจะเป็นแบบให้บริการในหน่วยงาน หรือแบบหน่วยเคลื่อนที่
ต้องเสียค่าใช้จ่ายสูงและคุณภาพชีวิตของคนพิการยังไม่ดีเท่าที่ควร ทางออกที่รัฐบาลเลือกใช้มากที่สุด
คือจ่ายเงินให้คนพิการแทนการจัดบริการให้ โดยจ่ายเงินให้แก่คนพิการเท่าจำนวนเงินเพียงพอที่จะทำ
ให้คุณภาพชีวิตคนพิการดีขึ้น เพื่อซื้อบริการที่คนพิการต้องการ จากหน่วยจัดบริการต่างๆ หรือจาก
องค์กรของคนพิการที่จัดบริการเอง

การจัดบริการในรูปแบบที่ไม่ใช่เงิน สามารถควบคุมโดย STIL และระบบการจ่ายจะเสริมพลัง
คนพิการให้จัดการตัวเองได้ สามารถจัดหาสิ่งที่ต้องการด้วยจำนวนเงินที่มีอยู่ และสามารถเลือกซื้อ
บริการจากหน่วยบริการได้ด้วยตนเอง หรือจะจัดจ้าง ฝึกอบรม หรือแม้แต่ไล่ออกได้เอง ซึ่งสามารถ
ควบคุมได้ทั้งงานและ คุณภาพบริการ

การได้แย่งแนวคิดการจ่ายตรงมีมากอยู่พอสมควร และทำให้เกิด การผูกขาดของหน่วยบริการ
หลายแห่ง ก่อให้เกิดอคติต่อคนพิการอย่างกว้างขวาง เพราะคนส่วนใหญ่ไม่สามารถเข้าไปดูแล
คนพิการได้อย่างที่คิดไว้ว่าควรจะเป็น

ระบบการจ่ายตรงเป็นศิลปะ และเป็นเรื่องระหว่างบุคคลกับบุคคล ซึ่งคนพิการต้องการสร้าง
ความเชื่อมั่น ด้วยการ "ตัดสินใจด้วยตนเอง" และสามารถใช้อิทธิกาเป็นพลเมืองอย่างสมบูรณ์

3.5 การจัดการการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการและการจัดการผู้ช่วยคนพิการประเทศ ไอร์แลนด์

1. ความเป็นมา

ในทางปฏิบัติ ผู้ช่วยคนพิการเป็นแกนหลักสำคัญของการจัดการบริการการดำรงชีวิตอิสระของ
คนพิการในยุคต้นๆ ผู้ให้บริการผู้ช่วยคนพิการ จะเป็นผู้กำกับติดตามงานของผู้ช่วยคนพิการ และ
ผู้ช่วยคนพิการจะเป็นบุคคลที่ช่วยคนพิการ ซึ่งในไอร์แลนด์ เรียกว่า "ผู้นำ" ในการทำงานต่างๆ ให้
สามารถดำรงชีวิตประจำวันได้ ตั้งแต่เรื่องของสุขอนามัยส่วนบุคคล งานบ้าน ช่วยในการไปเรียน ใน
ที่ทำงาน การขับรถและการทำหน้าที่ล่าม ผู้ช่วยคนพิการจะทำงานกับผู้นำโดยมีบทบาทเป็นผู้ช่วย

ไม่ใช่ผู้ให้บริการ หรือบอกผู้นำว่าควรทำอะไรไม่ควรทำอะไร ผู้ช่วยคนพิการต้องช่วยให้คนพิการตัดสินใจได้ด้วยตนเอง ควบคุมชีวิตตนเองเปิดโอกาสทางการศึกษา การจ้างงาน การเข้าสู่สังคม

ปัจจุบันมีศูนย์บริการการดำรงชีวิตอิสระอยู่ 27 แห่งในไอร์แลนด์ ดำเนินงานโดยคนพิการในท้องถิ่น หน่วยบริการเหล่านี้ส่วนใหญ่อยู่ในรูปบริษัท และศูนย์บริการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการมีหน้าที่อื่นที่สำคัญได้แก่การพิทักษ์สิทธิคนพิการ การเป็นตัวแทนสมาชิก สนับสนุนให้สมาชิกเข้าสู่สังคมใช้ชีวิตอย่างปกติสุข อย่างไรก็ตามศูนย์การดำรงชีวิตอิสระของคนพิการเป็นหน่วย "ชุง" สำหรับการจัดบริการผู้ช่วยคนพิการ โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณจาก Health Service Executive (HSE) และขยายบริการโดย CE scheme (Community Employment Scheme) บางศูนย์พัฒนาไปสู่การเป็นองค์กรระดับชาติในการจัดบริการผู้ช่วยคนพิการในระดับจังหวัด

2. ความหมายของการจัดบริการการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ

การดำรงชีวิตอิสระของคนพิการเป็นสิทธิของคนพิการที่จะดำรงชีวิตอยู่ในชุมชนได้ทุกช่วงวัย ทุกประเภทความพิการ มีสิทธิที่จะเลือกด้วยตัวเองในเรื่องของการใช้ชีวิตในบ้าน การเดินทาง การเรียน การทำงาน การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม เศรษฐกิจ การเมืองในชุมชนที่ตัวเองอยู่อาศัย มีชีวิตอยู่ในครอบครัว เป็นส่วนหนึ่งของครอบครัวที่ได้รับการยอมรับนับถือในฐานะสมาชิกโดยได้รับความช่วยเหลือ อย่างไม่มีข้อจำกัดตามศักยภาพของคนพิการ (Adolf Ratzka) ซึ่งคนพิการจะสามารถดำรงชีวิตอิสระได้ต้องมีผู้ช่วยคนพิการ

คนพิการที่ต้องการจ้างผู้ช่วยคนพิการและต้องการดำรงชีวิตอิสระ เรียกว่า "ผู้นำ" เป็นผู้นำซึ่งต้องรับผิดชอบการจ้างผู้ช่วยคนพิการต้องมีขั้นตอนการปฏิบัติสำหรับผู้ช่วยคนพิการ เพื่อกำกับติดตามประเมินผลการทำงาน ต้องมีการฝึกอบรม มีการจัดการแบบวันต่อวัน และรับภาระค่าจ้างผู้ช่วยคนพิการเอง

สำหรับผู้ช่วยคนพิการควรมีคู่มือการปฏิบัติงาน รักษาความลับคนพิการ หรือไม่บอกเล่าต่อให้กับผู้ช่วยคนพิการคนอื่น ๆ ด้วยวิธีการอื่นใด ยกเว้นว่าเป็นความต้องการของคนพิการ

ผู้ช่วยคนพิการต้องไม่ทำงานในศูนย์บริการกลางวัน หรือศูนย์ดูแลคนพิการผู้สูงอายุที่มีลักษณะบริการคล้ายงานที่ทำอยู่ ภารกิจของผู้ช่วยคนพิการจะเป็นไปตามคนพิการที่เป็นผู้ว่าจ้าง ซึ่งภารกิจอาจจะครอบคลุมด้านการดูแลสุขภาพอนามัยส่วนบุคคล งานบ้าน การไปเรียนและการไปเป็นผู้ช่วยคนพิการในที่ทำงาน การขับรถ การทำหน้าที่ล่าม ฯลฯ

ความแตกต่างระหว่างผู้ช่วยคนพิการ (Personal Assistant) กับผู้ดูแลคนพิการ (Career) คือภารกิจของผู้ช่วยคนพิการ เป็นเรื่องที่คนพิการกำหนดด้วยตนเอง

3. สิทธิประโยชน์จากบริการการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการประเทศไอร์แลนด์

จากปรัชญา และ แนวทางปฏิบัติที่เป็นจริง หลักการดำรงชีวิตอิสระเป็นวิถีที่ช่วยให้คนพิการมีประสบการณ์ชีวิตเช่นเดียวกับประชาชนอื่น ๆ ของประเทศไอร์แลนด์

สิ่งที่องค์กรด้านคนพิการผลักดัน

- คนพิการควรได้รับโอกาสในการเข้าถึงบริการสวัสดิการ และการสนับสนุนงบประมาณตาม ศักยภาพ และผลงาน หรืออาชีพที่ทำ
- คนพิการสามารถสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจได้เช่นเดียวกับนายจ้าง ลูกจ้างอื่นๆ
- การจ้างงานคนพิการ ควรให้คนพิการได้รับสิทธิในการซื้อสิ่งหา rim ทรัพย์ต่างๆ เพราะ อย่งไรเงินจำนวนนี้ก็จะคงอยู่ในระบบเศรษฐกิจ
- คนพิการควรได้รับความรัก จากคนในครอบครัว ซึ่งสมาชิกครอบครัวที่เป็นเด็กในวันนี้ อาจกลายเป็นนายจ้าง ลูกจ้างในอนาคต
- คู่สมรส หรือบุคคลที่คนพิการต้องพึ่งพาอาศัยมากที่สุด ควรจะมีโอกาสพัฒนาคนพิการใน การเข้าสู่ระบบการจ้างงาน อย่างน้อยในทางปฏิบัติ คนเหล่านี้คือผู้ช่วยคนพิการอยู่แล้ว
- คนพิการที่เป็นผู้เชี่ยวชาญ ควรเข้าไปมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาเมือง หรือเป็นผู้แทน จากองค์กรต่างๆ เพื่อสร้างวิธีการอยู่ร่วมกัน การสร้างสิ่งแวดล้อม การรวมกลุ่มการออม การปรับสิ่งอำนวยความสะดวกและสิ่งแวดล้อมเป็นเบื้องต้น เพื่อจะให้เห็นการ เปลี่ยนแปลงในเชิงบวก พ่อแม่ผู้ปกครองจึงจะคล้อยตาม และ หันมาดูแลทั้งเด็กพิการ และผู้สูงอายุในชุมชน
- คนพิการไม่ควรอยู่ในสถาบัน หรือสถานสงเคราะห์ของรัฐอีกต่อไป
- สถานสงเคราะห์ควรปิดตัว และ ขยายทรัพย์สินที่อยู่ในสถาบัน เพื่อแปลงไปสู่สิ่งที่เป็น ประโยชน์มากขึ้น

4. การจัดบริการผู้ช่วยคนพิการ

บริการผู้ช่วยคนพิการมีความสำคัญกับคนพิการที่ต้องการความช่วยเหลือในชีวิตประจำวัน ที่ บ้าน ระหว่างการเดินทาง ที่ทำงาน ไปเรียน และการเข้าสังคม การประเมินความต้องการของคนพิการ อาจประเมินด้วยตนเอง หรือหากไม่สามารถประเมินและตัดสินใจเองได้ ศูนย์บริการการดำรงชีวิต อิสระของคนพิการ จะมีบริการการประเมินความต้องการผู้ช่วยคนพิการ เพื่อช่วยประเมินจำนวน ชั่วโมงการทำงาน และระดับของภารกิจสำหรับคนพิการ (เช่น จะได้ผู้ช่วยคนพิการกี่คน /กี่ชั่วโมง) เพื่อ ช่วยให้ผู้ผู้นำสามารถดำรงชีวิตด้วยตนเองได้

จากผลการประเมินความต้องการของคนพิการ ทำให้รู้จำนวนชั่วโมงการทำงานของผู้ช่วย คนพิการต่อสัปดาห์ ซึ่งการจัดบริการได้รับการสนับสนุนจาก HSE หน่วยบริการจำนวนมาก กระจาย อยู่ทั่วประเทศ เช่น Centre of Independent living, Enable Ireland, Irish Wheelchair Association (IWA) คนพิการสามารถขอรับบริการ และทำสัญญาได้จากหน่วยบริการแห่งใดแห่งหนึ่ง แล้วจัดอบรม ผู้ช่วยคนพิการเอง หรือจะจ้างผู้ช่วยคนพิการโดยตรงไม่ต้องผ่านหน่วยบริการก็ได้ บริการพื้นฐาน ประกอบด้วย

- การดูแลสุขอนามัย
- การดูแลด้านสวัสดิภาพ

การจัดบริการพื้นฐานเป็นหน้าที่ของหน่วยบริการ ตามแนวคิดการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ แต่หน้าที่ในการบริหารจัดการ การฝึกอบรม การกำกับติดตามงานเป็นหน้าที่ของคนพิการเอง

ผู้ช่วยคนพิการทำงานภายใต้กรอบที่คนพิการจัดทำตารางเวลา ซึ่งต้องส่งให้หน่วยบริการเพื่อจ่ายค่าตอบแทนให้ผู้ช่วยคนพิการ

รูปแบบทางเลือกการจัดบริการผู้ช่วยคนพิการแบบระบบจ่ายตรง โดยคนพิการมีหน้าที่บริหารจัดการ หรืออาจเรียกว่าเป็น “นายจ้าง” โดยตรง และเบิกค่าตอบแทนจากหน่วยบริการ หรือแหล่งทุน ซึ่งเป็นการอำนวยความสะดวกให้คนพิการทำหน้าที่บริหารจัดการผู้ช่วยคนพิการอย่างสมบูรณ์ อย่างไรก็ตาม ต้องมีการกำหนดกฎกติกาเพื่อการบริหารจัดการของคนพิการ รูปแบบนี้มีการใช้ในหลายประเทศแต่ยังไม่มีในไอร์แลนด์

5. การเข้าถึงบริการผู้ช่วยคนพิการ

การเข้าถึงบริการผู้ช่วยคนพิการมีหลายวิธี แล้วแต่หน่วยบริการที่กระจายอยู่ทั่วประเทศ ผู้นำสามารถขอรับบริการได้จากหน่วยบริการได้โดยตรง แต่จะให้ดีควรติดต่อผู้จัดการประจำเขตของ HSE ในพื้นที่ บริการผู้ช่วยคนพิการในปัจจุบันจัดเป็น “ชุดบริการ” โดยผู้จัดการประจำเขต หน่วยบริการทำสัญญากับ HSE ในการจัดบริการผู้ช่วยคนพิการตามจำนวนความต้องการผู้ช่วยคนพิการ ตามจำนวนชั่วโมงที่ผู้นำมีสิทธิได้รับบริการ ในแต่ละประเภทความพิการ และเรียกเก็บค่าบริการจาก HSE เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดบริการ

6. การจ่ายตรง Direct Payment

การจ่ายตรง คือการจัดสรรค่าใช้จ่ายเพื่อให้คนพิการที่สามารถจัดจ้างผู้ช่วยคนพิการได้ โดยคนพิการแต่ละคนต้องกำหนดภารกิจของผู้ช่วยคนพิการให้ชัดเจน เพื่อให้รัฐสามารถจ่ายค่าตอบแทนให้ผู้ช่วยคนพิการตามความสิทธิและความต้องการของคนพิการ ระบบการจ่ายตรงจะจัดสรรงบประมาณให้แก่หน่วยงานที่จัดบริการผู้ช่วยคนพิการโดยตรง และเป็นระบบนี้เริ่มมีมากขึ้นในประเทศแถบยุโรป รวมถึงสหราชอาณาจักร สวีเดน ออสเตรเลีย ฟินแลนด์ เนเธอร์แลนด์ และเยอรมัน

จากผลการศึกษา The National Disabilities Authority นำเสนอต่อการจัดบริการผู้ช่วยคนพิการของประเทศไอร์แลนด์ดังนี้

6. ข้อเสนอต่อระบบบริการผู้ช่วยคนพิการ

- ผู้ช่วยคนพิการต้องเป็นบริการพื้นฐานที่คนพิการรุนแรงต้องได้รับเพื่อการเข้าสู่สังคมได้
- การจัดบริการผู้ช่วยคนพิการอยู่บนฐานสิทธิ เพื่อให้คนพิการรุนแรงที่ต้องดำรงชีวิตอิสระจะสามารถใช้บริการได้ และลดการส่งคนพิการเข้าสู่สถานสงเคราะห์
- การจัดบริการผู้ช่วยคนพิการต้องอยู่ภายใต้หลักการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ

- การจัดบริการผู้ช่วยคนพิการ ควรครอบคลุมกิจวัตรประจำวันของคนพิการ งานบ้าน การศึกษา การทำงาน การสื่อสาร และการพักผ่อนหย่อนใจ
- คนพิการที่ต้องการใช้บริการผู้ช่วยคนพิการ ควรมีสิทธิในการควบคุมการทำงาน มีระบบการจัดการ ระบบการจ้าง กำหนดระยะเวลา แนวทางการปฏิบัติงาน โดยผู้ช่วยคนพิการต้องได้รับการฝึกอบรม โดยคำนึงถึง
 1. คนพิการที่ต้องการผู้ช่วยคนพิการ ควรทำงานกับผู้ช่วยคนพิการด้วยความเหมาะสมแต่ละบุคคล ต้องมีการประเมินความต้องการของตนเองให้ชัดเจน มีการฝึกอบรมความรู้ให้แก่ผู้ช่วยคนพิการ เพื่อเข้าใจความพิการและเรื่องที่เกี่ยวข้อง ซึ่งต้องเห็นชอบร่วมกันทั้งสองฝ่าย และสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามสถานการณ์ มีระบบการทำงานที่โปร่งใส ชัดเจน มุ่งเน้นการส่งเสริมการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ
 2. องค์กรที่จัดบริการผู้ช่วยคนพิการต้องทำหน้าที่ติดตามกำกับให้เกิดเป็นมาตรฐานการจัดการบริการอย่างกว้างขวางทั่วประเทศ ซึ่งจะทำให้เกิดคุณภาพในการจัดการบริการในที่สุดก็จะนำไปสู่มาตรฐานระดับสากล

ที่สุดแล้ว คนพิการควรเข้าไปมีส่วนร่วมในการวางแผน การพัฒนา การทบทวนนโยบาย และแนวปฏิบัติในการจัดบริการ ผู้ช่วยคนพิการ จากผลการศึกษา ของ Ms. Mary Van Lieshout หัวหน้าหน่วยวิจัยและพัฒนามาตรฐานแห่ง National Disability Authority (NDA)²⁸ ว่าด้วยการทบทวนเป็นวิธีการปฏิบัติระดับชาติในการจัดบริการผู้ช่วยคนพิการ เป็นการให้ข้อมูลต่างๆ จะเป็นข้อมูลเพื่อพิจารณาความเป็นไปได้ในการจัดบริการผู้ช่วยคนพิการในประเทศไอร์แลนด์ พบว่า รูปแบบผู้ช่วยคนพิการมีจำนวนมาก แต่หลักการพื้นฐานในการจัดบริการผู้ช่วยคนพิการ คือ ต้องเป็นหลักการสำคัญของการดำรงชีวิตอิสระคนพิการ ซึ่งจะต้องคำนึงถึงความต้องการของคนพิการในบริบทของชุมชนเป็นลำดับแรก วัตถุประสงค์ของประเด็นความพิการของ NDA จะเป็นการกระตุ้นให้ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาคนพิการบนหลักการ evidence-based ซึ่งจะกำหนดนโยบาย มาตรฐาน และมีผลต่อแนวทางการพัฒนาคนพิการ การเข้าถึงสิทธิและบริการต่างๆ และคุณภาพของการจัดบริการ ซึ่งเป็นบทบาทของ NDA

3.6 การจัดบริการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ และ การจัดบริการผู้ช่วยคนพิการ ประเทศออสเตรเลีย (Disability Attendant Support Service Inc.)

1. องค์กร Disability Attendant Support Service Inc. หรือ DASSI เป็นองค์กรที่ช่วยให้คนพิการสามารถใช้ชีวิตอิสระในบ้าน ในโรงเรียน หรือที่ทำงาน โดยจัดบริการ

²⁸ [http://. www.nda.ie](http://www.nda.ie) , National Disability Authority (NDA), Ms. Mary Van Lieshout : วันที่ 30 กรกฎาคม 2553.

- ผู้ช่วยคนพิการ บริการดูแลพิเศษ การให้อาหารสายยาง การช่วยชีวิต การใช้เครื่องช่วยหายใจ การดูแลระบบทางเดินปัสสาวะ การอาบน้ำ การดูแลสุขอนามัย การแต่งกาย การให้อาหารและการดูแลเรื่องของการแต่งตัว (grooming)
- บริการสำหรับคนบาดเจ็บทางสมอง ไช้สันหลัง โรคระบบหลอดเลือดในสมอง (เส้นเลือดสมองแตก) ความจำเสื่อม(Dementia) และคนที่มีปัญหาด้านสุขภาพอื่นๆ จัดบริการ 24 ชั่วโมงต่อวัน 7 วันต่อสัปดาห์
- มีทีมสนับสนุนการวางแผน ร่วมกับ case manager แพทย์ นักกิจกรรมบำบัด สหวิชาชีพ
- ผู้ปฏิบัติงานทุกคนได้รับการฝึกอบรมและได้รับการรับรองจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- ผู้ปฏิบัติงานได้รับการดูแลด้านบริหารจัดการและด้านการรักษาพยาบาล

จากข้อมูลหน่วยบริการต่างๆ ในออสเตรเลีย บริการผู้ช่วยคนพิการเป็นหนึ่งในบริการต่างๆ สำหรับคนพิการ โดยหน่วยบริการส่วนใหญ่เป็นภาคเอกชนในรูปแบบบริษัท หรือองค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไร ได้รับเงินสนับสนุนการจัดบริการเพื่อคนพิการ ตามสิทธิของคนพิการแต่ละคน จึงมีรูปแบบของการจัดบริการที่หลากหลาย ทั้งนี้แนวทางการจัดบริการมุ่งเน้นการส่งเสริมสนับสนุนให้คนพิการเป็นผู้กำหนดเป้าหมาย ความต้องการ และควบคุมกำกับบริการเหล่านั้นด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ ดังตัวอย่างโปรแกรมการจัดบริการสำหรับคนพิการที่มีการดำเนินการเป็นโครงการนำร่องในปีพ.ศ.2552 ที่เรียกว่า “Life Choice Program” ในรัฐ New South Wales โดยหน่วยงานของภาครัฐ Department of Aging Disabilities and Home care (DADHC) ส่วนในรัฐ Victoria มีหน่วยงานชื่อ Disabilities Services ดูแลโปรแกรมสำหรับคนพิการที่เรียกว่า “Self-directed Support” ทั้งสองโปรแกรม จาก 2 รัฐ มีลักษณะร่วมกันคือ การให้คนพิการ ครอบครัว และผู้เกี่ยวข้อง (ผู้ให้บริการ /นักวิชาชีพต่างๆ) มีส่วนร่วมในการจัดบริการ กำกับ ติดตาม ตรวจสอบมาตรฐานการจัดบริการ บนฐานคิดการให้คนพิการเป็นผู้ตัดสินใจด้วยตนเอง หน่วยบริการเป็นหน่วยสนับสนุนให้คนพิการสามารถดำรงชีวิตอิสระ ด้วยบริการรูปแบบต่างๆ รวมถึงสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ การเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวกในชุมชน ในที่สาธารณะ และการเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน โดยผู้ช่วยคนพิการเป็นบริการหนึ่งในหลายๆ รูปแบบของโปรแกรมนี ในที่นี้จะขออธิบายรูปแบบของโปรแกรมในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดบริการผู้ช่วยคนพิการ ดังนี้

2. Life Choice Program

Life Choice Program เป็นการจัดบริการสำหรับคนพิการอายุระหว่าง 25-54 ปี (วัยทำงาน) เป้าหมายของโปรแกรม มุ่งเน้น

- การพัฒนาคนพิการและผู้เกี่ยวข้องให้สามารถใช้ชีวิตร่วมกันในชุมชนตามแนวคิดการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ
- เลือ่อำนวย และส่งเสริม นำเข้าสู่โอกาสในการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองของคนพิการ

- สนับสนุนคนพิการและผู้เกี่ยวข้อง ในการพัฒนาปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและมีส่วนร่วมในชุมชน

เป้าหมายของโปรแกรม Life Choice Program ต้องการให้เกิด ดังนี้

- ช่วยให้ผู้พิการระดับปานกลาง ถึงรุนแรงอายุระหว่าง 25-54 ปี สามารถบรรลุเป้าหมายชีวิต มีคุณค่า และมีส่วนร่วมในฐานะสมาชิกคนหนึ่งของชุมชน และสังคม
- จัดบริการตอบสนองความต้องการของคนพิการ ด้านสุขภาพ ตามระดับความสามารถช่วงอายุ ตามความสนใจ และตามระดับของความช่วยเหลือที่จำเป็นต้องได้รับ
- จัดบริการสนับสนุนระยะยาว เพื่อการวางแผนในอนาคตสำหรับคนพิการวัยผู้ใหญ่ และครอบครัว หรือผู้ดูแล
- พัฒนาบริการให้หลากหลาย ตอบสนองคนพิการตามบริบทของวัฒนธรรม หรือวิถีชีวิตของคนพิการนั้น ๆ รวมถึงคนพิการออริจิน หรือคนต่างด้าวที่อาศัยอยู่ในออสเตรเลีย

หลักการจัดบริการ Life Choice Program

- Person centre planning จัดบริการโดยมีคนพิการเป็นศูนย์กลาง
- Strengths based เน้นความสามารถของคนพิการเป็นตัวตั้งในการวางแผนการจัดบริการ
- Age and life stage appropriate and needs based ปรับให้เหมาะสมกับอายุ และความต้องการแต่ละช่วงชีวิตของคนพิการ
- Social inclusion and participation in the community การเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและการมีส่วนร่วมในชุมชน
- Flexibility and choice ยืดหยุ่น และให้ทางเลือก
- Healthy and fulfilling lifestyles คำนึงถึงสุขภาพ และการเติมเต็มวิถีชีวิตของคนพิการแต่ละคน
- Culturally appropriate and accessible ปรับประยุกต์ให้เหมาะสมกับบริบทของวัฒนธรรม และการเข้าถึงได้จริง
- Integrated and collaborative practice บูรณาการ และประสานงานในระดับปฏิบัติ
- Evidence based and continuous improvement จัดบริการอย่างเหมาะสมตามสถานการณ์ และปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง
- Efficient and cost effective คำนึงถึงประสิทธิภาพ และประสิทธิผลในการจัดบริการ และตอบสนองเป้าหมายของคนพิการได้

รูปแบบบริการ ของ Life Choice Program

1. Centre Based with Community Access บริการในชุมชน โดยมีศูนย์บริการสำหรับคนพิการในชุมชนซึ่งให้บริการกลุ่มเล็กๆ และกลุ่มคนพิการที่มีความต้องการกิจกรรมคล้ายๆ กัน

2. **Individual Community Based Options** บริการสำหรับคนพิการที่ต้องการเข้าสู่สังคม และการเปิดโอกาสให้ทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อเข้าสู่สังคม เป็นสมาชิกของชุมชน ซึ่งจำเป็นต้องมีการจัดบริการต่างๆ ให้คนพิการนั้น .
3. **Self Managed Model** บริการที่คนพิการเป็นผู้ออกแบบด้วยตนเอง เลือกลง ดำเนินการซื้อบริการ และควบคุมการจัดบริการด้วยตนเอง โดยมีหน่วยงานที่ทำหน้าที่เหมือน”คนกลาง” หรือ “นายหน้า” จะดูแลเรื่องการบริหารจัดการการเงิน ระเบียบข้อกฎหมายต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

Self Managed Model คืออะไร

เป็นรูปแบบบริการที่คนพิการและผู้เกี่ยวข้อง สามารถออกแบบบริการสำหรับคนพิการเป็นแผนรายบุคคล (The Individual Plan) โดยใช้บริการสำหรับคนพิการต่างๆ ที่มีอยู่ในโปรแกรม และมีหน่วยบริการที่ทำหน้าที่เป็นคนกลาง เป็นผู้ช่วยเหลือ สนับสนุนให้บรรลุตามแผนรายบุคคลที่จะทำงานใกล้ชิดกันระหว่างคนพิการ ครอบครัวและผู้ดูแล และนักวิชาชีพ หรือผู้ให้บริการที่เกี่ยวข้อง ซึ่งหน่วยบริการนี้จะทำหน้าที่บริหารจัดการ และสนับสนุน กำกับติดตามความก้าวหน้าของแผนรายบุคคล

The Self Managed Model จัดบริการเป็นรายชั่วโมงให้ตามสิทธิที่คนพิการได้รับ เช่นเดียวกับรูปแบบบริการอื่นๆ แต่ไม่จำกัดว่าคนพิการต้องรับบริการจากหน่วยใดหน่วยหนึ่ง โดยเฉพาะ หรือจะไม่ใช้หน่วยบริการคนกลางเป็นผู้ดูแลโปรแกรมก็ได้ คนพิการสามารถเลือกบริการได้หลากหลาย เช่น การเรียนในโรงเรียน หรือหลักสูตรสั้นๆ กิจกรรมทางสังคม การดูแลสุขภาพ ขออนามัยส่วนบุคคล นันทนาการ ซึ่งจะมีการจ่ายค่าบริการแก่หน่วยบริการเป็นรายเดือน จากใบเสร็จที่คนพิการได้ใช้บริการจากหน่วยบริการนั้นๆ และต้องแสดงบัญชีรายได้เป็นประจำทุกเดือน หน่วยบริการกลางจะทำหน้าที่ช่วยในเรื่องต่างๆ ได้แก่ การออกแบบโปรแกรม และทบทวนบริการที่คนพิการจะได้รับ บริหารจัดการด้านธุรการ ด้านการเงิน ด้านระเบียบ กฎหมายที่เกี่ยวข้อง จัดหาเครื่องมือ เพื่อการบริหาร เช่น แบบฟอร์มการเงิน แบบฟอร์มการวางแผนรายบุคคล และเป็นผู้แทนในการทำนิติกรรมที่คนพิการต้องการภายใต้แผนรายบุคคลนี้ รวมถึงการเชื่อมประสานกับครอบครัวอื่นๆ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

แผนรายบุคคล การจัดทำแผนรายบุคคล คำนึงถึง

1. คนพิการเป็นศูนย์กลาง
2. จัดบริการตามความต้องการตามช่วงอายุ และวัย
3. คำนึงถึงประสบการณ์ ความสนใจส่วนตัว ทักษะ ความต้องการและสภาพความต้องการจำเป็นของคนพิการแต่ละคน
4. ยืดหยุ่น และมีทางเลือกของบริการที่หลากหลาย
5. มีทั้งแผนระยะสั้น และระยะยาว

แผนรายบุคคลออกแบบโดยคนพิการร่วมกับ ผู้เกี่ยวข้อง โดยมี Key Result Areas เป็น เป้าหมายในการดำเนินการ และดำเนินการบนความต้องการ เป้าหมาย และสภาพความต้องการ จำเป็นของคนพิการ โดยจะเชื่อมโยงกับนโยบายคนพิการเป็นศูนย์กลางของ DADAHC ซึ่งจะต้อง ออกแบบให้ได้ภายใน 3 เดือน นับจากยื่นขอรับบริการ และจะมีการทบทวนแผนทุก 6 เดือน องค์ประกอบในแผนรายบุคคล

- Longer term aims and future planning เป้าหมายระยะยาว และแผนอนาคต
- goals เป้าหมายที่ต้องการไปให้ถึง ในระหว่างดำเนินการ ทั้งในระยะสั้น (6 เดือน) ระยะกลาง และระยะยาว
- skills and competencies คำนึงถึงทักษะความสามารถของคนพิการ หรือ ทักษะใหม่ๆ ที่คนพิการต้องการฝึก
- support needs ตอบสนองความต้องการจำเป็นของคนพิการ ซึ่งหมายรวมถึงด้าน สุขภาพ ด้านสุขอนามัยส่วนบุคคล การเดินทาง การเสริมกำลังใจและปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ตลอดจนความสามารถในการดูแลของครอบครัวและผู้ดูแล
- activities and strategies กิจกรรม และ ยุทธศาสตร์ที่จะทำให้บรรลุเป้าหมาย
- outcomes measurement ผลลัพธ์ และมาตรการในการประเมินเมื่อครบ 6 เดือน

บริการผู้ช่วยคนพิการ

ตามโปรแกรมนี้ คนพิการมีสิทธิได้รับบริการจากผู้ช่วยคนพิการ สัปดาห์ละ 18 ชั่วโมงและไม่เกิน 48 สัปดาห์ต่อปี หากมีกรณีจำเป็นต้องได้รับบริการมากกว่านั้น DADAHC จะพิจารณาเป็นรายๆ ไป โดยมีหน่วยบริการเป็นผู้ดำเนินการยื่นเรื่อง และคนพิการมีสิทธิที่จะขอรับบริการจากหน่วยบริการใดๆ ก็ได้ ตามสิทธิ แต่ห้ามใช้บริการ "นายหน้า"

3.7 การจัดการบริการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการและ การจัดการบริการผู้ช่วยคนพิการ ประเทศ ญี่ปุ่น

1. ขบวนการพัฒนาการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการในประเทศญี่ปุ่น

ช่วงต้นปีพ.ศ.2503 เป็นต้นมา Aoi Shiba หรือBlue Lawn ซึ่งเป็นองค์กรของบุคคลสมองพิการ (ซีพี) เชื่อว่าคนพิการต้องอยู่ในชุมชนของเขา แม้ว่าเขาจะประสบความยากลำบากในการทำงาน ในการขับเคลื่อน องค์กรได้ให้ความสำคัญกับการสร้างการยอมรับความพิการและการพัฒนาบุคลิกภาพ ตามแนวคิดการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ

ต่อมาในช่วงต้นปี พ.ศ. 2533 คนพิการรุนแรงนำแนวคิดการดำรงชีวิตอิสระมาเผยแพร่ในประเทศญี่ปุ่น และในปีเดียวกัน ที่เมืองโยโกฮาม่า มีชาวหญิงคนหนึ่งฆาตกรรมลูกชายวัย 2 ขวบ ซึ่งเป็นเด็กพิการ หลังจากเกิดเหตุนี้ สมาคมผู้ปกครอง และสมาคม เพื่อนบ้านฟ้องร้องให้มีบทลงโทษ

แต่ Aoi-shiba ทำในสิ่งตรงข้ามกันคือการร้องเรียนเพื่อให้แม่เด็กได้รับความยุติธรรม ซึ่งแตกต่างไปจากแนวคิดเดิมที่ทางเลือกสำหรับคนพิการรุนแรงมี 2 ทาง ทางหนึ่งคือเข้าไปอยู่ในสถานสงเคราะห์ ทางที่สองอยู่ภายใต้การพิทักษ์คุ้มครองจากครอบครัว แต่อย่างไรก็ตาม คนพิการพยายามหาทางเลือกที่สามด้วยการเช่าบ้านอยู่ด้วยกันในชุมชน และมีนักเรียนหรือ คนทำงาน หมุนเวียนกันมาช่วยเตรียมการเรื่องต่างๆ และอำนวยความสะดวกในบ้าน ตลอด 24 ชั่วโมง ที่เรียกว่า Group Home

ในปี พ.ศ. 2515 ญี่ปุ่นเป็นประเทศแรกที่มีการจัดการประชุมมนุษย์ล้า ที่เมืองเซนไดมีการเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ เช่น ทางลาดบนถนน เพื่อรณรงค์สิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่คนพิการในอาคารต่างๆ ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา มีการจัดการประชุมระดับชาติเรื่องการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ จึงเกิดขึ้นเป็นรูปธรรมทุกๆ 2 ปี มาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นการตอบสนองในเรื่องสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ ที่ชัดเจนในปี พ.ศ.2516 เมื่อมีคนพิการเข้าร่วมเป็นสมาชิกของมหานครโตเกียว จึงนำไปสู่การพัฒนาการขนส่งสาธารณะสำหรับคนพิการ ต่อมาในปี พ.ศ.2520 กองทุนสวัสดิการของหนังสือพิมพ์ Asahi Shinbun บริจาครถเข็นไฟฟ้าจำนวน 50 คัน จากต่างประเทศ และกระจายสู่คนพิการ ซึ่งการบริจาคครั้งนั้นเป็นการกระตุ้นให้มหานครโตเกียว แต่งตั้งคณะกรรมการศึกษาเรื่องการใช้รถเข็นไฟฟ้าสำหรับคนพิการอย่างจริงจัง

องค์กร Human Care Association ซึ่งเป็นองค์กรแรกที่ดำเนินการจัดบริการการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2529 จากนั้นเป็นต้นมา แนวคิดการดำรงชีวิตอิสระเริ่มกระจายไปทั่วประเทศอย่างกว้างขวาง ในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2534 จึงเกิดองค์กร”สภาศูนย์การดำรงชีวิตอิสระของคนพิการประเทศญี่ปุ่น ในลักษณะเป็นองค์กรร่วม ในเดือนพฤษภาคม พ.ศ.2549 กลุ่มการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการขยายตัวเพิ่มจำนวนขึ้นเป็น 128 องค์กรทั่วประเทศ

2. ปรัชญา แนวคิดการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ

ภายใต้แนวคิดการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ คนพิการรู้ถึงความต้องการของตนเอง กระบวนทัศน์ของการดำรงชีวิตอิสระได้เปลี่ยนจากการเป็นผู้รับบริการตามที่มีอยู่ มาสู่การตั้งศูนย์การดำรงชีวิตอิสระ เพื่อช่วยฝึกให้คนพิการสามารถตัดสินใจชีวิตของตนเองได้ และเลือกสิ่งต่างๆ ในชีวิตได้ด้วยตนเอง รับผิดชอบการตัดสินใจของตนเองได้

ศูนย์การดำรงชีวิตอิสระของคนพิการประกอบด้วยบริการที่ช่วยให้คนพิการสามารถดำรงชีวิตอยู่ในชุมชน และเป็นองค์กรเคลื่อนไหวทางสังคมเพื่อส่งเสริมให้คนพิการอยู่ร่วมในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนพิการรุนแรงให้สามารถมีความสุขกับชีวิต มีคุณภาพชีวิตที่ดี และเป็นส่วนหนึ่งของสังคม จะเป็นข้อพิสูจน์ถึงความสำคัญของคนพิการในการอยู่ร่วมกันในสังคม

3. ข้อกำหนดศูนย์การดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ

1. ผู้บริหารสูงสุด (ประธาน) และ เลขาธิการ ต้องเป็นคนพิการเท่านั้น

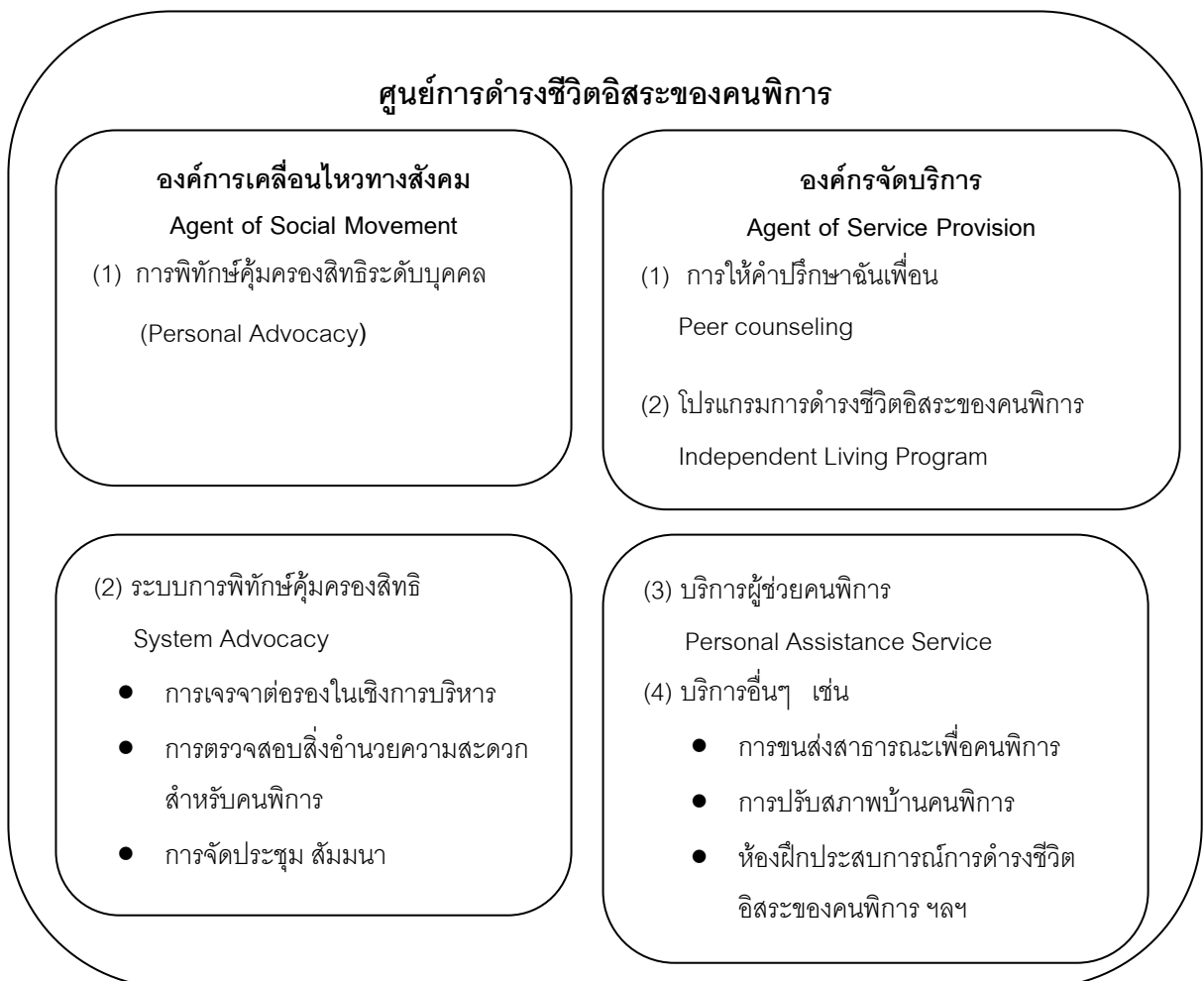
2. คณะกรรมการดำเนินงาน ต้องเป็นนักพิการมากกว่า ร้อยละ 50
3. จัดบริการเพื่อคนพิการหลายประเภท
4. การประสานส่งต่อ ข้อมูลข่าวสาร และการพิทักษ์คุ้มครองสิทธิเป็นบริการพื้นฐานของศูนย์ฯ
5. มีการจ่ายค่าธรรมเนียมการเป็นสมาชิก

4. การจัดบริการของศูนย์การดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ

1. การให้คำปรึกษาฉันเพื่อน
2. โปรแกรมการฝึกการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ
3. การจัดบริการผู้ช่วยคนพิการ
4. การปรับสภาพบ้านให้คนพิการ
5. บริการขนส่งสาธารณะเพื่อคนพิการ
6. โปรแกรมฝึกประสบการณ์การดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ และอื่นๆ

5. การพิทักษ์คุ้มครองสิทธิ

กิจกรรมของศูนย์การดำรงชีวิตอิสระจัดขึ้นบนพื้นฐานของหลักการพิทักษ์คุ้มครองสิทธิ

6. บริการสวัสดิการสำหรับคนพิการในประเทศญี่ปุ่น²⁹

ประเทศญี่ปุ่นจัดบริการสวัสดิการสำหรับคนพิการใน 2 แนวทางคือ ในสถานสงเคราะห์ และครอบครัวและชุมชน

แนวทางการจัดบริการในครอบครัวและชุมชน คนพิการจะได้รับบริการพื้นฐานดังนี้

1. เงินช่วยเหลือพิเศษสำหรับคนพิการ (เริ่มปี พ.ศ. 2538) โดยมีรายละเอียด ดังนี้
 - เงินช่วยพิเศษ 26,230 เยน/เดือน
 - เบี้ยความพิการระดับที่หนึ่ง 81,825 เยน/เดือน
 - เบี้ยความพิการระดับที่สอง 65,458 เยน/เดือน
2. จัดหาผู้ช่วยคนพิการที่อยู่กับครอบครัว ไม่จัดให้กลุ่มคนพิการที่อยู่ในสถานสงเคราะห์
3. บริการดูแลระยะสั้น สำหรับคนพิการ
4. บริการดูแลคนพิการที่บ้านเพื่อให้พ่อแม่ได้พัก

7. การจัดบริการผู้ช่วยคนพิการในประเทศญี่ปุ่น โดย องค์กร Human care Association

หลักการขององค์กร Human Care Association

Human care Association เป็นองค์กรที่บริหารโดยคนพิการ มีคณะกรรมการกว่า ร้อยละ 50 เป็นคนพิการตามเงื่อนไขของศูนย์การดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ ทั้งประธานและเลขาธิการขององค์กรเป็นคนพิการ หลักการนี้ ศูนย์การดำรงชีวิตอิสระของคนพิการทั่วประเทศญี่ปุ่นกว่า 200 แห่งได้ดำเนินการภายใต้หลักการเดียวกัน HCA นอกจากทำหน้าที่เป็นศูนย์การดำรงชีวิตอิสระของคนพิการแล้วยังมีการจัดบริการสำหรับคนพิการ โดยถูกคาดหวังว่าจะต้องจัดบริการได้ดี ตอบสนองความต้องการของคนพิการได้ พัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการได้ดี และสามารถทำได้ดีกว่าที่องค์กรท้องถิ่นจัดบริการ ซึ่งศูนย์การดำรงชีวิตอิสระอื่นๆ ควรได้รับการตรวจสอบคุณภาพการจัดบริการด้วยเช่นกัน

ผู้ใช้บริการผู้ช่วยคนพิการคนแรกเป็นผู้หญิง ป่วยด้วยโรค amyotrophic lateral sclerosis (ALS) ซึ่งทำให้เธอหกล้มบ่อยๆ และในที่สุดไม่สามารถยืนได้ด้วยตนเอง หลังจากผ่านไปครึ่งปี เธอไม่สามารถพูดได้ HCA จัดบริการผู้ช่วยคนพิการ จำนวน 20 คน ให้บริการแบบ 24 ชั่วโมงสำหรับเธอ เพื่อให้เธอได้ใช้ชีวิตอย่างสนุกสนานในชุมชน ด้วยการอ่านคัมภีร์ไบเบิล และเขียนอัตชีวประวัติของตน ด้วยโรคของเธอทำให้เธอค่อยๆ ทรมานลง ทุก 2 ชั่วโมง ต้องดื่มน้ำ และเสี่ยงต่อภาวะช็อคจากการแพ้อาหาร HCA พยายามอย่างยิ่งที่จะทำให้เธอมีชีวิตปัจจุบันให้มีความสุขที่สุด พาเธอไปพบแพทย์ และแพทย์อยากให้ HCA ดูแลเธอ เพื่อให้เธอสามารถใช้ชีวิตอยู่ในชุมชน เธอมีความพยายามจะพลิกคัมภีร์ไบเบิล และพยายามจะเขียนคำศัพท์บนท่อนแขนของเธอ และแขวนท่อนแขนไว้กับเชือกที่ห้อยจากเพดานห้อง เพื่อช่วยให้แขนเธอมีแรงมากขึ้น

²⁹ Information Center, Japanese Society for Rehabilitation of Persons with Disabilities (JSRPD), JAPAN, October 1997.

อย่างไรก็ตามหากเธอเสียชีวิตขณะที่อยู่กับผู้ช่วยคนพิการ ตำรวจต้องพิสูจน์การตายของเธอ และในกรณีนี้เป็นข้อคิดให้ HCA ปรึกษากับทนายความ และตัดสินใจว่า ถ้าจะมีการจ้างผู้ช่วยคนพิการ ต้องมีการทำสัญญาจ้างงาน ซึ่ง HCA จะเป็นผู้ร่างสัญญาและรับผิดชอบกรณีมีการเสียชีวิตของคนพิการที่ดูแล และต้องทำความเข้าใจก่อนที่จะเริ่มงาน เธอตอบตกลง และต้องเป็นการตัดสินใจของเธอเอง แม้ว่าเธอจะมีปัญหาสุขภาพรุนแรง แต่เธอและผู้ช่วยคนพิการต่างไว้ใจซึ่งกันและกัน ผู้ช่วยคนพิการ และ HCA ได้ทำหน้าที่ให้การสนับสนุนเธอต่อไป

การที่เธอต้องใช้ชีวิตอยู่ในโรงพยาบาลเป็นส่วนใหญ่ การจัดบริการให้เธอต้องให้เธอเป็นผู้กำหนด จึงเป็นเหตุผลสนับสนุนที่คณะกรรมการศูนย์การดำรงชีวิตอิสระของคนพิการต้องมากกว่าร้อยละ 50 ต้องเป็นคนพิการ เพื่อที่จะเข้าใจ และคุ้มครองคนพิการ ซึ่งเป็นภารกิจขององค์กร HCA ไม่ได้ทำหน้าที่ปกป้องคุ้มครองเท่านั้น แต่องค์กรมีความเชื่อว่าสังคมจะสนับสนุน ถึงสังคมทั่วไปไม่สนับสนุน ศูนย์การดำรงชีวิตอิสระของคนพิการจะเข้าใจและสามารถแก้ไขสถานการณ์ได้

HCA จัดบริการผู้ช่วยคนพิการของ กว่า 125,800 ชั่วโมง ตั้งแต่เริ่มเปิดบริการ และคาดว่าในปี 2553 จะมีคนพิการที่ลงทะเบียนสมัครเป็นผู้ช่วยคนพิการกับ HCA และคาดว่าจะสามารถเป็นผู้ช่วยคนพิการได้ประมาณ 400 คน คนพิการประมาณ 400 คนจะได้รับบริการผู้ช่วยคนพิการ HCA มีเจ้าหน้าที่ 26 คน และ เจ้าหน้าที่สำนักงาน 12 คน เป็นคนพิการ มีผู้ประสานงานผู้ช่วยคนพิการ 11 คน และ เจ้าหน้าที่อื่นๆ ที่เกี่ยวข้องอีก 3 คน

3.8 การจัดบริการผู้ช่วยคนพิการในประเทศมาเลเซีย

การจัดบริการการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ ในประเทศมาเลเซีย ดำเนินการโดย Independent Living & Training Center (ILTC) เป็นองค์กรที่ไม่แสวงหากำไร บริหารโดยคนพิการ ให้บริการแก่คนพิการทุกประเภท เป็นศูนย์กลางการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์ของคนพิการ

วัตถุประสงค์ขององค์กร

- ช่วยเอื้ออำนวยให้คนพิการพัฒนาตนเอง ส่งเสริมและสร้างแรงบันดาลใจให้คนพิการกล้าเผชิญความท้าทายในชีวิต
- จัดบริการข้อมูลข่าวสาร และแนะแนว อาชีพ ให้แก่คนพิการโดยผู้เชี่ยวชาญ
- ส่งเสริมสนับสนุนให้คนพิการมีความเป็นอยู่ที่มีมาตรฐานเดียวกับพลเมืองมาเลเซียในด้านเทคโนโลยี การศึกษา และการตระหนักถึงคุณค่าของตนเองและ สิทธิมนุษยชน
- จัดบริการฝึกทักษะด้านเทคโนโลยี ด้านการศึกษา ด้านอาชีพ เพื่อสร้างโอกาสในการทำงานของคนพิการ
- จัดหางานและเตรียมคนพิการเพื่อการจ้างงาน

หลักการของศูนย์การดำรงชีวิตอิสระของคนพิการประเทศไทย

- Consumer Direction ผู้ใช้บริการเป็นผู้กำหนดทางเลือกตามสิทธิ คนพิการสามารถกำหนดเป้าหมาย และวิธีการเพื่อไปสู่เป้าหมายได้ด้วยตนเอง
- Cross Disability Focus เป็นการให้บริการที่ครอบคลุมทุกประเภทความพิการ ไม่เลือกชนิด ประเภทความพิการ.
- Community Base ผู้ใช้บริการสามารถขอใช้บริการจากหน่วยงานในชุมชน ท้องถิ่นที่ตนเองพักอาศัย
- Promotion of Integration and Full Participation ส่งเสริมและบูรณาการ การมีส่วนร่วมในทุกมิติของชุมชน ทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม และ สังคม

ภารกิจของ ILTC สนับสนุนคนพิการในด้านต่างๆ ดังนี้

- ช่วยให้คนพิการดำรงชีวิตตามความต้องการของตนเอง
- ช่วยให้คนพิการสามารถควบคุม และตัดสินใจในสิ่งที่จะมีผลกับชีวิตตนเองได้
- ค้นหา บริการที่เหมาะสม และประสานส่งต่อ
- ช่วยให้คนพิการได้รับข้อมูลข่าวสารที่ชัดเจนและเป็นประโยชน์
- จัดอุปสรรคในการดำรงชีวิตอิสระ
- พัฒนาทักษะคนพิการเพื่อการดำรงชีวิตอิสระ

ยังไม่ปรากฏข้อมูลการจัดบริการผู้ช่วยคนพิการใน ILTC มาเลเซีย

3.9 การจัดการบริการดำรงชีวิตอิสระในประเทศเกาหลี³⁰

ประเทศเกาหลี ซึ่งเป็นประเทศที่มีจำนวนคนพิการประมาณ 1.6 ล้าน ตามสถิติของรัฐบาล ในขณะที่กลุ่มเคลื่อนไหวงานด้านคนพิการใช้ตัวเลข 4.5 เป็นตัวเลขที่อ้างอิง โดยเหตุผลว่าคนพิการยังถูกเก็บอยู่ในบ้านอีกจำนวนมาก แต่ก็ยังไม่มีที่ยืนยันตัวเลขดังกล่าว อย่างไรก็ตาม กลุ่มเคลื่อนไหวคาดหวังว่า การขับเคลื่อนให้เกิดการคุ้มครองพิทักษ์สิทธิคนพิการจะเป็นแนวทางสำคัญของ การจัดการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการ นำไปสู่การออกมายืนยันในสิทธิของตนเอง ข้อมูลจาก 68 องค์กรที่มีบทบาทเคลื่อนไหวเรื่องของสิทธิคนพิการ เชื่อว่ากฎหมายเหล่านี้จะนำไปสู่ความเป็นธรรมและการ จัดเลือกปฏิบัติ ในระดับนโยบาย ในขณะที่ระดับปฏิบัติ ยังมีเสียงเรียกร้องเรื่องของสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานสำหรับคนพิการ เช่น ทางลาดสำหรับรถเข็น ลิฟท์สำหรับรถไต่ดิน ห้องน้ำสำหรับคนพิการ และคนพิการส่วนใหญ่อยู่ในสถานสงเคราะห์ หรือ อยู่กันเป็นกลุ่มเฉพาะ การไม่ค่อยมีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ ทำให้คนพิการไม่สามารถใช้ชีวิตได้อย่างอิสระ เพราะมี

³⁰ http://WWW.independentliving.org/docs7/jiyong_2005019 : วันที่ 17 สิงหาคม 2553.

สถานสงเคราะห์ที่ถูกต้องตามกฎหมายทั่วประเทศประมาณ 240 แห่ง ในขณะที่เป็นสถานสงเคราะห์หรือบ้านพักที่ไม่ถูกกฎหมายกว่า 1,000 แห่ง

เมื่อมีแนวคิด และมีการจัดตั้งศูนย์การดำรงชีวิตอิสระขึ้นในอเมริกา โดย Ed Robert และขยายแนวคิดมาสู่ประเทศญี่ปุ่น ซึ่งทำให้รัฐบาลของเกาหลีเห็นความสำคัญของการจัดปรับสภาพแวดล้อมให้คนพิการ รวมถึงมีการแก้ไขเรื่องอื่นๆ เช่น การช่วยคนบกพร่องทางสายตาด้วยการให้แว่นตาเพื่อการป้องกันความพิการ แนวคิดการดำรงชีวิตอิสระซึ่งบริหารงานโดยคนพิการ มีการให้คำปรึกษาฉันเพื่อน การให้ข้อมูลข่าวสาร และการพิทักษ์คุ้มครองสิทธิ การฝึกทักษะเพื่อการดำรงชีวิตอิสระ และการสร้างเครือข่ายการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการในชุมชน ศูนย์การดำรงชีวิตอิสระของคนพิการดำเนินการเพื่อให้เกิดการจัดบริการการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการให้กว้างขวางสำหรับประชากรพิการทั้งหมด

ปีพ.ศ.2544 มีการจัดตั้งศูนย์การดำรงชีวิตอิสระของคนพิการในประเทศเกาหลี โดยรัฐให้การสนับสนุน 10 แห่ง และทางบประมาณสนับสนุนด้วยตนเอง 20 แห่ง แนวคิดศูนย์การดำรงชีวิตอิสระของคนพิการทำให้คนพิการสามารถอยู่ได้ และเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนได้มากขึ้น

จากพัฒนาการของกฎหมายของประเทศเกาหลี ซึ่งให้ความสำคัญกับคนพิการมากขึ้นและมีสัดส่วนของการจัดสรรงบประมาณมากขึ้น โดยมีองค์กร สมาคมคนพิการยื่นข้อเสนอ และหารือ กับรัฐมาตริที่ว่า การกระทรวงสาธารณสุขและสวัสดิการ ส่งผลให้มีการปรับเรื่องสิ่งอำนวยความสะดวกในอาคาร และการขนส่งสำหรับคนพิการ การมีคนพิการเป็นหนึ่งในสมาชิกวุฒิสภา ทำให้สามารถผลักดันกฎหมาย 3 ฉบับ เพื่อการคุ้มครองสิทธิคนพิการ ได้แก่ กฎหมายว่าด้วยเรื่องเบียดเบียนคนพิการสำหรับคนพิการยากจนและไม่มียานพาหนะ การทบทวนกฎหมายการจ้างงานคนพิการ และกฎหมายสวัสดิการคนพิการซึ่งให้การสนับสนุนการจัดบริการการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ การจัดระบบเพื่อการคัดแยกคนพิการ และส่งเสริมให้มีคนพิการเป็นผู้บริหารระดับนโยบาย

ในปี 2552 รัฐบาลได้จัดทำโครงการ Personal Assistance Support Project 2009 เพื่อสนับสนุนให้เกิดระบบบริการผู้ช่วยคนพิการ โดยกระทรวงสาธารณสุขสวัสดิการ และกิจการครอบครัว โดยมีสาระสำคัญดังนี้

- คนพิการในแต่ละระดับจะได้รับบริการผู้ช่วยคนพิการเพิ่มขึ้นอีกระดับละ 10 ชั่วโมง โดยระดับ A จะได้เพิ่มจากเดิม 90 ชั่วโมง เป็น 100 ชั่วโมง ระดับ 2 จาก 70 เป็น 80 ชั่วโมง และ ระดับ 3 ดาวเพิ่มจาก 50 เป็น 60 ชั่วโมง และระดับ 4 ดาว จาก 30 เป็น 40 ชั่วโมง สำหรับเด็กพิการในระดับ 2 เพิ่มจาก 50 เป็น 60 ชั่วโมง ระดับ 3 และระดับ 4 เพิ่มขึ้นจาก 30 เป็น 40 ชั่วโมง
- กลุ่ม องค์กรคนพิการ หรือทหารผ่านศึกพิการที่อยู่ตามลำพังทุกระดับความพิการจะได้รับ ชั่วโมงผู้ช่วยคนพิการเพิ่ม 20 ชั่วโมง

- คนพิการจะได้รับดอกเบี้ยเงินฝากเพิ่มขึ้นจากเบี้ยความพิการ เพื่อเป็นการสนับสนุนให้เกิดการออม และจะมีการตรวจสอบการใช้จ่ายเงินเบี้ยความพิการทุก 2 เดือน
- การจัดทำรายงานการใช้บริการผู้ช่วยคนพิการ การจัดซื้อสิ่งอำนวยความสะดวกเครื่องใช้ต่างๆ สำหรับกลุ่มพึ่งพาตนเอง (group home) จะช่วยป้องกันการคอร์รัปชัน และหากย้ายออกจะได้ยังคงได้รับบริการต่อไป
- การฝึกอบรมผู้ช่วยคนพิการ และการให้การศึกษาเพื่อสร้างความเข้มแข็งแก่คนพิการ ในอดีตสถาบันหรือสถานสงเคราะห์ต่าง ๆ จะเป็นผู้จัดการฝึกอบรมผู้ช่วยคนพิการ แต่ในปัจจุบัน หน่วยจัดบริการสวัสดิการระดับทุติยภูมิสามารถจัดบริการฝึกอบรมผู้ช่วยคนพิการ และจากการที่รัฐบาลต้องเป็นผู้จัดการอบรมให้ทั้งหมด ในอนาคต กิจการอบรมจะเป็นเรื่องของหน่วยงานจัดให้ทั้งหมด โดยรัฐบาลสนับสนุนงบประมาณ ในระยะกลางนี้จะเน้นการให้ความรู้โดยรัฐสนับสนุนหลักสูตรพื้นฐาน (60 ชั่วโมง) 3,000 วน
- การกำหนดคุณสมบัติของผู้ช่วยคนพิการที่เข้มขึ้นขึ้น โดยไม่อนุญาตให้ครอบครัว เครือญาติ และคู่สมรสทำหน้าที่ผู้ช่วยคนพิการแบบรับค่าตอบแทน ในขณะที่มีนโยบายการพัฒนาหน่วยจัดบริการให้พัฒนาผู้ช่วยคนพิการให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น มีการตรวจสอบการให้บริการมากขึ้น และเป็นระบบธุรกิจแบบเงื่อนไขพิเศษ สามารถเพิกถอนใบอนุญาตของหน่วยบริการได้

3.10 การจัดบริการดำรงชีวิตอิสระในประเทศไทยและการจัดบริการผู้ช่วยคนพิการในประเทศไทย

1. ประวัติความเป็นมาของ การจัดบริการการดำรงชีวิตอิสระในประเทศไทย Independent Living

คนพิการไทยเริ่มเรียนรู้แนวคิด การดำรงชีวิตอิสระ มานาน ผู้นำคนพิการมีโอกาสไปดูงานด้านนี้ในญี่ปุ่น อเมริกา สวีเดน และนิวซีแลนด์ ช่วงปี พ.ศ. 2531-2535 ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2536 จนถึงปัจจุบัน คนพิการร่างกาย คนตาบอด คนหูหนวก เคยได้รับทุนไปศึกษาดูงานตามโครงการ Independent Living Study Program ที่ประเทศญี่ปุ่นปีละ 2 ทุน

พ.ศ. 2531 พันโทต่อพงษ์ กุลครรชิต ไปศึกษาดูงานเรื่องแนวคิดการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการที่ประเทศสหรัฐอเมริกา และญี่ปุ่น ต่อมาใน พ.ศ. 2535 ได้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการดำรงชีวิตอิสระของของคนพิการต่อที่ประชุมสมัชชาคนพิการแห่งชาติครั้งที่ 5 ที่จังหวัดเชียงใหม่เป็นครั้งแรกในประเทศไทย ขณะนั้นมีผู้ไม่เห็นด้วยเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะประเด็นการกำหนดและควบคุมบริการของผู้รับบริการ (Consumerism) ต่อมาปีพ.ศ. 2538 ศูนย์สิทธิมนุษยชนเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์แห่งชาติ โดยมี นางสาวนิภาพรรณ ทิพยจักร เป็นผู้นำในการประสานงานหลัก และร่วมหารือกับผู้อำนวยการศูนย์ฯ เปิดบริการการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ (IL Unit)

ภายในศูนย์สิทธิมนุษยชน เพื่อให้คนพิการที่รับบริการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการแล้วได้รับบริการให้คำปรึกษา และฝึกทักษะการดำรงชีวิตอิสระ และปี พ.ศ. 2540 ศูนย์สิทธิมนุษยชนเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการ แพทย์แห่งชาติ ได้สัมมนาเรื่องการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการขึ้นเป็นครั้งแรก โดยเชิญวิทยากรชาว ญี่ปุ่นมาบรรยายให้ความรู้แก่คนพิการและผู้สนใจการจัดบริการนี้ขึ้น ทำให้ได้รับทราบถึงความเห็นที่ ไม่ตรงกันและการให้ความหมายที่แตกต่างกันระหว่างคนพิการกับนักวิชาชีพด้านสาธารณสุขที่เกี่ยวข้องได้ชัดเจน

พ.ศ. 2542 พันโทต่อพงษ์ กุลครรชิต และคุณสุภรธรรม มงคลสวัสดิ์ เข้าร่วมประชุมสุดยอด ว่าด้วยการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการระดับโลก (World Summit on Independent Living) ร่วมหารือกัน และได้ตกลงให้มีการริเริ่มดำเนินการโครงการนำร่องการดำรงชีวิตอิสระในประเทศ ในเดือน มกราคม พ.ศ. 2545 โดยระบุพื้นที่ใน 3 จังหวัด คือ ชลบุรี นนทบุรี และนครปฐม กลุ่มคนพิการพัฒนา ชลบุรี ซึ่งมีนายอุดมโชค ชูรัตน์ อาจารย์สอนโรงเรียนอาชีวพระมหาไถ่เป็นผู้จัดการโครงการ สมาคม คนพิการจังหวัดนนทบุรีมอบหมายให้ นายอัศวพล บัณฑิต เป็นผู้จัดการโครงการส่วนจังหวัดนนทบุรี และสมาคมคนพิการทุกประเภทจังหวัดนครปฐม มีนายธีวัฒน์ ศรีปฐมสวัสดิ์ ดำรงตำแหน่งนายก สมาคมคนพิการจังหวัดนครปฐม เป็นผู้จัดการโครงการในส่วนจังหวัดนครปฐม ทีมงานบริหารโรงเรียน อาชีวพระมหาไถ่ภายใต้การนำของ นายสุภรธรรม มงคลสวัสดิ์ เป็นหน่วยประสานงานกลางของ โครงการทั้งหมด พันโทต่อพงษ์ กุลครรชิต เป็นที่ปรึกษาโครงการ องค์กร Human Care Association (Japan) ตกลงให้ความช่วยเหลือสนับสนุนจัดการฝึกอบรมปีละ 1 ครั้ง เป็นเวลา 3 ปี ปีที่หนึ่งเรื่อง แนวคิดการดำรงชีวิตอิสระ การฝึกทักษะการดำรงชีวิตอิสระและผู้ช่วยเหลือส่วนตัว ปีที่สองเรื่องการ ให้คำปรึกษาฉันเพื่อน และปีที่สามเรื่องการบริหารศูนย์การดำรงชีวิตอิสระ เมื่อรับการฝึกอบรมแล้ว องค์กรของคนพิการที่เข้าร่วมโครงการ ต้องการให้เกิดการปฏิบัติจริงต่อเนื่องจากการฝึกอบรม ดังนั้น หน่วยประสานงานกลางจึงได้รวบรวมความต้องการของแต่ละจังหวัดจัดทำข้อเสนอโครงการ “โครงการ เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน : การดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ” โดยเป็นโครงการนำร่องในพื้นที่ 3 จังหวัด และยื่นขอการสนับสนุนงบประมาณจากกองทุนฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ ซึ่งได้อนุมัติเพื่อ การดำเนินโครงการดังกล่าวติดต่อกัน 2 ปี (พ.ศ. 2545-2546) ในวงเงินราวประมาณหนึ่งล้านสองแสน บาทต่อปี ปีพ.ศ. 2544 องค์กรความร่วมมือระหว่างประเทศญี่ปุ่น (JICA) ได้บรรจุหลักสูตรการฝึก ทักษะการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการไว้ในหลักสูตรการฝึกอบรมของศูนย์พัฒนาคนพิการแห่งเอเชีย และแปซิฟิก (Asia Pacific Centre on Development of People with Disabilities หรือ APCD) โครงการเสริมสร้าง ความเข้มแข็งในชุมชนฯ พื้นที่นำร่อง 3 จังหวัดดังกล่าว(พ.ศ.2545-2547) ซึ่งเป็น ส่วนหนึ่งในการเตรียมการก่อตั้งศูนย์พัฒนาคนพิการแห่งเอเชียและแปซิฟิก เนื่องจากทั้ง 3 จังหวัด มี ความพร้อมในด้านบุคลากรและมีองค์กรคนพิการที่เข้มแข็งรองรับการทำงาน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ การศึกษาความเป็นไปได้ในการนำแนวคิดในการดำรงชีวิตอิสระมาปรับใช้ในประเทศไทย และเป็น กรณีศึกษาในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก

พ.ศ. 2547 – 2548 เป็นช่วงของการก่อตั้งศูนย์การดำรงชีวิตอิสระที่เปิดให้บริการสำหรับคนพิการในประเทศไทย ทีมงานของจังหวัดชลบุรี โดยการสนับสนุนของโรงเรียนอาชีวพระมหาไถ่ พัทยา จัดตั้งศูนย์พระมหาไถ่เพื่อการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการขึ้น ภายในบริเวณพื้นที่ของโรงเรียนในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2547 สมาคมคนพิการนนทบุรี เปิดตัวการทำงานของศูนย์การดำรงชีวิตอิสระนนทบุรี ในเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2547 และทีมงานจังหวัดนครปฐมเปิดให้บริการศูนย์การดำรงชีวิตอิสระของคนพิการนครปฐมในปลายปี พ.ศ. 2548 กลุ่มคณะทำงานของแต่ละจังหวัดได้ประมวลเรื่องราวการทำงานและผลที่ได้รับ

2. แนวคิดการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการในประเทศไทย

ศูนย์การดำรงชีวิตอิสระทั้ง 3 แห่ง ร่วมกันกำหนดความหมายของการดำรงชีวิตอิสระไว้ว่า “การที่คนพิการสามารถกำหนดแนวทางการดำรงชีวิตของตนเองได้อย่างสมศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ โดยไม่ขึ้นอยู่กับความพิการว่าจะรุนแรงมากน้อยเพียงไร ทั้งนี้ อาศัยบริการความช่วยเหลือเท่าที่จำเป็น กรณีคนพิการรุนแรงจนไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ จำเป็นต้องได้รับบริการผู้ช่วยเหลือส่วนตัว “

3. หลักการของการดำรงชีวิตอิสระ

หลักการสำคัญ คือคนพิการมีสิทธิตัดสินใจเลือกทางเดินชีวิตด้วยตัวเอง (Consumer-oriented and self-determination) และหลีกเลี่ยงบริการในรูปแบบสถาบัน (Deinstitutionalization) แนวคิด Independent living concept และการดำเนินงานของ ศูนย์การดำรงชีวิตอิสระ ก่อให้เกิดรูปแบบบริการที่มองคนพิการด้วยความเป็นมนุษย์ที่มีตัวตนในสังคมชุมชนมีความคิดและจิตใจ (Social model) บริการซึ่งเป็นองค์ประกอบของการดำรงชีวิตอิสระ ได้แก่

1. **ข้อมูลข่าวสารและการส่งต่อ** (Information and referral) รวบรวมข้อมูลชุมชนเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ ให้สามารถแนะนำ ตอบคำถามแก่คนพิการได้อย่างถูกต้อง ทันเวลา เช่น ข้อมูลอาสาสมัคร ล่ามภาษามือ ผู้ช่วยเหลือส่วนตัว (Personal assistance) ที่พัก สถานที่ที่มีสิ่งอำนวยความสะดวก ข้อมูลคนพิการในชุมชน บุคคล หน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือ ผู้นำด้านต่างๆ ในชุมชน เป็นต้น
2. **การฝึกทักษะการดำรงชีวิตอย่างอิสระ** (IL skill training) มีหลักสูตรการฝึกสำหรับคนพิการ เพื่อให้เกิดทักษะในการใช้ชีวิตอิสระมากขึ้น เนื้อหาหลักสูตรอาจประกอบด้วยหลายเรื่องจากง่ายไปสู่ยาก เช่น การดูแลตัวเอง การออกสังคม การใช้ระบบขนส่งสาธารณะ การบริหารการเงินและการใช้จ่ายส่วนตัว การแก้ปัญหาเมื่อเผชิญกับเรื่องไม่คาดฝัน ความกลัว หรือการถูกเลือกปฏิบัติโดยเจ้าหน้าที่รัฐ เป็นต้น
3. **การให้คำปรึกษาแนะนำฉันเพื่อน** (Peer counseling) หมายถึง บริการที่คนพิการที่มีความเชี่ยวชาญในการแก้ปัญหาทำงานร่วมกับคนพิการด้วยกัน ที่มีปัญหาแต่

ต้องการการดำรงชีวิตอย่างอิสระ เพื่อให้สามารถวิเคราะห์ปัญหา ช่วยกันหาทางแก้ไข ปัญหา เช่น การจัดรูปแบบหรือวิถีชีวิต การเรียนรู้การใช้ทรัพยากรชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ

4. **การพิทักษ์สิทธิ (Advocacy)** เป็นบริการเกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพิทักษ์สิทธิ มี 2 ลักษณะ คือ

1. การพิทักษ์สิทธิระดับบุคคล เฉพาะคนพิการโดยตรงในกรณีถูกละเมิดสิทธิ เพื่อให้ได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
2. ในระดับสาธารณะและชุมชน เพื่อรณรงค์ ให้ความรู้แก่ชุมชน ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงใน ชุมชน ในอันที่จะอำนวยความสะดวกหรือเสริมต่อการใช้ชีวิตอย่างอิสระของคนพิการได้มากขึ้น

4. **การจัดบริการผู้ช่วยคนพิการในประเทศไทย**

มีการดำเนินการโดย ศูนย์การดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ (ILC) ใน 3 จังหวัด จัดอบรม PA เพื่อทำงานกับผู้นำคนพิการแต่ละพื้นที่ โดยมีการรับสมัคร และจัดอบรมหลักสูตร 5 วัน หรือ 3 วัน

- มีกฎหมายรองรับ
- คนพิการและครอบครัวยังไม่ค่อยรับรู้ และยังไม่ค่อยเข้าใจ แต่ต้องการบริการผู้ช่วยคนพิการ
- จัดบริการสำหรับคนพิการทางร่างกายรุนแรงเป็นหลัก
- ความต้องการผู้ช่วยคนพิการ จะมีลักษณะ
 - กลุ่มพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกาย ต้องการผู้ช่วยผู้ดูแลคนพิการ
 - กลุ่มพิการทางจิต หรือพฤติกรรม หรือออทิสติก และความพิการทางสติปัญญา ต้องการผู้ช่วยคนพิการที่ทำหน้าที่แทนพ่อแม่ หรือครู หรือหมอ
 - กลุ่มความพิการทางการเรียนรู้ ยังไม่ชัดเจนในรูปแบบ และการจัดบริการที่เหมาะสม

ส่วนที่ 4 หลักการ รูปแบบ ระบบการจัดบริการผู้ช่วยคนพิการในนานาประเทศ

1. **แนวคิดการจัดบริการ**

จากประสบการณ์การจัดบริการผู้ช่วยคนพิการจากประเทศต่างๆ ทั่วโลก มีการพัฒนามาเป็นลำดับอย่างต่อเนื่อง โดยมีเวทีการประชุมนานาชาติ เป็นจุดเปลี่ยนของระบบการจัดบริการผู้ช่วยคนพิการ ที่มีความสำคัญต่อการกำหนดนโยบายด้านการจัดบริการผู้ช่วยคนพิการของแต่ละประเทศที่เป็นภาคีในแต่ละภูมิภาคของโลกพอสมควร ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับระบบสวัสดิการสังคมของแต่ละประเทศที่มี

ระดับการพัฒนาไม่เท่ากัน มีระบบการจัดเก็บภาษี และระบบการจัดบริการที่สอดคล้องกับปัญหาความต้องการของแต่ละประเทศ

อย่างไรก็ตามคนพิการได้รับการยอมรับและเป็นกลุ่มเป้าหมายที่ประเทศที่มีระบบสวัสดิการสังคมครอบคลุมทุกด้านมากขึ้น โดยมีการผลักดันทั้งในระดับปฏิบัติ และระดับนโยบาย โดยมีงานวิชาการ หรืองานวิจัยระดับชาติรองรับ เช่น การนิยามคำว่า การดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ การจัดบริการผู้ช่วยคนพิการ จากเวทีระดับโลกที่ส่งผลต่อนโยบายการจัดสวัสดิการสำหรับคนพิการ และการจัดบริการผู้ช่วยคนพิการมี 2 ครั้ง ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาระบบบริการผู้ช่วยคนพิการ ได้แก่

ในปี พ.ศ. 2534 มีการจัดประชุม International Personal Assistance Services โดย World Institute on Disabilities ณ เมือง Oakland มลรัฐแคลิฟอร์เนีย สหรัฐอเมริกา ระหว่างวันที่ 29 กันยายน – 1 ตุลาคม พ.ศ. 2534 ซึ่งมีการประกาศข้อเสนอจากเวทีประชุม สรุปได้ดังนี้

- บริการผู้ช่วยคนพิการเป็นเรื่องละเอียดอ่อน แนวคิดการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการมีความสำคัญยิ่ง ต้องจัดให้ครอบคลุมกิจกรรมสำคัญ ของคนพิการในฐานะมนุษย์คนหนึ่ง โดยไม่มีข้อจำกัด ในด้านที่อยู่อาศัย การขนส่งและการเดินทาง การเข้าถึงบริการชุมชน การศึกษา การจ้างงาน ความมั่นคงทางรายได้ ชีวิตครอบครัว และความสัมพันธ์ส่วนตัว การพักผ่อนหย่อนใจ และการมีส่วนร่วมทางการเมือง
- พึงระลึกว่า งานของผู้ช่วยคนพิการ เป็นความชำนาญที่มาจากการสั่งสมประสบการณ์ และพัฒนาไปสู่นโยบาย เพื่อตอบสนองคนพิการได้ตรงตามความต้องการ
- การที่คนพิการสามารถพัฒนาศักยภาพ และใช้ศักยภาพได้สูงสุด ตลอดจนสามารถที่จะดำรงชีวิตโดยพึ่งพาตนเอง ต้องได้รับการศึกษาที่เหมาะสม มีสุขภาพแข็งแรง ได้รับการสวัสดิการ ได้รับอุปกรณ์ เครื่องช่วยที่จำเป็น เพื่อให้สามารถพัฒนาไปสู่การช่วยตัวเอง และคนอื่น ในสังคม ผู้ช่วยคนพิการจะเป็นส่วนสำคัญในกระบวนการพัฒนาดังกล่าว
- ด้วยหลักการสิทธิมนุษยชน ความเท่าเทียม และการมีส่วนร่วมในสังคม ต้องได้รับการปฏิบัติตามปฏิญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชน โดยมีบริการการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ เป็นส่วนที่เต็มเต็ม ความเป็นมนุษย์ เพื่อบรรลุถึงสิทธิมนุษยชน และต้องได้รับการดูแลรับผิดชอบเป็นอย่างดี
- การแยกคนพิการออกจากครอบครัว ชุมชน ไปอยู่ในสถานสงเคราะห์ หรือสถาบัน เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน รัฐไม่ควรสนับสนุนการจัดตั้งสถาบัน หรือสถานสงเคราะห์ไม่ว่าสำหรับวัยใด แต่ควรสนับสนุน ส่งเสริมการสร้างโอกาส และความเท่าเทียม และระบบบริการผู้ช่วยเหลือคนพิการควรเป็นระบบบริการที่ได้รับการยอมรับโดยกฎหมาย

จากการประกาศข้างต้น โปรแกรมเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ และเป็นนโยบายของประเทศในกลุ่ม United Nation World Program of action ดังนี้

- “สมาชิกแห่งรัฐควรได้รับการกระตุ้นให้สนับสนุนการจัดบริการ เพื่อช่วยให้คนพิการพึ่งตนเองให้ได้มากที่สุด สามารถอยู่ในชุมชนได้ และสร้างความเชื่อมั่นให้คนพิการได้รับโอกาสในการพัฒนา และสามารถจัดบริการต่างๆ ได้ด้วยตนเอง”
- การสนับสนุนขบวนการคนพิการระดับนานาชาติ ควรกำหนดให้การจัดตั้งเครือข่ายผู้ช่วยคนพิการ ให้เป็นส่วนหนึ่งของการสร้างความเท่าเทียม และสร้างโอกาสทางสังคม สมาชิกทั้งหลายเรียกร้องรัฐ และฝ่ายนโยบายที่จะสร้างความเท่าเทียมให้ทั่วถึง

2. หลักการจัดบริการผู้ช่วยคนพิการ

1. บริการผู้ช่วยคนพิการ เป็นบริการตามสิทธิมนุษยชน เพื่อคนพิการทุกวัย ตั้งแต่วัยทารกจนชั่วชีวิต เพื่อบุคคลที่มีข้อจำกัดด้านการใช้ชีวิต ได้รับบริการที่จำเป็นตามสิทธิขั้นพื้นฐาน ในด้านสุขภาพ รายได้ การตั้งครอบครัวและการเลี้ยงดูลูก และการมีชีวิตครอบครัว โดยไม่แบ่งแยกเชื้อชาติ วัฒนธรรม ศาสนา เพศ และการเลือกเพศ หรือ สภาพทางภูมิศาสตร์
2. คนพิการหรือผู้ดูแลควรได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน และความคิดเห็นที่เกี่ยวข้องกับการจัดบริการผู้ช่วยคนพิการ ให้เข้าถึงอย่างเหมาะสมด้วยการใช้ภาษาง่ายๆ ซึ่งต้องมีการจัดในทุกระดับ โดยคำนึงถึงความเป็นส่วนตัว และการรักษาความลับของผู้ใช้บริการ
3. ผู้ให้บริการควรเป็นผู้เลือกผู้ช่วยเหลือ จากหน่วยบริการ ควรจะจัดในรูปแบบที่หลากหลาย และมีการกำกับติดตามจากผู้ให้บริการ เพราะเรื่องนี้เป็นเรื่องที่ต้องฝึกฝนคนที่ไม่เกี่ยวข้อง เพื่อให้มาทำหน้าที่ผู้ช่วยคนพิการ ส่งเสริมให้คนพิการสามารถใช้สิทธิได้ตามกฎหมายได้อย่างเหมาะสม ถูกต้อง ซึ่งผู้ให้บริการควรได้รับการสนับสนุนด้านต่างๆ เพื่อประกอบการตัดสินใจ และการสื่อสารกับคนอื่นๆ
4. บริการผู้ช่วยคนพิการควรเปิดโอกาสให้ผู้ให้บริการ ฝึกเรื่องการใช้สิทธิ และการมีส่วนร่วมในทุกบริบทของวิถีชีวิต สังคมและวัฒนธรรม ไม่เฉพาะในบ้าน แต่รวมถึงโรงเรียน หรือสถานที่ทำงาน ตลอดจนการมีส่วนร่วมทางการเมือง บริการผู้ช่วยคนพิการไม่ควรมีการกำหนดเป็นรูปแบบที่ตายตัว แต่ควรเปิดเป็นทางเลือก ให้คนพิการเติมเต็มชีวิต เข้าเป็นส่วนหนึ่งชุมชนมีความเชื่อมโยงและสัมพันธ์กับชุมชน
5. คนพิการต้องไม่ถูกส่งเข้าสถานสงเคราะห์หรือบริการในรูปแบบสถาบัน เพราะทรัพยากรและงบประมาณจะไม่เพียงพอ ในขณะที่ต้นทุนค่าใช้จ่ายสูง ไม่สามารถตอบสนองคนพิการได้ตามมาตรฐาน ไม่สามารถขยายบริการได้ และไม่คอยมีบริการทางเลือกสำหรับคนพิการมากนักที่อยู่ในสถานสงเคราะห์หรือสถาบัน
6. การจัดบริการผู้ช่วยคนพิการ ควรจัดไว้ 24 ชั่วโมง 7 วัน ใน 1 สัปดาห์ หรือจัดชั่วโมงทำงานเท่าที่คนพิการต้องการในแต่ละวันโดยไม่จำกัด จัดบริการแบบระยะสั้น ระยะยาว และใน

กรณีฉุกเฉิน ไม่มีข้อจำกัด เพื่อช่วยให้คนพิการสามารถดำรงชีวิตได้ด้วยตนเอง สื่อสารกับคนอื่น มีคนช่วยทำงานบ้าน มีคนช่วยอุ้มยกเคลื่อนย้าย ช่วยเรื่องการแสดงออกทางอารมณ์ จัดการกับอารมณ์ตนเองได้ ใช้ความสามารถทางการเรียนรู้ของตนเอง สามารถจัดการเรื่องการเงิน การมีส่วนร่วมในชุมชน การทำหน้าที่พ่อแม่ รวมไปถึงการพักผ่อนหย่อนใจ และความต้องการอื่นๆ ที่เป็นเฉพาะ โดยผู้จัดบริการต้องมีการออกแบบที่หลากหลาย และกระจายบริการอย่างทั่วถึง เพื่อให้คนพิการเลือก หรือปฏิเสธได้

7. แหล่งทุนของรัฐต้องให้การสนับสนุนการดำรงชีวิตอิสระและความเป็นแม่ของคนพิการ รวมถึงการคุ้มครองการทำงาน
8. รัฐควรสนับสนุนทุนการแข่งขันฝีมือเพื่อให้ได้รับค่าตอบแทนที่เหมาะสมในภาคเอกชน และค่าตอบแทนการทำงานคนพิการ รวมถึงการสนับสนุนค่าใช้จ่ายเพื่อการบริหารงาน
9. การสนับสนุนค่าใช้จ่ายสำหรับผู้ใช้บริการผู้ช่วยคนพิการ ไม่ควรให้เพียงครั้งเดียว หรือให้เป็นครั้งคราว การจ่ายภาษีรายได้ส่วนบุคคลไม่ควรทำให้ผู้ใช้บริการเสียสิทธิในการรับบริการ หรือสิทธิประโยชน์อื่น
10. การสนับสนุนจากภาครัฐต้องเพียงพอ ในรูปแบบบริการนอกหน่วย (Outreach program) การคัดเลือก ผู้ช่วยเหลือคนพิการ การให้คำปรึกษา การฝึกอบรมผู้ช่วยคนพิการโดยผู้ใช้บริการ รัฐต้องทำให้มั่นใจว่า สามารถ จัดบริการอื่น ๆ ร่วมด้วย และต้องเป็นบริการที่ผู้ใช้บริการสามารถเข้าถึงบริการผู้ช่วยคนพิการในรูปแบบที่หลากหลาย และต้องไม่มีข้อจำกัดทั้งแบบจัดหาเอง หรือจัดหาผ่านหน่วยบริการ
11. ผู้ใช้บริการควรมีอิสระในการเลือก และจ้างผู้ช่วยคนพิการ รวมถึงการให้คนในครอบครัวทำหน้าที่ผู้ช่วยคนพิการ
12. เด็กพิการที่ต้องการผู้ช่วยคนพิการควรได้รับบริการด้านการศึกษาในแบบเรียนร่วม และได้รับบริการการศึกษาโดยมีผู้ช่วยคนพิการ จะต้องเหมาะสมกับโอกาสและอายุซึ่งต้องเรียนรู้ที่จะควบคุมผู้ช่วยคนพิการ และใช้บริการผู้ช่วยคนพิการได้อย่างมีประสิทธิภาพ
13. ควรมีคู่มือ แนวทางปฏิบัติสำหรับผู้สนับสนุน ผู้จัดบริการ ผู้ประเมิน (ผู้ใช้บริการ) ให้ดำเนินการอย่างรวดเร็ว เหมาะสม และทั้งผู้ใช้บริการและผู้ช่วยคนพิการควรได้รับการพิทักษ์คุ้มครองตามกฎหมาย
14. จากหลักการข้างต้น ผู้ใช้บริการควรมีสืทธิอันชอบธรรมในการที่จะเป็นผู้แทนของทุกฝ่ายที่จะนำเสนอต่อระดับนโยบาย เพื่อนำสู่การวางแผน การดำเนินการ และการพัฒนาระบบบริการผู้ช่วยคนพิการอย่างเหมาะสมต่อไป

3. นโยบาย รูปแบบผู้ช่วยคนพิการ Model National Personal Assistance Policy ของกลุ่ม การดำรงชีวิตอิสระของยุโรป³¹

นโยบายทางสังคมด้านคนพิการที่มาจากกลุ่มต่างๆ ค่อนข้างมีน้อย ส่วนใหญ่จะปรากฏในกฎหมาย แม้แต่โปรแกรมการจัดบริการสำหรับคนพิการก็เช่นกัน ยังคงเป็นนโยบายที่คนพิการต้องคิดด้วยตนเอง หลายประเทศขาดนโยบายเรื่องของการกระตุ้นให้คนพิการเรียนรู้การดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ แต่เน้นถึงความจำเป็นที่คนพิการต้องได้รับความช่วยเหลือจากคนอื่นในกิจวัตรประจำวัน และได้มุ่งเน้นการให้บริการแก่คนพิการในครอบครัว หรือการบริการที่แยกคนพิการออกจากกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน สังคมหรือการนำผู้พิการเข้าไปอยู่ในสถาบันเฉพาะอยู่แต่ในบ้านกับครอบครัวตลอดชีวิต ดังนั้น 8 ประเทศในยุโรปได้รวมตัวกันสร้างเวทีการแลกเปลี่ยนเรื่องการดำรงชีวิตอิสระ ได้แก่ ประเทศเยอรมนี : Centre for Independent living Mainz ประเทศสวีเดน : The Independent Living Institute ประเทศฟินแลนด์ : CIL Helsinki ประเทศนอร์เวย์ : ULOBA ประเทศไอร์แลนด์ : CIL Dublin ประเทศออสเตรีย : Vienna Assistance Cooperative ประเทศอิตาลี : ENIL Italia และ CIL Thessaloniki, Greece

รวมตัวกันก่อตั้ง The European Center for Excellence in Personal Assistance, ECEPA ได้รวมกัน โดยกำหนดรูปแบบของการจัดบริการผู้ช่วยคนพิการ จัดวางนโยบายการพัฒนาผู้ช่วยคนพิการ มีสาระสำคัญที่เป็นการรวมนโยบายส่งเสริมการตัดสินใจด้วยตนเองของคนพิการและ สิทธิการเป็นพลเมืองของคนพิการ และได้กำหนดให้มี

- ก่อตั้งรูปแบบบริการผู้ช่วยคนพิการที่หลากหลายที่เป็นไปได้ สำหรับผู้ใช้บริการ ผู้ช่วยคนพิการที่หลากหลาย
- เพื่อเพิ่มขีดความสามารถของคนพิการที่ต้องการใช้บริการผู้ช่วยคนพิการให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการ โดย
 1. จัดบริการให้คนพิการมีอำนาจในการจ้างหรือสร้างการตลาดให้แก่ระบบบริการผู้ช่วยคนพิการให้มากขึ้น โดยมีระบบบริการในหลายรูปแบบของหน่วยบริการที่แตกต่างและกระจายอย่างทั่วถึง
 2. พยายามจำกัดการจัดบริการแบบผูกขาดโดยภาครัฐ หรือเอกชน
- ผู้ช่วยคนพิการคือกุญแจสู่ความสำเร็จของการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ

บทบาทที่สำคัญยิ่งของผู้ช่วยคนพิการที่คนพิการได้ปรากฏอยู่ใน นโยบายระดับชาติ เช่น ที่สหประชาชาติจัดทำ “กฎมาตรฐานเพื่อสร้างโอกาสและความเท่าเทียมแก่คนพิการ” ในข้อ 4 กล่าวไว้ว่า

³¹ Standard Rules on the Equalization of Opportunities for Persons with Disabilities, Adopted by the United Nations General Assembly, forty-eighth session, resolution 48/96, annex, of 20 December 1993 www.un.org/esa/socdev/enable/dissre00.htm

รัฐภาคีต้องสร้างความมั่นใจว่าสามารถจัดบริการตอบสนอง สนับสนุนคนพิการ รวมถึงจัดเครื่องช่วยความพิการ เพื่อเพิ่มโอกาสแก่คนพิการในการดำรงชีวิตอิสระด้วยตนเอง และสามารถใช้สิทธิของตนเอง

รัฐภาคีต้องสร้างความมั่นใจว่าสามารถจัดบริการเครื่องช่วยความพิการ อุปกรณ์ต่างๆ ผู้ช่วยคนพิการ และบริการล่าม ได้สอดคล้องกับความต้องการ และสามารถใช้เป็นเครื่องชี้วัดถึงความเท่าเทียมของโอกาสได้

รัฐภาคีควรสนับสนุนการพัฒนาการโปรแกรมการจัดบริการผู้ช่วยคนพิการและบริการล่าม โดยเฉพาะคนพิการรุนแรง หรือพิการซ้อน และโปรแกรมที่จัดขึ้นต้องเพิ่มการมีส่วนร่วมของคนพิการในชีวิตประจำวันในบ้าน ในที่ทำงาน ในโรงเรียน หรือระหว่างกิจกรรมการพักผ่อนหย่อนใจ

โปรแกรมการจัดบริการผู้ช่วยคนพิการต้องออกแบบให้คนพิการสามารถตัดสินใจเลือกได้และเข้าถึง

จากกฎหมายฐานดังกล่าว ได้เห็นถึงความพยายามของรัฐภาคีที่จะนำไปจัดทำเป็นกฎหมายของประเทศภาคีสมาชิกเหล่านั้นได้ในปัจจุบัน

4. สาระสำคัญของนโยบายระดับชาติว่าด้วยระบบบริการผู้ช่วยคนพิการ

สาระสำคัญของนโยบายผู้ช่วยคนพิการ ซึ่งเน้นให้คนพิการไม่ต้องพึ่งพาผู้ช่วยคนพิการมากนัก และให้คนพิการมีตัวเลือกว่าจะอยู่ที่ไหน อย่างไร ระบุสาระสำคัญในเรื่องต่อไปนี้

1. คุณสมบัติของผู้ช่วยคนพิการ ผู้ช่วยคนพิการสามารถตอบสนองความต้องการพื้นฐานของแต่ละคน โดยเฉพาะกิจวัตรประจำวัน ต้องมีผู้ช่วยเหลือ เช่น การดูแลสุขอนามัยส่วนตัว การรับประทานอาหาร การแต่งกาย การทำงานบ้าน การช่วยเหลือเมื่อไปนอกบ้าน หรือระหว่างการเดินทาง ที่โรงเรียน ระหว่างการพักผ่อนหย่อนใจ รวมถึงการสื่อสาร การได้เรียนรู้ในแต่ละวัน การได้รับการสนับสนุนด้านจิตใจ
2. ต้องไม่มีข้อจำกัดด้านการจัดบริการ อันเนื่องจากสาเหตุความพิการ หรือลักษณะความพิการ อายุ หรือสภาวะความพิการตามวัย การจ้างงานหรือระบบประกัน โดยไม่ต้องคำนึงถึงฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวคนพิการ และต้องรวมไปถึงคนพิการที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา บกพร่องทางจิต ซึ่งครอบครัวเป็นผู้แทนในการทำสัญญาจ้างกับผู้ให้บริการ คัดเลือกผู้ช่วยคนพิการ การฝึกอบรมคนพิการ การจัดทำตารางการทำงาน การนิเทศผู้ช่วยคนพิการ และอื่นๆ คนพิการบางคนไม่สามารถจะดูแลการใช้สิทธิได้ตามกฎหมาย หรือการได้รับการสนับสนุนเป็นเงิน รวมไปถึงการดูแลอย่างเหมาะสมตามความพิการ สตรีพิการ หรือผู้สูงอายุ หรือบุคคลที่ต่างเชื้อชาติ ต่างศาสนา หรือการแบ่งแยกทางเพศ

นโยบายปัจจุบัน มุ่งเน้นการเลือกอย่างอิสระของคนพิการ ท่ามกลางบริการที่หลากหลาย มีรูปแบบบริการช่วงกลางวันและกลางคืน เพื่อให้ครอบครัวและเป็นทางเลือกแก่คนพิการที่ต้องการใช้บริการ มีระดับของความรับผิดชอบต่อที่ชัดเจน เป็นขั้นตอน ตลอดจนมีการพัฒนาทักษะของคนพิการที่ต้องการใช้บริการเพื่อให้คนพิการสามารถควบคุมการทำงานของผู้ช่วยคนพิการได้

3. คนพิการที่ต้องได้รับข้อมูลข่าวสารอย่างเหมาะสม การให้คำปรึกษา และการสนับสนุนอื่นๆ จะช่วยให้คนพิการสามารถเลือก หรือประเมินว่าจะจ้างผู้ช่วยคนพิการของตัวเองอย่างไร รวมถึงคนพิการที่จำเป็นต้องมีผู้ช่วยคนพิการเป็นผู้แทนคนพิการ หรือสมาชิกครอบครัวของคนพิการที่ถูกต้องตามกฎหมาย
4. ค่าใช้จ่ายเพื่อการสนับสนุนของคนพิการภายใต้นโยบายนี้ ต้องจ่ายตามความต้องการจำเป็น และจัดค่าตอบแทนตามรายชั่วโมงโดยเฉลี่ย ส่วนคนพิการที่อยู่ในสถานสงเคราะห์ หรือสถาบัน หรือ คนพิการที่ได้รับสิทธิในการดำรงชีวิตในชุมชน
5. การประเมินความต้องการ

- การประเมินความต้องการเชิงจำนวนของผู้ช่วยคนพิการ ต้องประเมินผนวกรวมเทคโนโลยีเพื่อคนพิการ การปรับปรุงกรณีการทำงาน และสภาพแวดล้อมในการทำงาน การขจัดอุปสรรคในสิ่งอำนวยความสะดวกที่เป็นระบบสาธารณูปโภคพื้นฐานในระดับชุมชน เพื่อให้คนพิการมีโอกาสเข้าถึงและใช้ สิ่งอำนวยความสะดวกโดยไม่คำนึงถึงความพิการ การประเมินความต้องการของคนพิการนี้ ต้องสามารถประมาณการได้
- ตลอดช่วงชีวิตของคนพิการควรได้รับการเติมเต็มบทบาทที่ควรจะเป็น โดยไม่ให้ความพิการเป็นข้อจำกัด ทั้งในครอบครัว กับการอยู่ร่วมในชุมชน สังคม ด้วยความรับผิดชอบต่อและโอกาสที่พึงได้ สอดคล้องกับวัฒนธรรม ประเพณี วิถีของครอบครัว การดูแลเด็กเล็ก ผู้สูงอายุ พ่อแม่ บ้านเรือนและทรัพย์สิน
- การช่วยเหลือคนพิการจำเป็นต้องครอบคลุมในที่ทำงาน ในระหว่างการเรียนตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงระดับมหาวิทยาลัย ระหว่างการพักผ่อนหย่อนใจ นอกบ้าน ระหว่างการเดินทาง
- การดำเนินการช่วยเหลือต้องครอบคลุมทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือแบบ หลายกิจกรรมในชีวิตของคนพิการหนึ่งคน
- ความต้องการจำเป็นที่ต้องได้รับความช่วยเหลือเฉพาะ
- ความต้องการบุคคลที่สามเพื่อสนับสนุนคนพิการด้านสติปัญญาและผู้บกพร่องทางจิต ที่ต้องการทั้งบริการต่างๆ และผู้ช่วยคนพิการ

- ความช่วยเหลือครอบคลุมกิจกรรมการดูแลรักษาสุขภาพ การออกกำลังกาย
- ความช่วยเหลือนี้รวมถึงการทำให้คนพิการ สามารถทำสิ่งต่างๆ ได้เหมือนกับคนไม่พิการ ภายใต้เงื่อนไขทางสุขภาพ และความสามารถของคนพิการเอง
- ในกรณีที่เป็นเด็ก นโยบายนี้ครอบคลุมถึง ความจำเป็นที่นอกเหนือจากความรับผิดชอบของพ่อแม่ โดยให้หลักการเดียวกับบริการสวัสดิการสำหรับเด็กพิการ
- การประเมินความต้องการไม่ต้องคำนึงถึงสถานะทางการเงินของคนพิการนั้นๆ แต่การประเมินจะพิจารณาจากข้อมูลในแบบฟอร์ม และการสนทนาระหว่างคนพิการกับผู้ช่วยคนพิการ โดยคำนึงถึงความต้องการระดับบุคคล โดยบุคคลซึ่งเป็นผู้แทนของหน่วยสนับสนุน บุคคล ซึ่งทำหน้าที่ให้บริการ ไม่ใช่เป็นผู้ประเมิน จำนวนชั่วโมงการทำงานของผู้ช่วยคนพิการที่ต้องการโดยเฉลี่ยต่อเดือน อาจจะไม่จำเป็นต้องใส่ไว้ในหมวดรายการในแบบประเมิน

ในกรณีที่ประเมินเรื่องการดูแลเฉพาะความพิการ สตรีพิการ ผู้สูงอายุ หรือ ผู้ที่ต่างเชื้อชาติ ต่างศาสนา หรือ ความแตกต่างทางเพศ การช่วยเหลือควรนับจำนวนชั่วโมงทำงานเฉลี่ยต่อเดือน ต้องมีการประเมินซ้ำในระยะเวลา 2 ปี หรือมากกว่านั้น หรือเมื่อความต้องการของคนพิการเปลี่ยนแปลงไป เช่น เปลี่ยนแปลงลักษณะความบกพร่อง คนพิการเปลี่ยนอาชีพ การย้ายออกจากบ้านพ่อแม่ หรือสถานสงเคราะห์มาสู่การอยู่ด้วยตนเองในชุมชน หรือการให้กำเนิดทารก ฯลฯ

6. ขั้นตอน การร้องเรียน คนพิการจะได้รับการชี้แจงเรื่องสิทธิ การร้องเรียน ขั้นตอนการร้องเรียนรวมถึงค่าธรรมเนียมศาล ในการทำสัญญาระหว่างเจ้าหน้าที่กับผู้ใช้บริการควรมีการประเมินข้อร้องเรียนเรื่องเกี่ยวกับการบริหารได้ด้วย คนพิการที่จะใช้บริการสามารถขอคำปรึกษา หรือมีบุคคลที่สามเป็นผู้ช่วย หรืออาจจะเป็นคนพิการอื่น
7. สิทธิประโยชน์ในรูปแบบเงินสนับสนุน นโยบายในรูปแบบเงินสนับสนุน ซึ่งจะได้รับผ่านหน่วยจัดบริการโดยตรงให้แก่คนพิการตามรอบ โดยสนับสนุนงบประมาณเพื่อ
 - จัดซื้อบริการผู้ช่วยคนพิการจากหน่วยบริการใด หรือหลายหน่วยงาน
 - จัดบริการเอง และจ้างผู้ช่วยคนพิการหรือร่วมกับหน่วยบริการอื่น
 - ผู้ใช้บริการสามารถซื้อบริการจากหน่วยบริการภาครัฐ ภาคเอกชนที่หวังผลกำไร และไม่หวังผลกำไร หรือจัดจ้างด้วยตนเอง ซึ่งรวมถึงคนในครอบครัวของคนพิการ
 เงินสนับสนุนในรูปแบบเงินสดจะจ่ายล่วงหน้าเป็นรายเดือน ตามจำนวนชั่วโมงการทำงานของผู้ช่วยคนพิการ ต่อเดือน หากด้วยค่าตอบแทนรายชั่วโมงของผู้ช่วยคนพิการ ค่าตอบแทนรายชั่วโมงจะเท่ากัน หรือแปรตามความต้องการเฉพาะของคนพิการ หรือค่าใช้จ่ายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

8. มีระบบการจ่ายค่าตอบแทน จำนวนเงินที่จ่าย จะครอบคลุมค่าใช้จ่ายของคนพิการที่จ่ายให้แก่ผู้ช่วยคนพิการ จำนวนเงินที่จ่ายค่าตอบแทนรายชั่วโมงตามความต้องการของแต่ละคน ไม่นับรวมที่หน่วยบริการจัดให้ คนพิการสามารถจ้างงานได้ ดังนั้น คนพิการที่จ้างผู้ช่วยคนพิการเองจะได้รับเงินจำนวนเท่าที่เป็นค่าตอบแทนผู้ช่วยคนพิการที่ทำงาน
9. แหล่งทุนจากส่วนกลาง (One Central Funding Source) หน่วยงานกลางที่ทำหน้าที่จัดสรรงบประมาณ ครอบคลุมคนพิการ และกิจกรรมของคนพิการทั้งหมด คนพิการแต่ละคนจะไม่ต้องติดต่อผ่านหน่วยงานหลายชั้น ในกรณีที่รับบริการจากหลายหน่วยงาน จะมีเพียงหน่วยงานเดียวที่รับผิดชอบจัดสรรงบประมาณให้
10. ระบบการจ่ายค่าตอบแทนของผู้ช่วยคนพิการตามกฎหมาย (Payments for Personal Assistance as Legal Entitlement) คนพิการได้รับสิทธิตามกฎหมายในการจ่ายค่าตอบแทน โดยไม่ต้องคำนึงถึงสถานะของแหล่งทุน ระบบการจ่ายค่าตอบแทนภายใต้นโยบายนี้ไม่รวมกับระบบภาษีรายได้ ไม่มีผลต่อสิทธิประโยชน์อื่นที่ได้รับตามกฎหมาย
11. ค่าตอบแทนผู้ช่วยคนพิการที่ครอบคลุมทั้งหมด (Full Coverage of all Costs Associated with Employing Personal Assistance) ค่าตอบแทนผู้ช่วยคนพิการ จะได้รับการสนับสนุน
 - ค่าแรง ทั้งค่าแรงโดยตรง หรือค่าชดเชยทางสังคม และค่าตอบแทนล่วงเวลา ค่าชดเชยอุบัติเหตุการทำงาน เงินทดแทนประกัน เงินประกันสังคม ค่าชดเชยการเจ็บป่วย บำนาญ เบี้ยเลี้ยงวันหยุด การลาคลอด
 - ค่าใช้จ่ายสำหรับผู้ช่วยคนพิการที่ต้องออกไปกับคนพิการ เช่น ค่าอาหาร ค่าธรรมเนียมการเข้าสถานที่ต่างๆ ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง รวมทั้งที่พัก อาหาร
 - ค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการ
 - งบประมาณสนับสนุนการฝึกอบรมผู้ช่วยคนพิการ หรืออบรมในกรณีที่เป็นความต้องการเฉพาะ
 - จัดซื้ออุปกรณ์สำหรับอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ และอุปกรณ์ช่วยในการทำงานที่ดีต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม
 - ค่าชดเชยความเสี่ยง และ ค่าชดเชยการจ้างงาน เงินตอบแทนรายเดือนสำหรับคนพิการเพื่อใช้จ่ายในเรื่องต่างๆ ที่ครอบคลุมรายการข้างต้น ตลอดทั้งปี
12. ความต่อเนื่องของระบบการจ่ายค่าตอบแทน (Constant Purchasing Power of Payments) คนพิการได้รับงบประมาณค่าตอบแทนผู้ช่วยคนพิการแบบปีต่อปี / ครั้งและมีการปรับทุกปี เพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับสถานการณ์ คนพิการที่ได้รับการสนับสนุนจากกองทุนในช่วงระยะเวลาที่กำหนด คือประมาณ 12 เดือน ตามกรอบงบประมาณ

คนพิการสามารถจัดสรร และสะสมชั่วโมงการทำงานในแต่ละเดือนเพื่อชดเชยเวลาเจ็บป่วย หรือลาพัก ลักษณะพิเศษที่จัดให้เพื่อประมาณการจำนวนชั่วโมงการทำงาน 12 เดือน คนพิการต้องใช้ผู้ช่วยคนพิการในระยะเวลาการทำงานโดยเฉลี่ย 12 เดือน คนพิการที่ได้รับเงินช่วยเหลือในอัตราขั้นต่ำ เพียงแต่ยื่นใบ invoices จากหน่วยบริการ หรือ ใบลงเวลาของผู้ช่วยคนพิการที่มีลายเซ็นของผู้ช่วยคนพิการ เพื่อแสดงปริมาณการใช้บริการ ผู้ช่วยคนพิการ และอีกทางหนึ่ง คนพิการที่ได้รับทุนในอัตราที่สูงกว่าอัตราขั้นต่ำ จะต้องแสดงค่าใช้จ่ายส่วนเกิน หรือส่วนที่ไม่ได้รับตามสิทธิ

13. มีการติดตามผล ประเมินผล (Monitoring, Evaluation and Adaptation) กฎหมายคนพิการที่ต้องการติดตามอย่างต่อเนื่อง แต่การประเมินผลในแต่ละช่วงเวลา และการปรับเปลี่ยนสถานการณ์ ในกรณีนโยบายผู้ช่วยคนพิการ องค์กรคนพิการจำเป็นต้องมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการ ในบางส่วน ผู้เชี่ยวชาญแต่ละสาขาที่เกี่ยวข้องต้องได้รับการสนับสนุน เพื่อจัดบริการให้เหมาะสม และสอดคล้องกับความต้องการของคนพิการ

5. ปัญหาอุปสรรคของการดำเนินงานศูนย์การดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ ในการจัดบริการ ผู้ช่วยคนพิการ กรณีประเทศไอร์แลนด์

จากรายงานวิจัยการศึกษาถึงระบบการจ้างผู้ช่วยคนพิการ จากโครงการช่วยเหลือคนตกงานในท้องถิ่นในประเทศไอร์แลนด์ โดยการฝึกอบรมคนตกงานที่ประสงค์จะทำงาน ให้ทำหน้าที่ผู้ช่วยคนพิการ ซึ่งศูนย์การดำรงชีวิตอิสระของคนพิการจะเป็นผู้จ้างคนเหล่านี้ภายใต้โปรแกรมการสนับสนุนจาก องค์กร FAS เป็นองค์กรจัดหางาน ภายใต้ชื่อโครงการ Community Employment Scheme ซึ่ง FAS จะสนับสนุนเงินเดือน ค่าใช้จ่ายเพื่อการฝึกอบรม ค่าเช่า ค่าตอบแทนผู้นิเทศ และผู้จัดการ แต่ต่อมาประเทศไอร์แลนด์ได้รับผลกระทบทางเศรษฐกิจ FAS สนับสนุนค่าจ้างผู้ช่วยคนพิการเป็นรายปี ทำให้คนพิการต้องเปลี่ยนผู้ช่วยคนพิการทุกปี และสนับสนุนจำนวนชั่วโมงทำงานของผู้ช่วยคนพิการได้น้อยลง

จากการที่ศูนย์การดำรงชีวิตอิสระของคนพิการต้องถูกตัดงบประมาณลงร้อยละ 12 ของรายได้ต่อปี ในขณะที่ต้องจัดบริการคุณภาพทำให้ Health Service Executive (HSE) ไม่สามารถสนับสนุนงบประมาณได้ก่อให้เกิดปัญหา ดังนี้

- งบประมาณจ้างผู้จัดการไม่เพียงพอ
- ต้องตัดงบประมาณสำหรับระบบบริการการเดินทางของคนพิการ
- งบประมาณสนับสนุนค่าซ่อมบำรุง น้ำมันเชื้อเพลิง ได้เฉพาะค่าตอบแทนพนักงานขับรถ
- ไม่มีสวัสดิการสำหรับการลาป่วยและลาพัก
- มีคนพิการที่รอคิวใช้บริการมาก

- งบประมาณการจัดอบรมผู้ช่วยคนพิการไม่เพียงพอ
- ค่าบริหารจัดการ เพื่อการจัดสรรผู้ช่วยคนพิการ
- ไม่มีงบค่าจ้างผู้จัดการ
- ต้องพยายามหาแหล่งทุนให้ได้มากกว่าจำนวนผู้ใช้บริการ

จากรายงานข้างต้น สะท้อนถึงปัญหาการจัดบริการผู้ช่วยคนพิการในภาพรวม ซึ่งจะส่งผล หากหน่วยจัดบริการไม่ได้เตรียมการด้านงบประมาณ

ส่วนที่ 5 ระบบค่าตอบแทนผู้ช่วยคนพิการ

1. กลุ่มประเทศที่มีรูปแบบรัฐสวัสดิการ

กลุ่มประเทศเหล่านี้จะมีระบบบริการสาธารณสุขที่เข้มแข็ง และทีมวิชาชีพค่อนข้างมาก (Therapist) ดังนั้นผู้ช่วยคนพิการต้องกำหนดบทบาทที่ชัดเจน ไม่ทับซ้อนกับบทบาทนักวิชาชีพ และรัฐเป็นผู้จ่ายค่าตอบแทน

- ประเทศอังกฤษ องค์กร Disabled Parent Network (DPN) จ่ายค่าตอบแทน ผู้ช่วยคนพิการ 8 ปอนด์/ชั่วโมง ภารกิจคือ การทำงานบ้าน และออกสู่สังคม เช่น ไปซื้อของใช้ shopping เล่นกีฬา ไปทำงาน
- ประเทศไอร์แลนด์ 1 ยูโร/ชั่วโมง หรือ 13.74 ยูโร/สัปดาห์ ของ West Limes rick .co., ltd.
- ประเทศออสเตรเลีย 20-25 ดอลลาร์/วัน (8 ชม.) ในภารกิจดูแลสุขอนามัยส่วนบุคคล และงานบ้าน DASSI

2. กลุ่มประเทศที่มีรูปแบบกึ่งรัฐสวัสดิการ

คนพิการเป็นผู้รับภาระจ่ายค่าตอบแทนผู้ช่วยคนพิการบางส่วนหรือส่วนที่เกิดจากบริการที่ได้รับตามปกติ

- ประเทศสหรัฐอเมริกา 2 ดอลลาร์/ชั่วโมง สำหรับการทำอาหาร ป้อนอาหารคนพิการรุนแรง
- ประเทศญี่ปุ่น 1,300 –1,500 เยน/ชั่วโมง (ประมาณ 540 - 650 บาท) ขึ้นอยู่กับเป็นผู้ช่วยระดับ 1 หรือระดับ 2 ซึ่งจะมีหลักสูตรการฝึกอบรม หลักสูตร 1 และหลักสูตร 2
 - หลักสูตร 1 อบรมต่อเนื่อง 9:00-17:00 น. ติดต่อกัน 3 สัปดาห์
 - หลักสูตร 2 อบรมสัปดาห์ละ 1 วัน เป็นเวลา 5 เดือน และจะต้องฝึกภาคปฏิบัติ ฝึกงานในสถานสงเคราะห์ของรัฐก่อน

การจ่ายเงิน รัฐจะจ่ายตรงกับหน่วยจัดบริการผู้ช่วยคนพิการ โดยจ่าย ให้ 2,778 เยน ต่อครั้งชั่วโมง และหน่วยงานจัดบริการแบ่งจ่ายให้ ผู้ช่วยคนพิการ 1,300-1,500 บาท ต่อชั่วโมง

3. รูปแบบการจ่ายเงินค่าตอบแทน

รัฐจะเป็นผู้จ่ายตรงกับคนพิการในบางประเทศ และจ่ายตรงกับหน่วยบริการในบางประเทศ

สรุปการทบทวนวรรณกรรม

การจัดบริการผู้ช่วยคนพิการ 10 ประเทศ ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศแคนาดา ประเทศอังกฤษ ประเทศสวีเดน ประเทศไอร์แลนด์ ประเทศออสเตรเลีย ประเทศญี่ปุ่น ประเทศมาเลเซีย ประเทศเกาหลีและประเทศไทย และผลการสำรวจวิจัยการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการที่เป็นงานวิจัยใน 54 ประเทศทั่วโลก จะอยู่ภายใต้แนวคิดการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการเป็นหลัก ซึ่งสะท้อนออกมาจากนิยามของแต่ละประเทศที่แตกต่างกันบ้าง ตามสภาพของสังคม วัฒนธรรม และการสื่อสารด้วยภาษาที่แตกต่างกัน เช่น สหรัฐอเมริกาและกลุ่มประเทศในยุโรป การดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ หมายถึง การควบคุมชีวิตของบุคคล โดยให้มีโอกาสเลือก ยอมรับความช่วยเหลือจากผู้อื่นให้น้อยที่สุด และการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม เต็มเต็มบทบาทหน้าที่ทางสังคมด้วยการตัดสินใจของตนเองอย่างรับผิดชอบ **กลุ่มประเทศจากเอเชีย** การดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ หมายถึง คนพิการมีโอกาสตัดสินใจที่มีผลต่อตนเอง สามารถเลือกกิจกรรมด้วยตนเอง ถ้ามีข้อจำกัดก็เป็นข้อจำกัดเหมือนกับคนอื่น ๆ และไม่ได้หมายถึงการแยกไปอยู่ตามลำพัง **สำหรับประเทศไทย** การดำรงชีวิตอิสระ หมายถึง การที่คนพิการสามารถกำหนดแนวทางการดำรงชีวิตของตนเองอย่างสมศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ โดยไม่ขึ้นอยู่กับความพิการรุนแรงมากนักน้อยเพียงไร ทั้งนี้ **อาศัยบริการและความช่วยเหลือเท่าที่จำเป็น** ซึ่งทั้งหมดของนิยามมีประเด็นร่วมหรือหลักการร่วม 4 ประเด็น ได้แก่ 1) การกำหนดชีวิตตนเองและสามารถตัดสินใจด้วยตนเอง (Self direction) 2) การเสริมพลังคนพิการ 3) การไม่พึ่งพาคนอื่นหรือพึ่งพาคนอื่นให้น้อยที่สุด และ 4) การดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ เป็นการพึ่งพากันและกัน ไม่ใช่การพึ่งตนเองเท่านั้น

1. การจัดบริการของศูนย์ดำรงชีวิตอิสระและระบบบริการผู้ช่วยคนพิการใน 9 ประเทศ

1. ประเทศสหรัฐอเมริกา มีศูนย์การดำรงชีวิตอิสระและศูนย์การจัดบริการผู้ช่วยคนพิการ

ศูนย์การดำรงชีวิตอิสระ ดำเนินการวิจัย ฝึกอบรม สนับสนุนเทคนิควิชาการ วรรณคดีให้ข้อมูลข่าวสาร

ศูนย์การจัดบริการผู้ช่วยคนพิการ จัดบริการผู้ช่วยคนพิการในการดำรงชีวิตประจำวัน งานบ้าน การออกสู่สังคม และการช่วยเป็นกรณีพิเศษ ซึ่งเป็นแบบทั้งไม่ต้องจ่าย โดยสมาชิกในครอบครัว เพื่อนบ้าน และแบบต้องจ่ายค่าตอบแทน โดยมีการทำสัญญาจ้าง และบัญญัติภารกิจของผู้ช่วยคนพิการ ซึ่งศูนย์การจัดบริการผู้ช่วยคนพิการ จะต้องทำความเข้าใจสิทธิของทั้งสองฝ่าย ผู้ว่าจ้าง และผู้รับจ้าง ทั้งนี้ศูนย์บริการผู้ช่วยคนพิการ ดำเนินงานใน 2 สถานะ ทั้งเป็นบริษัท และองค์กรของคนพิการ

2. ประเทศแคนาดา การดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ พัฒนาจากโครงการนำร่อง และปัจจุบันเป็นกรมพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของแคนาดา และมีศูนย์การดำรงชีวิตอิสระจำนวน 27 แห่ง กระจายในเมืองและชนบท โดยมีการจัดบริการ 1) การพัฒนาทักษะและเสริมพลัง 2) การสนับสนุนการช่วยเหลือฉันท์เพื่อน 3) การศึกษาเพื่อชีวิต 4) สนับสนุนอาสาสมัครที่

ผ่านการฝึกอบรม 1 เดือน เพื่อสนับสนุน เสริมเพิ่มกับคนพิการ 5) การวิจัยและพัฒนา และ 6) การให้ข้อมูลข่าวสารและแหล่งทรัพยากรต่างๆ

3. **ประเทศอังกฤษ** มีองค์การการดำรงชีวิตอิสระระดับประเทศ และสนับสนุนให้เกิดศูนย์การดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ แต่ศูนย์การจัดบริการผู้ช่วยคนพิการ มีการดำเนินการโดยภาครัฐและเอกชน ให้บริการใน 3 ภารกิจ ได้แก่ 1) การดูแลสุขอนามัยส่วนบุคคล 2) การดูแลงานบ้าน และ 3) ภารกิจพิเศษ เช่น การหัดขับรถ เรียนหนังสือ ซึ่งคนพิการต้องแจ้งความจำนงจะใช้บริการกับศูนย์การจัดบริการผู้ช่วยคนพิการ แล้วศูนย์จึงนัดหมายให้คนพิการเป็นผู้สัมผัสภาษาผู้ช่วยคนพิการ และตัดสินใจด้วยตนเอง แล้วจัดทำเป็นสัญญาจ้างศูนย์ฯ จะมีบริการผู้ช่วยแบบฉุกเฉิน เป็นชาย 1 คนและหญิง 1 คน
4. **ประเทศสวีเดน** มีหน่วยงานกลางในรูปสถาบันการดำรงชีวิตอิสระ ให้บริการกับศูนย์ดำรงชีวิตอิสระอื่นๆ และคนพิการ ดังนี้ 1) ให้บริการข้อมูลข่าวสาร 2) จัดทำรายงานผลการดำเนินงานศูนย์การดำรงชีวิตอิสระในภาพรวม 3) การแลกเปลี่ยนบ้านพัก 4) ฝึกอบรมการขับรถ 5) การจัดแพชชั่นเสื้อผ้าคนพิการ 6) รายการวิทยุ 7) สร้างและพัฒนา นโยบายการจัดบริการผู้ช่วยคนพิการ 8) การศึกษาและใช้ชีวิตกับผู้อื่น 9) ความเท่าเทียม 10) บริการแท็กซี่สำหรับคนพิการ และ 11) เครือข่ายผู้ช่วยคนพิการ ซึ่งดำเนินการโดยศูนย์การดำรงชีวิตอิสระ และให้บริการในบริการกิจวัตรประจำวัน การออกสู่สังคม และภารกิจพิเศษ โดยประเทศสวีเดนระบุถึงผู้ช่วยคนพิการด้านสติปัญญา และคนพิการที่บกพร่องทางด้านอารมณ์ ได้กำหนดหลักการดำเนินงาน 1) บริการที่ออกแบบเป็นเรื่องเฉพาะบุคคล 2) คนพิการต้องได้รับการฝึกการจัดการตนเอง 3) การฝึกอบรมเป็นเรื่องเฉพาะบุคคล 4) ต้องมีการทำสัญญาว่าจ้าง 5) คนพิการต้องพยายามช่วยเหลือตนเองให้มากที่สุด 6) ผู้ช่วยคนพิการต้องได้รับสิทธิสวัสดิการ โดยรัฐบาลจะเป็นผู้จ่ายตรงกับคนพิการ เพื่อให้คนพิการเลือกซื้อบริการที่เหมาะสมกับตนเอง
5. **ประเทศไอร์แลนด์** ดำเนินการโดยศูนย์การดำรงชีวิตอิสระ จะกระจายในชุมชน ดูแลทุกประเภทความพิการ ทุกวัย ภายใต้หลักการ คนพิการมีสิทธิเลือกด้วยตนเอง ในการใช้ชีวิตในบ้าน การเดินทาง การเรียน การทำงาน การเข้าร่วมสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัว สามารถได้รับความช่วยเหลืออย่างไม่มีข้อจำกัดตามศักยภาพคนพิการ คนพิการต้องฝึกอบรมเอง จ่ายค่าจ้างเอง โดยรัฐสนับสนุนตรงกับคนพิการ กำกับและประเมินผลเอง ตามขั้นตอนปฏิบัติของผู้ช่วยคนพิการ โดยใช้คู่มือการปฏิบัติงานของผู้ช่วยคนพิการ ซึ่งมีภารกิจดูแลสุขอนามัยส่วนบุคคล งานบ้าน การออกสู่สังคม เช่น ไปเรียน รวมถึงการเป็นล่าม
6. **ประเทศออสเตรเลีย** ส่วนใหญ่จะดำเนินการโดยภาคเอกชนในรูปบริษัท หรือองค์กรไม่แสวงหากำไร มีบริการที่หลากหลาย มุ่งเน้นสนับสนุนให้คนพิการเป็นผู้กำหนดเป้าหมาย

ความต้องการ และควบคุมบริการด้วยตนเอง ซึ่งต้องสอดคล้องกับแนวคิดการดำรงชีวิตอิสระ ซึ่งในออสเตรเลียใช้โปรแกรมทางเลือกของชีวิต (Life Choice Program) ที่จัดให้คนพิการอายุ 25 – 54 ปี (วัยทำงาน) ให้บรรลุเป้าหมายชีวิตอย่างมีคุณค่า ใน 3 รูปแบบ ได้แก่ 1) ศูนย์บริการคนพิการในชุมชน 2) บริการนำคนพิการสู่สังคม และ 3) คนพิการออกแบบด้วยตนเอง เลือกเอง และซื้อบริการเอง

หลักการของโปรแกรมทางเลือกของชีวิต ได้แก่ 1) การจัดบริการคนพิการเป็นศูนย์กลาง 2) ศักยภาพของคนพิการจะเป็นตัวตั้งการวางแผน 3) การจัดปรับให้เหมาะสมกับอายุและช่วงชีวิตคนพิการ 4) ให้เป็นส่วนหนึ่งของสังคม 5) มีความยืดหยุ่น 6) คำนึงถึงสุขภาพและเติมเต็มชีวิตคนพิการแต่ละคน 7) ปรับประยุกต์ให้เหมาะกับแต่ละคน 8) สามารถบูรณาการในระดับปฏิบัติ 9) จัดบริการตามสถานการณ์ และคำนึงถึงประสิทธิภาพการจัดบริการ

สำหรับบริการผู้ช่วยคนพิการ จะจัดให้สัปดาห์ละ 18 ชั่วโมง และไม่เกิน 48 สัปดาห์ต่อปี หากมีความจำเป็นได้รับบริการมากกว่านี้ องค์กรจะเป็นผู้พิจารณาเป็นรายๆ ตามสิทธิของคนพิการ

7. **ประเทศญี่ปุ่น** ดำเนินการโดย “สภาศูนย์การดำรงชีวิตอิสระ” เป็นองค์กรร่วม มีคนพิการเป็นคณะกรรมการมากกว่าร้อยละ 50 และกระจายเป็นศูนย์บริการดำรงชีวิตอิสระ 128 องค์กรทั่วประเทศ ให้บริการ 6 ด้าน ได้แก่ 1) การให้คำปรึกษาฉันท์เพื่อน 2) โปรแกรมการฝึกทักษะ 3) การจัดบริการผู้ช่วยคนพิการ 4) การปรับสภาพบ้าน 5) บริการขนส่งสาธารณะ 6) โปรแกรมการฝึกประสบการณ์การดำรงชีวิต และการคุ้มครองพิทักษ์ เป็นเรื่องที่สำคัญด้านหนึ่ง โดยที่คนพิการจะได้รับสวัสดิการจากภาครัฐ 2 แนวทางคือ ในสถานสงเคราะห์และในครอบครัว ชุมชน ซึ่งคนพิการในครอบครัว ชุมชน จะได้รับสวัสดิการเงินช่วยเหลือพิเศษสำหรับคนพิการ การจัดหาผู้ช่วยคนพิการ การดูแลระยะสั้นสำหรับคนพิการ การบริการดูแลคนพิการที่บ้านเพื่อให้พ่อแม่ได้พัก
8. **ประเทศมาเลเซีย เวียดนาม และ ฟิลิปปินส์** มีศูนย์การดำรงชีวิตอิสระ แต่ยังไม่มีการจัดบริการ PA อย่างชัดเจน เป็นการเริ่มต้นจัดบริการด้านอื่นๆ ได้แก่ 1) ส่งเสริมการสร้างแรงบันดาลใจให้คนพิการเผชิญความท้าทายของชีวิต 2) การให้บริการข้อมูลข่าวสาร และแนวอาชีพ 3) ส่งเสริมให้คนพิการมีมาตรฐานเดียวกับคนทั่วไป 4) ฝึกทักษะด้านเทคโนโลยี และ 5) การจัดหางาน
9. **ประเทศไทย** ดำเนินการโดยศูนย์การดำรงชีวิตอิสระใน 5 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดชลบุรี นครปฐม นนทบุรี ลำปาง ปทุมธานี และเป็นศูนย์การดำรงชีวิตในระดับตำบล 3 พื้นที่ ได้แก่ ตำบลพระยาสุรศักดิ์มนตรี อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี ตำบลบางรักพัฒนาและตำบลบางกร่าง อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ให้บริการสำหรับคนพิการรุนแรง ได้แก่

1) ข้อมูลข่าวสารและการส่งต่อ 2) การฝึกทักษะการดำรงชีวิตอิสระ 3) การให้คำปรึกษา
ฉันเพื่อน 4) ผู้ช่วยคนพิการ และ 5) การพิทักษ์สิทธิ ซึ่งจะจัดบริการผู้ช่วยคนพิการในพื้นที่
โครงการ และเป็นบริการที่อยู่ระหว่างการพัฒนาไปสู่มาตรฐาน

บทบาทองค์กรคนพิการและองค์กรเพื่อคนพิการ การจัดบริการผู้ช่วยคนพิการในประเทศ
ต่างๆ มีการดำเนินการโดย องค์กรภาครัฐ เอกชน บริษัท องค์กรสาธารณประโยชน์หรือองค์กรเพื่อ
คนพิการ และองค์กรของคนพิการ แต่จะต้องดำเนินการภายใต้แนวคิดการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ
ซึ่งพบว่า คนพิการเข้ามามีบทบาทโดยตรง โดยเฉพาะกลุ่ม องค์กรของคนพิการ และ องค์กรเพื่อ
คนพิการ โดยมีบทบาทในการบริหาร ควบคุม กำกับกิจกรรมของการจัดบริการผู้ช่วยคนพิการ
โดยตรง การจัดตั้งศูนย์การดำรงชีวิตอิสระของคนพิการในแต่ละพื้นที่ ได้แก่

ศูนย์ ILC ประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นองค์กรของคนพิการ ได้มีบทบาทโดยตรงในการเคลื่อนไหว
การจัดบริการผู้ช่วยคนพิการกว่า 30 ที่ผ่านมามีทั้งมีกฎหมายและเกิดการปฏิบัติจัดการเลือก
ปฏิบัติต่อคนพิการ

Council of Canadians with Disabilities ศูนย์การดำรงชีวิตอิสระของคนพิการเป็นองค์กร
หลักในการสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์การดำรงชีวิตอิสระทั่วประเทศแคนาดา รวมถึงการ
สนับสนุน ช่วยเหลือกรณีต้องการจัดตั้งศูนย์การดำรงชีวิตอิสระขึ้นในแต่ละพื้นที่ ทั้งเขตเมืองและชนบท

องค์กร NCIL ประเทศอังกฤษเป็นองค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไร เป็นองค์กรสนับสนุนการ
จัดบริการการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการในระดับชาติ ดำเนินการโดยองค์กรคนพิการ มีบทบาทใน
การ บริหารควบคุม กำกับ กิจกรรมขององค์กรโดยมีทีมงานภายใต้องค์กร

Disable Parents Network (DPN) ประเทศอังกฤษ เป็นองค์กรระดับชาติของคนพิการและ
พ่อแม่คนพิการ รวมถึงคนพิการที่กำลังจะเป็นพ่อแม่ ครอบครัว เพื่อนของคนพิการ และผู้สนับสนุน
คนพิการในประเทศอังกฤษ จัดบริการผู้ช่วยคนพิการขึ้น

The Stockholm Cooperative for Independent Living STIL ประเทศสวีเดน เป็นองค์กรที่
ก่อตั้งโดยคนพิการ มีบทบาทในการขยายการดำเนินงานตามปรัชญาการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ
ทั้งในประเทศสวีเดนและระดับนานาชาติ กรณีที่ผู้ใช้บริการ STIL เป็นคนพิการทางสติปัญญา
ส่วนใหญ่ต้องมีผู้แทนตามกฎหมาย และญาติ ทำหน้าที่คัดเลือก ฝึกอบรม และนิเทศผู้ช่วย
คนพิการ และกรณีบางพื้นที่ไม่มีศูนย์ STIL ทาง STIL ช่วยเหลือกันในระหว่างสมาชิกโดยใช้ "ผู้ช่วยผู้
นิเทศงาน" จากมติของสมาชิก ซึ่งจะเป็นสมาชิก STIL และหมุนเวียนกัน

ศูนย์บริการการดำรงชีวิตอิสระในประเทศไอร์แลนด์ปัจจุบันมี 27 แห่ง ดำเนินงานโดยคนพิการ
ในท้องถิ่น หน่วยบริการเหล่านี้ส่วนใหญ่อยู่ในรูปบริษัท และศูนย์บริการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการมี
หน้าที่พิทักษ์สิทธิคนพิการ การเป็นตัวแทนสมาชิก สนับสนุนให้สมาชิกเข้าสู่สังคม

Human care Association (HCA) ประเทศญี่ปุ่น เป็นองค์กรที่บริหารโดยคนพิการ มีคณะกรรมการกว่า ร้อยละ 50 เป็นคนพิการตามเงื่อนไขของศูนย์การดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ ทั้งประธานและเลขาธิการขององค์กรเป็นคนพิการ มี 200 กว่าแห่ง HCA ทำหน้าที่เป็นศูนย์การดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ และจัดบริการสำหรับคนพิการ

ประเทศเกาหลีแนวความคิดการดำรงชีวิตอิสระซึ่งบริหารงานโดยคนพิการ นอกจากบทบาทในการสร้างเครือข่ายการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการในชุมชน เพื่อให้เกิดการจัดบริการการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการให้กว้างขวางสำหรับประชากรพิการทั้งหมด ยังได้มีบทบาทในการขับเคลื่อนสิทธิด้านต่างๆ ทำให้เกิดกฎหมายเพื่อการคุ้มครองคนพิการ การจัดปรับเรื่องสิ่งแวดล้อมในอาคาร และการขนส่งสำหรับคนพิการ

2. หลักการผู้ช่วยคนพิการ

โดยผลสรุปการประชุมนานาชาติ การให้บริการผู้ช่วยคนพิการ สรุปเป็นหลักการ ดังนี้ 1) เป็นบริการสิทธิมนุษยชน 2) คนพิการและผู้ดูแลควรได้รับข้อมูลข่าวสาร 3) ผู้ใช้บริการเป็นผู้เลือกผู้ช่วยคนพิการ 4) ผู้ช่วยคนพิการ ควรเปิดโอกาสผู้ให้บริการ ฝึกการใช้สิทธิและการมีส่วนร่วมในทุกบริบทของชีวิต 5) คนพิการต้องไม่ถูกส่งเข้าสถานสงเคราะห์ 6) มีบริการผู้ช่วยคนพิการ 24 ชั่วโมง 7) ต้องได้รับการสนับสนุนจากรัฐ 8) รัฐควรสนับสนุนการแข่งขัน เพื่อให้ได้ค่าตอบแทนที่เหมาะสม 9) สนับสนุนค่าใช้จ่ายสำหรับผู้ให้บริการ ผู้ช่วยคนพิการ 10) การสนับสนุนมีเพียงพอ 11) ผู้ให้บริการควรมีอิสระในการเลือกจ้างผู้ช่วยคนพิการ 12) เด็กพิการต้องการผู้ช่วยคนพิการในแบบการเรียนรู้ร่วม 13) มีคู่มือ แนวปฏิบัติสำหรับผู้สนับสนุน 14) มีสิทธิในการผลักดันนโยบาย

3. นโยบายระดับชาติ ว่าด้วยระบบบริการผู้ช่วยคนพิการ

1. สามารถตอบสนองความต้องการพื้นฐานของแต่ละคนได้
2. คุณสมบัติของผู้ช่วยคนพิการ ต้องไม่มีข้อจำกัดด้านการจัดบริการ
3. ได้รับข้อมูลข่าวสารอย่างเหมาะสม
4. ค่าใช้จ่ายภายใต้โครงการนี้ ต้องจ่ายค่าตอบแทนเป็นชั่วโมงโดยเฉลี่ย
5. มีการประเมินความต้องการ
6. กำหนดขั้นตอนการร้องเรียน
7. สิทธิประโยชน์ในรูปแบบเงินสนับสนุน
8. มีระบบการจ่ายค่าตอบแทน
9. มีแหล่งทุนจากส่วนกลาง
10. เป็นระบบการจ่ายค่าตอบแทนของผู้ช่วยคนพิการตามกฎหมาย
11. ค่าตอบแทนผู้ช่วยคนพิการจะเป็นไปอย่างครอบคลุม
12. มีความต่อเนื่องการจ่ายค่าตอบแทน
13. มีการติดตาม ประเมินผล

4. ระบบการจ่ายค่าตอบแทน แบ่งเป็น 2 กลุ่มประเทศ ได้แก่

กลุ่มประเทศที่เป็นรัฐสวัสดิการ เช่น อังกฤษ ไอร์แลนด์ ออสเตรเลีย จะให้ค่าตอบแทนผู้ช่วยคนพิการ ค่อนข้างสูงมาก เนื่องจากค่าแรงขั้นต่ำสูงมาก

กลุ่มประเทศที่เป็นกึ่งรัฐสวัสดิการ เช่น สหรัฐอเมริกา และญี่ปุ่น จะให้ค่าตอบแทนแปรผันไปตามมลรัฐที่ต่างกัน และกรณีที่คนพิการต้องจ่ายบางส่วน ที่เกินจากบริการที่เป็นปกติ ซึ่งทุกประเทศมีลักษณะการจ่ายตรงกับคนพิการ และการจ่ายตรงกับหน่วยจัดบริการ

สำหรับประเทศไทย ค่าตอบแทนผู้ช่วยคนพิการ ของศูนย์การดำรงชีวิตอิสระประมาณวันละ 200 - 300 บาท/วัน

ดังนั้น โดยภาพรวมจะพบว่า การดำเนินงานการจัดบริการผู้ช่วยคนพิการทุกประเทศ ดำเนินการภายใต้แนวคิดการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ เป็นบริการที่จัดโดยองค์กรภาครัฐ เอกชน บริษัท องค์กรสาธารณประโยชน์หรือองค์กรเพื่อคนพิการ และองค์กรของคนพิการ ซึ่งได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากรัฐบาลกลาง ที่จ่ายตรงกับคนพิการ เพื่อซื้อบริการสำหรับตนเองและว่าจ้างผู้ช่วยคนพิการ หรือองค์กรที่จัดบริการให้คนพิการ ทั้งนี้ นอกจากบริการช่วยเหลือคนพิการ หลายประเทศจะมีบริการที่สัมพันธ์กับบริการผู้ช่วยคนพิการ เช่น การใช้สวัสดิการอื่นๆ การบริการขนส่งสาธารณะ การให้คำปรึกษาขั้นเพื่อน การวรรณคดีทัศนคติ การฝึกทักษะ การจัดปรับสภาพบ้าน

สำหรับผู้ช่วยคนพิการส่วนใหญ่จะกำหนดคุณสมบัติกว้างๆ แต่ให้คนพิการเป็นผู้สัมพันธ์และตัดสินใจเลือกเอง โดยหลายประเทศต้องฝึกอบรมเตรียมความพร้อมคนพิการในการสัมภาษณ์และเลือกผู้ช่วยคนพิการที่เหมาะสม ถูกต้อง ส่วนการพัฒนาขีดความสามารถของผู้ช่วยคนพิการ มี 3 ลักษณะ ได้แก่ 1) คนพิการจัดอบรมให้เอง 2) ผู้ช่วยคนพิการแสวงหาหน่วยงานที่น่าเชื่อถือจัดฝึกอบรมตามที่กำหนด และหน่วยงานภาครัฐหรือศูนย์ดำรงชีวิตอิสระเป็นผู้ดำเนินการฝึกอบรมให้

5. มาตรฐาน

การจัดทำมาตรฐานผู้ช่วยคนพิการ เป็นเรื่องใหม่สำหรับสังคมไทย ในส่วนนี้จึงขออธิบายถึงศัพท์ที่เกี่ยวข้อง และมิงานที่เกี่ยวข้องที่นำมาเป็นแนวทางจัดทำมาตรฐานผู้ช่วยคนพิการพิการ ดังนี้

6. นิยามความหมายของคำที่เกี่ยวข้อง

มาตรฐาน³² หมายถึง สิ่งที่เกี่ยวข้องเป็นเกณฑ์ที่รองรับกันทั่วไป เช่น เวลามาตรฐานกรีนิช สิ่งที่เกี่ยวข้องเป็นเกณฑ์สำหรับเทียบ กำหนดทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ เช่น มาตรฐานอุตสาหกรรม

มาตรฐาน³³ หมายถึง หมายถึง เอกสารที่จัดทำขึ้นจากการเห็นพ้องต้องกันและได้รับความเห็นชอบจากองค์กร อันเป็นที่ยอมรับทั่วไป เอกสารดังกล่าว จัดวาง กฎ ระเบียบ แนวทางปฏิบัติ หรือลักษณะเฉพาะกิจกรรมหรือผลที่เกิดขึ้นของกิจกรรมนั้นๆ เพื่อให้เป็นหลักเกณฑ์ที่ใช้กันทั่วไปจนเป็นปกติวิสัย โดยมุ่งให้บรรลุถึงความสำเร็จสูงสุดตามข้อตกลงที่วางไว้

³² พจนานุกรมไทย พ.ศ. 2542

³³ มาตรฐานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการและผู้สูงอายุ" กรุงเทพฯ :2550.

องค์ประกอบ หมายถึง ส่วนย่อยที่อธิบายถึงดัชนี / ตัวบ่งชี้ / ตัวชี้วัด ซึ่งจะประกอบด้วยด้านต่างๆ ที่สำคัญ เป็นตัวกำหนดเนื้อหาสาระ สะท้อนปัญหาของด้านนั้นๆ ที่ต้องการจะอธิบายวัดความสำเร็จ โดยทั่วไปองค์ประกอบจะต้องใช้ตัวร่วมอธิบายหลายด้านเพื่อเชื่อมโยงให้เห็นถึงความก้าวหน้า ความสำเร็จของดัชนีนั้นๆ

เกณฑ์ (Criteria) หมายถึง ข้อกำหนดในภาพรวมเกี่ยวกับแนวทางปฏิบัติวิธีการดำเนินงาน และวิธีปฏิบัติ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการตัดสินคุณภาพ หรือการให้คุณค่ากับกลุ่มเป้าหมาย ที่มีลักษณะเป็นที่ยอมรับว่ามีความเหมาะสมตามสภาพหรือคุณลักษณะที่ควรจะเป็นของแต่ละกลุ่มเป้าหมาย ความพึงพอใจผู้ใช้บริการ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในเชิงบวก ซึ่งถือว่าเป็นผลลัพธ์ของการดำเนินโครงการ / กิจกรรม

7. หลักการเบื้องต้นของการจัดทำมาตรฐาน

1. มาตรฐาน เป็นความพยายามทำสิ่งต่างๆ ให้ง่ายขึ้น อันเป็นผลมาจากการพยายามอย่างมีเหตุผลของสังคม การพยายามที่จะลดแบบและขนาดของสิ่งต่างๆ และมุ่งที่จะป้องกันความยุ่งยาก ซับซ้อนที่ไม่จำเป็นในอนาคต
2. การได้รับการสนับสนุน ส่งเสริมจากกลุ่มต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ควรมีพื้นฐานมาจากการประชุมตกลงร่วมกันของกลุ่มต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและต้องมีการลงมติเป็นเอกฉันท์
3. ควรมีการสนับสนุนให้มีการทำมาตรฐาน ที่จัดทำขึ้นมาใช้อย่างกว้างขวาง โดยการเสียผลประโยชน์ส่วนตัวเพื่อส่วนรวม
4. การกำหนดมาตรฐาน ควรมีการพิจารณามาตรฐานนั้นอย่างรอบคอบและรอบด้าน และมีการทำซ้ำหลายๆ ครั้ง เพื่อให้เกิดความแม่นยำ ถูกต้อง
5. มาตรฐานควรมีการปรับปรุง แก้ไข ในระยะเวลาที่เหมาะสม โดยทั่วไปควรมีการตรวจสอบทุก 5 ปี

8. การกำหนดเกณฑ์ตัวชี้วัด

การกำหนดตัวชี้วัดต้องกำหนดเกณฑ์ที่พึงประสงค์ ที่นิยมใช้คือ เกณฑ์มาตรฐาน ซึ่งเป็นการกำหนดระดับที่ควรจะเป็น โดยผู้จัดทำโครงการ หรือผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่างๆ และเกณฑ์ที่กำหนดขึ้นต้องเป็นที่ยอมรับโดยทั่วกัน มาตรฐานจะไม่คงที่ แต่จะเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ ความคาดหวัง และเวลาที่ทำการประเมิน สามารถกำหนดได้หลายแบบ ได้แก่ 1) ใช้มาตรฐานสากลของวิชาชีพ 2) เกณฑ์กำหนดโดยผู้เชี่ยวชาญ 3) มาจากการคาดการณ์ตามเหตุการณ์ที่ผ่านมา 4) ค่าที่คาดหวัง 5) ใช้เกณฑ์ตามปกติ (Norms) ที่ใช้กันโดยทั่วไป เช่น ร้อยละ

ลักษณะตัวชี้วัดที่ดี

- ต้องวัดได้ทั้งคุณภาพและปริมาณ
- ต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และเป้าหมาย
- มีความเที่ยงตรง เชื่อถือได้
- เป็นจริง และมีรูปธรรม

ดังนั้น จึงสรุปว่า มาตรฐานและตัวชี้วัด เป็นตัวกำหนดให้อธิบาย เพื่อวัดผลกระทบเปลี่ยนแปลง บ่งชี้ถึงสถานภาพ ใช้วัดเพื่อประเมินผลความสำเร็จ ประเมินความก้าวหน้าของผลการดำเนินงานของ องค์กร มาตรฐานจึงประกอบด้วย องค์ประกอบย่อย ตัวชี้วัด และเกณฑ์

มาตรฐานเป็นตัวกำกับ ควบคุมผลที่เกิดขึ้น หากผลที่วัดยังไม่พึงประสงค์ อาจจะต้องมีการ พัฒนามาตรฐานให้มีความเหมาะสม โดยใช้ภาวะวิสัย บรรทัดฐานทางสังคม สถานการณ์การ เปลี่ยนแปลงของสังคม มาพิจารณาประกอบ การใช้มาตรฐานและตัวชี้วัด จึงไม่ได้อยู่ที่การสร้าง มาตรฐานขึ้นมาเท่านั้น หากแต่อยู่ที่กระบวนการพัฒนามาตรฐานให้มีความเหมาะสม สอดคล้องกับ การเปลี่ยนแปลงของปัญหาสังคมในแต่ละช่วงเวลา ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า มาตรฐาน ตัวชี้วัดและเกณฑ์ มีความสัมพันธ์ เชื่อมโยงกัน เกณฑ์ที่ดีต้องบ่งชี้ วัดได้จริง เป็นที่ยอมรับเมื่อนำไปใช้ มาตรฐานที่ดีจะ เป็นเกณฑ์ การตัดสินใจให้คุณค่ากับสิ่งที่ต้องการจะวัดได้

มาตรฐานผู้ช่วยคนพิการ เป็นมาตรฐานการปฏิบัติงานของบุคคล การเทียบเคียงกับ มาตรฐานที่ใกล้เคียงกัน จากการศึกษา พบว่า มาตรฐานนักสังคมสงเคราะห์ เป็นมาตรฐานการ ปฏิบัติงานของนักวิชาชีพ โดยมาตรฐานนักสังคมสงเคราะห์ มีองค์ประกอบพอสรุปได้ดังนี้

- คุณสมบัตินี้ ครอบคลุมด้านวุฒิการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน หรือคุณสมบัตินเฉพาะ ตำแหน่ง ซึ่งต้องมีผู้รับรอง อ้างอิงได้
- จรรยาบรรณและค่านิยมทางวิชาชีพ ซึ่งให้ความสำคัญกับ จริยธรรม คุณธรรมจริยธรรม โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับความซื่อสัตย์ สุจริต มีความรับผิดชอบ การใฝ่รู้ การพัฒนาตนเองอยู่ เสมอ การยอมรับความแตกต่าง และการเห็นคุณค่าของมนุษย์ การรักษาความลับ และการคุ้มครองสิทธิกลุ่มเป้าหมายที่ทำงานด้วย
- การปฏิบัติงาน ครอบคลุมความรู้ในบทบาทหน้าที่งาน ทักษะการปฏิบัติงาน ทักษะติดต่อ งาน ต่อผู้ใช้บริการของตน เพื่อการคุ้มครองสิทธิ ป้องกันความเสี่ยง มีแผนการทำงานกับ ผู้ใช้บริการเป็นรายบุคคลที่ชัดเจน และมาจากการมีส่วนร่วมของผู้ใช้บริการร่วมกับ นักสังคมสงเคราะห์ และวิชาชีพอื่นที่เกี่ยวข้อง มีระยะเวลาของการปฏิบัติงานที่ชัดเจน และมีการสรุปผลการปฏิบัติงานเป็นรายงาน ที่เป็นลายลักษณ์อักษร มีแนวทางการปฏิบัติงานกับทีมสหวิชาชีพ และการทำงานเป็นทีม ที่จะต้องมีกระบวนการทำงาน ตามหลักวิชาชีพ เพื่อประโยชน์สูงสุดของผู้ใช้บริการ มีแนวปฏิบัติกับองค์กรที่สังกัดและ นายจ้าง และวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ และต่อสังคมโดยรวม